NOVAE ACADEMIAE FLORENTINAE OPVSCVLA.

Aduerſus Auicennam, & medicos neotericos, qui Galeni diſciplina neglecta, barbaros colunt.

Elenchum ſequens pagina demonſtrabit.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1534.

CI

636, 1-3

Digitized by Google

GALENICA ACADEMIA STVDIOSIS SALVTEM.

Non erat nobis animus uiri ſtudioſi, contumelijs impetere quempiam: ſed neq; lucubrationes noſtras qualeſcunq; ſint oſtentare, aut iactare opera, uerum maledicorũ quorundã garrulitas nos coëgit, aduerſus quoque animi noſtri impetum talia moliri. Ne ſilentes *aut ueritatem diffiteri uideremur: aut pro ea pugnam detrectare.* Cui, *inquam, ueritati omni ſtudio ac labore hactenus inſudauimus.* Porrò *ſi eam probe adhuc aſſequuti non ſumus: ueſtrum erit (his dico quibus* Deorum *munere barbaras manus effugiſſe licuit) noſtra fouere cœpta: ac uetus* Galeni *dogma modo renaſcens adaugere, ad noſtræ etatus decus, & poſterorum utilitatem.* Valete, *noſtri memores.* Florentie Nonis *Auguſti,* Anno. M. D. XXXIII.

CONTENTA.

Dialogus, qui Barbaromaſtix, *ſeu* Medicus *dicitur.*

Petri *Franciſci* Pauli *medici Galenici aduerſus Auicẽnam de* Venæ *ſectionę tractatus.*

Leonardi Giachini *aduerſus* Meſuem *& uulgares medicos omnes tractatus.*

Digitized by Google

BARBAROMASTIX, SIVE MEDICVS,

DIALOGVS ELEGANTISS.

BENIVENVS. LANDINVS.

QVIS NAM *hic hominum conuentus? aut quid ſummo adhuc mane ita ſedulò mirantur?* N*um quidpiam noui adlatum nobis eſt, aut iucundi? Salue mi* L*andine.* LAN. E*t tu ſaluus ſis optime ſenex.* BEN. *Quid fit? Quid agitur?* LAN. *Spectabam modò naturæ opera, atq; adeo uarias plantarum figuras: Admirabar artificem, qui tanta herbas, floresq́; uarietate, tot iterum coloribus iucundiſsimis diſtincta depinxit: qualia nec per mille ſecla pictores, quanquàm celeberrimi, imitari queant.* P*orrò cætera quæ medici ſunt, haud mea intereſt perſcrutari.* BEN. *At ego aliquantiſper ex uitreis oculis auxilium petam: diu enim eſt quum præ ſenecta minus oculis ualeo.* O *quanta ludit natura, quãtasq́; uires in humili corpore coniecit: uerũ eas haud attingit oculus, licetq́; unicuiq; uultus, atq; ornamẽta ſpectare: at ſiquo uſui ſint, paucis, & quidem elaboratis uiris.* LAN. O*ptime dicis, non ſine labore, eoq́; non modico, notitiam hanc acquiri poſſe, qualibet adgrediaris uia: quam rem audiui ſæ-*

pius apud doctos uiros in examen uenire. Nã *ſi ueterum obſeruationi inſiſtas, atq; alienis laboribus frui uelis, difficile eſt ſæpe conijcere, quid cui tribuant: tanta eſt plerunque notarum ſimilitudo, obſcura quoq; ac difficilis, quæ per uerba explicatio fit. Quòd ſi tuo confiſus ingenio, ac doctrina ea quam Galenus multis libris cõplexus eſt, herbarum uires ueſtigare tentabis, certior multo nobis foret contemplatio hæc: uerum rem admodum arduam aggrederis. Cum enim duplici itinere ad notitiam hanc peruenire poßimus, utrunq; tamen anguſtum eſt, ſalebroſum, atq; omnino difficile. Alterum nanq; ſenſibus ipſis ratione iuuante innititur: Alterum experientia duce procedit, quam & uiam regiã Galenus appellauit. Quorũ utrumuis quantas ſecum ambiguitates ferat, hi ſciunt ſoli, qui in eiuſmodi negocio uerſantur.* BEN. *An igitur fatendum eſt inuidam noſtri naturam, ſiqua humano generi utilia ſunt, ea quidem de induſtria occultaſſe, ac ſcrutatu difficilia ſtatuiſſe?* LAN. *Haud equidem inuidam dixerim, uir præclare: ſed ne torpêre graui pateretur ſecla ueterno, atque omnino citra ocium degerent homines, nempe uitiorum omnium genitorem.* BEN. *At longe aliter euenit, ut luxui potius, atq; ignauiæ dediti, quæ ſibi agri cultura medicinaq; (duæ ſcilicet humano generi præ cæteris utiles, ac neceſſariæ artes) expoſcunt, perſcrutari omiſerint.* LAN. *Quid ſi breui fiat ut res medicæ, quæ diu neglecta iacuit, reſipiſcat tandem? tanta nobis quorundã ingenium pollicetur. Atque in primis auxiliorum materia, quam tantopere arduã dicebamus.* BEN. *Dij faxint. Attamen hoc optandum potius, quàm ſperandum eſt.* Neque

enim

Digitized by Google

enim ex mulierculis, & omnino ruſtica plebe, in quorum manibus hac tempeſtate res herbaria uerſatur, quippiam boni expectare potes: ut qui meo iudicio errorem errore cumulent. At doctis uiris profecto haud ſuppetit tempus, quo uel hora una huic labori inſeruiant: tanta reſtant in hac arte perdiſcenda, tamq; late patet medicinæ campus. Non iniuria igitur, primates, medicos audiui ſæpius, uanum hunc laborem dicere, & quo uix quippiam aſſequi queas, ſed nec in medicina admodum utilem, ut quibus abunde remediorum copia ſuppetat. LAN. Ego uero iſtos tuos primates medicos lubēs ſciſcitarer, qualia ſunt quibus abundant: neque enim præter Cicorium, Satiuam, Intybum, Bugloſſum, Apium, Aſparagum, atque huiuſmodi paucas, & eas quidem ignobiles, plantas in uſu eſſe conſpicio. Atque utinam eas ipſas, ac non potius ſola nomina ſpectaremus quandoq;, dum pro Intybo agreſti, agreſtem lactucam: pro Bugloſſo, aut Eupatorio, plantas omnino his diuerſas: pro Scolopendrio, Phillitim: pro Scordeo, Ophioſcorodū ſolent accipere. Miſſa facio quæ externis aduehuntur oris. Cinnamomum, Coſtum, Caſſiam, Aſpalatum, Balſami materiam omnem, Ammoniacum, Myrrham, Styracem, Bdelium, Lemniam terram, Armenam, atque eiuſmodi multa. Ea enim adeo genuina ſunt, ut nullus noſſe queat, ni nomen immerito ſeruarent. Contingit enim uel ſubreptitio nomine paßim frui, uel ſi tales fuere quondam, nil aliud fuerit hoc Coſtum, hoc uero Bdelium appellaſſe, quàm ſi mortuum iam diu hominem, hominem dicere ſ. His tamen paßim medicos uti uides, his ſe credunt ab inferis homines reuocare, Pluto-

Digitized by Google

niſq; depopulari regiam, has ſemper in ore habent, dum receptas ſuas componũt. Quanto igitur ſatius fuerat, doctos uiros ea ſedulo quæſiſſe, atque inuenta monſtraſſe, quàm inutiles quaſdam diſputatiunculas, nec non inania cauillamenta omni ſtudio proſequi. Quare ne dicãt amplius, inutilem hunc laborem eſſe, ſeq; remediorum copia abundare: Dicent'ne *iterum uanum, quoniam ſæpius homines ſuo fine fruſtretur?* Nequeo *non execrari hominũ malignitatem, atque impudentiam, quos uideas generoſis uiris oblatrare, atque his negocium faceſſere, qui totis enituntur uiribus, ut primæ ſaltem medicinæ fores poſthac latiſsime pateant.* Non'ne *hi digni tibi uidẽtur, quibus dicatur.* No*ctua phœbeum cum non ferat orbem,* Hoc *etiã* I*ouis armigero putat eſſe negatum.* BEN. *Quicquid tandem de utilitate ſentiam, mihi tamen uel nolens fateberis ſui difficultate, ſtudium hoc à ſubtiliſsimis medicinæ theorematis longe hominem auertere.* Neque *enim poteſt hominis uita ad tot tantaq; ſufficere.* LAN. *Abeant igitur, ac ubi ſubtiliſsimam hanc ſuã medicinam didicere,* Cichorio, Malua, Blitoq;, *omnes profligent morbos: uerum pace tua uelim te non nihil erroris incuſare, ut qui adeo leuiter his credideris, atque eos defenſare eniteris, qui ſolis maledictis ſe ab ignorantiæ nota tutari ſtudent.* Noui *ego iſthæc uerba, nam ſæpius & noſtras feriere aures: huiuſcemodi nanque aduerſus cordatiſsimos quoſdam iuuenes, inuidi atque illiterati ſenes proferre ſolent: uerum ſi probe noſſes hominum mores, & qui nam iuuenes ſint, qui econtra ſenes adeo tibi (ut uideris) grati, deſiſteres profecto, ita temere iudicium ferre, ac lata ſententia*

tentia clam condemnare. Neque enim ubi hæc noueris, tibi amplius uidebitur admirabile, quibuſdam fas eſſe, non modo medicam materiam, ſed & medicinæ partes omnes abunde ſcrutari, his autem ne leuiter quidem attingere. BEN. *Dic quæſo, talia enim uel maxime audire cupio: quid ſcis an & ego in partes tuas ilico ueniam?* LAN. *Age geratur mos tibi: ſed quoniam ſtupidum odi uulgus, ne forte uocem meam paulo altiorem arripiat, in proximum diui Apollinaris ſecedamus ſacellum, atq; ibi ſummotis arbitris, rem omnem aperiam.* BEN. *Me uero pro foribus conſediſſe iuuat, quo prætereuntes ſpectare poſſim, tu uero perge, quæ cœpiſti.* LAN. *Primum ſi mores medicorum cenſeas, quorum pauloante meminimus, quiq; medicam ſibi gloriam omnem arripiunt, hos curam omnem ac ſtudium lucri cauſa inſtituiſſe comperies, atque hunc ſibi rerum agendarum ſcopum propoſuiſſe. Quoniam uero plurimum cum imperitis & uulgaribus hominibus uerſari debent, nullum ſibi cum literis negocium habendum cenſent: ſed eò omni diligentia ac ſtudio tendunt, quo amicos aucupentur. Plurimum enim non qui optimus medicus ſit, ſed qui familiaris maxime, quæritur: uerum non eiſdem penitus artibus utuntur: Alij nanque commeſſationibus, largiendo, aſſentando, ſcurrilitatibus, plurimis grati euadunt: Alij iactantia, præmiorum oſtentatione, nitido cultu, graui intuitu: demum uultu corporeq; toto in omnem maieſtatem compoſito, ſe uulgo admirabiles præſtant. Religionem ſimulant, alij cœnobia frequentant, per urbem neſcio quid ſacrum muſsitantes uehuntur, pecunias uerbis*

ſpernunt, quas tamen auidiſsime amplectuntur. Quo ſit, ut uel in ſolo eorum contactu confidant homines. Alij demum ſeplaſiarijs cæteriſq; medicorum miniſtris blan= diuntur, atq; his ſe admodum gratos exhibent, quo apud ægros abunde prædicentur, ſuiq; deſiderium pariant: ſed & mulierculas conueniunt, obuias ſalutant, laudant quæ dixerint, atq; omnino ſtudent, ut uel inuitis uocentur ui= ris. BEN. *Quam ſatyram agis mi Landine: ut te lubens audio? Perge igitur.* LAN. *Eia optimos & uultu ipſo ca niſq; uenerabiles ſenes, en ueritatis ſtudioſos, en elabora= tos uiros. Noſtin, modo cur herbarium ſtudium damnēt: atque huic adeo utili inquiſitioni riſu iociſq; detrahant. Quibus nanq; opus eſt mille dolis atq; artibus mœchari, tum homines circumuenire, nil mirum ſi primum nec hu manas literas minimū attingunt. Quanto minus logicam, phyſicam, mathematicas, atq; ex medicinæ partibus, Ana tomiam, ſimplicium notitiam, affectorum locorum ſcrū= tinium, ſeu ſiquid aliud ſit in hac arte ſcrutatu dignum.* BEN. *Vera mihi profecto narras, nā & aliās hominum mores deteſtatus ſum: ſed eo magis, ubi tu monſtraſti, q̃ longe à ueris ſtudijs hominem auertant, cum uix tot ne= gocijs tempus ſuppetat.* LAN. *Ne igitur uideantur utile quippiam aut decorum omiſiſſe, unicū ſibi inuenere præ= ſidium, tum ſtudium detractare, tum aduerſus hos inuehi: hos inquam impudentes, hos uanos, hos loquaces dicere. Verum ſi econtra mores eorum referam, quos ita odio habent, iam tibi ſatis fiet ſpero. Neque enim mirabere amplius, cur illis quidem non immerito impoſsibilis ſit herbarum commentatio, his uero haud ardua.* BEN. *An*

ne ar

Digitized by Google

ne arduam quidem dicis? profecto iſthoc haud gratis con ceſſerim. Quid igitur & tu paulo ante ipſius difficulta tem prædicabas? LAN. *Ne arduam quidem præ cæteris quæ ipſi moliũtur, ueterem inquam medicinam inſtaura re: remediorum uſum, atque eum ſyncerum, neotericis his abolitis inſtituere: dieteticen item, cæteraq; ueterum placita, quæ per quingentos annos delituere, ad lucem du cere.* BEN. *At at, iſthuc quod dixti modò, & aliàs ad au res peruenit meas, iuuenes quoſdam inexpertos, furore neſcio quo percitos, quò ſimul gloriam & lucrum ſibi pariant, medicinæ autoribus maledicere, aduerſus reme dia experta inuehi, noua comminiſci, atque eiuſmodi alia: quæ quidem audiens, dolui in re adeo periculoſa ludere homines: & (ut in prouerbio dicitur) antiquam uiam noua aſcita relinqui.* LAN. *Ah ne maledicas quæſo, aut iudices, priuſquam ſeu reum ſeu aduocatum audias. Ego nanque non aliter ac tu nouis medicis olim ſuccenſui. Ve rum ubi eorum ſtudium, diligentiam, doctrinæ uberta tem, patientiam, uitam inculpabilem noui, me ilico mei pertæſum.* BEN. *Age dic prius, qui nam hi ſint, aut quo nam pacto eis conuerſatus ſis: uidêris nanque tuis uerbis, huic factioni admodum addictus, ac iam medicus euaſiſſe.* LAN. *Noſtin' Petrum franciſcum, Paulum, at que Athanaſiũ medicos?* BEN. *Quid ni norim?* LAN. *Noſtin' iterum Leonardum Giachinum, ac Iacobum Minium, medicos Paulo iuniores?* BEN. *Eos quidem haud noui, uerum fama compertum habeo, doctos iu uenes: ſed & rei medicæ admodum ſtudioſos.* LAN. *Rem tenes: ſed quo pacto mihi res innotuit, audies. Hic*

hominum quaternio prouinciam hanc, & ſi duriſsimam, aggreſſus eſt. Contigit itaq; ut cum ad proximum ſeplaſiarium quotidie huius rei gratia cõuenirent, unà & ego conſiderem ſæpiſsime: ut qui minus pedibus ualens, lubẽs colloquor, his præſertim, qui mihi aliqd ſapere uidentur. BEN. *Quis igitur erat huius collegij ſcopus?* LAN. *Pudebat eos adeo turpiter in cœno barbarorum uolutari, in tanta rerum ignorantia uerſari, medicos falſò dici: Galenum ſummis quidem labijs laudare unumquenq;, ſed ualere ſinere omnes. His igitur adeo deploratis ſtudijs, opẽ ferre ſummopere optantes, neceſſarium duxerunt (quo medici finem, ſanationem ſcilicet, probe aſſequi liceret) ut ſiqua fieri poſſet, auxiliorum materia, iamdiu deperdita, in hominum rediret notitiam. Ideoq; per totam hanc hyemem cœpere ex Dioſcoride hiſtorias, & uultũ plantarum obſeruare: ex Galeno uero earũ uires: uterq; enim liber, iugiter eis præſto erat. Porrò ut oculata fides dictis atteſtaretur, ſæpius rura, monteſq; petiere. Nouiſsime uero cum primum per niues licuit, dum alij notas domos ſalutant, ac nobiliũ exoſculantur dextras, alij conualeſcentes nedum ægros, crebra uiſitatione faſtidiunt, alij negocioſos ſe populo oſtentant, ac generoſa per urbem mula uehuntur, purpurati, quaſi ſpectaculum aliquod populo præbituri: dum alij demum modis omnibus lucro inhiãt, hi Apennini iuga monteſq; peragrarunt: atq; adeo profecerũt, ut plantas plurimas ex nobiliſsimis & ſuſcitarint, & ad uſum uerterint, quarum nonnullas paulo ante ſpectabamus. Compoſita item medicamẽta ſibi parare conati ſunt, non quorum author Nicolaus quidam, aut Meſues*

eſſet:

Digitized by Google

eſſet: ſed quibus Galenus, Paulus, Andromacus, cæteriq́; ingenio feliciſſimo uiri uſi eſſent. Qua in re certis primũ ſimplicibus, atq; omni diligẽtia ueſtigatis, probè uſi ſunt: quod ſi qua dubia, aut inuentu admodum difficilia forẽt, ſuccidanea quæſiere pulcherrima. Speroq́; fore, ut talis labor aliquando in lucem prodeat. Caue igitur dicas amplius ſpe lucri eos duci, qui non modo hoc in negocio plurimum rei familiaris abſumpſerint, ſed & certò ſciãt, non mediocrem ſibi lucri iacturam afferre, quod omnibus ferè tum, medicis, tum ſeplaſiarijs odio ſint: nec mirum, ſi ſolis lux noctuæ, bubonibus, cæterisq́; miſerrimis auium odio eſt. BEN. Iupiter optime, quàm lubens audio, ac eorum labores ueneror. LAN. Sed quò ſcias nihilo ſecius in cæteris medicinæ partibus, exercitatos uiros (ne dicas amplius dolere te homines in tanto diſcrimine ludere) quoad mihi fas erit medicinæ experti, monſtrare uolo, quàm honeſtum incœptum, quàm rationabile, ac laude dignum exiſtat: nempe id quod tu paulò ante dolebas, ueterem ſcilicet medicinam innouare. Audiſtin' tu aliàs primum Hippocratem rationalis medicinæ ſeminaria ieciſſe, Galenum poſtmodum ea diu neglecta luculenter excoluiſſe. BEN. Legi apud Celſum de Hippocrate multa: de Galeno uero tanta audiui, & tam mira dici, ut Deus aliquis nobis cœlitus miſſus, potius quàm homo uideatur. LAN. Vera dicis: huic nanq; ſubſcribunt omnes, atq; hoc uno gaudent præceptore: hunc ſuſpiciunt, hunc imitantur, unicuique ſibi ſatis gloriæ adeptum uidetur, ſi Galenicus dici mereatur: uerum non ſecus ac quadrigarum curſu accidit, ut omnes quidem

Digitized by Google

quidem totis nitantur uiribus, uix unus palmam referat: ita ex tot qui eum imitari conati ſunt, uix unum reperias qui faciat ſatis. BEN. Non uideo quò iſthæc tendat oratio. LAN. *Sine me, paucis abſoluam. Siquis puriſsimo relicto fonte, è riuulo hauſtam tibi bibendam daret, quod ſcilicet paulo facilior hauſtu foret: num hunc probares?* BEN. *Haud ſanè.* LAN. *Quid ſi iterum riuulus ille cœnoſus, putidus'ue foret?* BEN. *At at, modò uideo quo longa ambage diuertas, nempe ut Galenum ſectandum mõſtres, non eos qui ſe Galeni genium mentiuntur: ſed quid poſtea?* LAN. *Si igitur hi relictis omnibus alijs (præter admodum paucos, quos ex confeſso habent Galeni mentẽ optime calluiſſe) ipſum autorem omnium ſectantur Galenum, nũ tibi hoc uitio uerti debere uidetur?* BEN. *Nequaquam profecto: nam inde erroris minimũ oriri poteſt, quo propius primæ rei origini accedis.* LAN. *Ne igitur cuipiam curæ ſit, ſi ſcriptores quoſdam rudiſsimos, quos tamen (multo hominum damno) in pretio haberi uident, demoliri temptant: non quidem maledictis ſolis, ut tu dicebas: uerum rationibus, atq; eorum autoritatibus, quos ſuos autores dicunt.* BEN. *Sine me obſecro paululum aduerſari tibi, ita nanq; certior multo euadam,* Tace: *quos nam uideo concertantes uiros, ſenem alterum, iuuenem alterũ.* LAN. *Non potuit quippiam nobis magis è ſententia euenire: age compellemus homines.*

Senex

SENEX MEDICVS. ATHANASIVS. LANDINVS. BENIVENVS.

LANDINVS.

HEVS. SENEX. *Non erit profectò uobis cum pueris contentio, uti arbitramini, uerum cum barbatis uiris, qui uos proculdubio mutos reddēt.* LAN. *Heus inquam.* ATH. *Quis nos uocat? è proximo ſacello uox erupit.* LAN. *Vos ambos uolo.* SE. *Quid tibi nobiſcum negotij eſt: num fortè ex tuis familiaribus ægrotat aliquis?* LAN. *Quid tu adeo alte clamas, inflatis buccis, candentibus oculis? at non decuit adeo compoſitū hominem iraſci.* SE. *Neq; ipſe (puto) Beatus Franciſcus mihi familiæq; meæ aduocatus, ipſum inquam patientiæ exemplar, ferre poſſet horum inſolentiam. Si enim & tu ſemel audires Landine, quomodo ſenes medicos pedibus calcant, quomodo inquam omnes noſtros medicinæ doctores deſpiciunt, atq; irrident: dicantq; ſe ſolos medicinam ſcire, non mirareris amplius. En temeritatem maximam: dicunt hi, ſe iuxta Galeni dogma ſolos mederi, ſe ſolos eius mentem intelligere, ac ſi & nos eius ſcripta non legerimus, aut non legerit princeps Auicenna, diuusq; Meſue, necnon altiſonans Nicolus, & celeberrimus Montagnana.* LAN. *Quam male factum: hui magnifica nomina.* SE. *Deus tandem omnibus iniqua cogitantibus iuxta merita pœnas penſabit: ſed ſinite me abire.* LAN. *Siſte obſecro pedē, optime atq; facundiſſime ſenex.* SE. *At mihi ocium non eſt, ſiquidem ægri hoc mane triginta uiſendi*

ſendi ſunt, & iam hora eſt diei tertia. LAN. *Quin nobis te obſequentem præſta, interea ad tantos labores ſe accinget mula: tu quoq; quietę leuior factus, promptius ſcalas aſcendes.* SE. *Nequeo non obſequi uobis Landine. Age tu, num in eadem adhuc perſtas ſentētia?* ATH. *Quid ni?* SE. *Gaudeo igitur uiros hoſce, tam ſcelerata uerba audire, ni forte talia dicere uerearis modo.* BEN. *Quæ nā obſecro? num hic aduerſus cœleſtia numina blaſphemus?* SE. *En audies qualia ſint, ſi uolet. Dicis tu modo diuum Meſuem bonū medicum nō extitiſſe, nec nobis ſalubria præcepta reliquiſſe, an negas?* ATH. *Neq; diuum eſſe aio, nec medicum: ſed nec ſatis commodum pharmacopolam, aut unguentariū. Præcepta quoq; plurima ægra, reliqua uero neutra, nulla ferè ſalubria reliquiſſe.* SE. *Itaq; uosmet audiſtis: quid uobis uidetur? O bone Meſue dux lumenq; omniū, quomodo proteruus iſte atq; impudēs iuuenis te lacerat. Ego uero ueluti numē te ſemper colui, librumq; tuū ſtans, detectoq; capite perlegi.* BEN. *Profecto ſi hæc temere, atq; inuida quadam maledicēdi cupiditate dicas, haud recte facis. Quod ſi minus, iuſtū eſt, quæ ad hæc dicenda te mouerint, expoſuiſſe.* ATH. *Haud equidē deliriū uiri optimi, quāto minus inuidia, cuius rei uos eſtote iudices: ſed ueritas ipſa, quæ nobis tādē irrepſit, Aetereas cœlitus demiſſa per auras. Auſculta igitur, nā tibi uel paucis ſatisfaciā: Primū enim qui cū medicū dicā, qui medicā materiā ignoret. Dehinc & cōpoſitiones ſuas ita tractet, ut nō methodo quapiā repertas, ſed per inſomnia, aut oracula reuelatas dicas. Pudet me huius hominis ſcriptis Galenū cōferre, tū in ea doctrina qua cōpoſitiōes ſecūdū genera,*

tum

Digitized by Google

tum ubi iuxta patiētes particulas abūde docet. Vbiq; enim quæ ab eo probātur medicamēta, recta quadā ratiōe, atq; utiliſſime cōfecta demōſtrat. Hic uero ſuis nec cōponendi rationē addit: tāta inſuper tribuit, quāta nec ratio dictat, neq; experiētia īuenit. SE. Nequeo me cōtinere amplius, quin in eū inuolē: miror quoq; uos adeo patiēter auſcultare. LAN. Atqui hoc iudicis merum officiū eſt. SE. Credi te ſeni potius: iſti nāq; delirāt, occident quoq; plusquam dimidiā ciuiū partē, uiuorū anatomicen nuper facere didicere, en predixi uobis. LAN. Recte mones, uerū res ipſa mōſtrabit: tu igitur perge, ut cœpiſti, te à delirij nota defendere. ATH. Præſtò eſt unicuiq; doctiſſimi Manardi libellus, in quo plurima huius hominis errata tetigit, quē ſi legeres Lādine, ediſceres profecto nebulonē illū ī cæteris quidē artibus oīno rudē, in medica uero diſciplina uixdū tyronē, in primis foribus cadere: pluraq; eſſe ſibi errata, q̄ uerba. Adderē præterea multa, ni laborē hūc poſt Manardū acri ingenio iuuenis Iacobus Minius ſuſcepiſſet, in ea epiſtola quā Alexādro Ripæ ſcripſit. BEN. Mira ſunt quæ dicis: unde nāq; tanta iudicij humani immutatio orta eſt: ut quē pridie laudabāt, colebant, uituperent modo ac deſpiciāt? Equidem audiui ſæpius, eiuſmodi precātes medicos: O' utinam Meſues librū ſuum compleſſet, quaſi eo ſolo perfecta omnibus numeris foret medicina. ATH. At nos iterum, O' utinā ex Arabum ſchola nulla ad nos per ueniſſent uolumina: neq; enim modò nobis tantus ſupereſſet labor, nec tot ingenia fruſtra inſudaſſent, ubi hoſce notarios, ne admodum quidem ſcite quæ legerant exſcribentes, dies noctesq; euoluunt: temere item ab his ſcripta

falſo'ue

Digitized by Google

falſo'ue, defendere ſummo ſtudio conantur, ubi demum ſe eorum expoſitores aperte fatentur, quos proculdubio ingenio ſuperāt: De latinis loquor, Gentile, Iacobo, Vgone, cæteriſq; quamplurimis, quorum errata ex malis ducibus, quos ſectati ſunt, ortum habuere: proinde & te nō minus excuſatum habeo, uirum alioqui non infœlici ingenio, doleoq́; in mala enutritum hæreſi, atq; eò incorrigibilem. SE. *Tu igitur me hæreticum, atq; incorrigibilem dicis? O' impudentiam hominis, ò malignitatem: optimum uirum, ac religionis uel maxime cultorem, hæreticum dici? Ego uero pro mea fama minime certarim: Voſmet abunde qualis ſim, noſtis.* LAN. *Optime ſecum agis: Satis enim uita moresq́; tui noti ſunt, nec teſte tua eget innocētia. Illud potius nobis dicat uelim, quid nam in Arabum doctrina erroris inuenerit, quæ dānet.* SE. *Recte mones: ilico enim qualibus nugis occupentur, liquido apparebit.* ATH. *Enim uero minime arduum id mihi erit: Illud potius difficile fuerat, ſi in tanto cœno auri uel pauxillum, reperire iuſsiſſes. Videor mox uberem ingredi campum, atq; ut à primo rei initio ordiar: Arabes medici, quicunq; ingenij ſui monumenta reliquerunt, nil aliud tot tantiſq; ſuis uoluminibus ſtuduerunt, quàm ut fucorum more alieno labore partis fruerentur, ſeq́; (ut aiunt) alienis ueſtirent plumis. Atq; hoc equidem parum fuerat, ni ſuo fœdo contactu, harpyiæ ritu, omnia contaminaſſent. In plenum duplicem ſcriptorum differentiam apud eos inuenio. Altera quidem eorum, qui paulo cæteris audentiores, Græcos ipſos (communes nempe autores) ſectati ſunt. Porrò Galeni, Hippocratis, Oribaſij, Pauli ſcripta lectitantes, dum*

planio

planiorem ac breuiorem doctrinam effinxiſſe ſe credunt, longè à ueritate aberrarunt: quoniam neque autoris officio functi ſunt, ſed nec fidi interpretis, ut mox monſtrabimus. Porrò cæteri his rudiores, Græcos quidem haud attigerunt, uerum ad priores illos conuerſi, eos quaſi autores accepere: atque in hoc ordine Meſues eſt, qui ex Serapione, & Auicenna ſibi omnia aſſumpſit, quãquàm & hanc differentiam uix uitet Auicenna ipſe, qui Serapione, Raſe, ac pleriſque alijs ſuæ gentis uiris, ueluti ducibus, uſus eſt. Miſsis igitur cæteris, ad Serapionem me uerto, nempe cui non minimum gloriæ à medicis huius tempeſtatis tribui ſoleat: non'ne & tu hunc in ſimplicium doctrina optimum cenſes? SE. Quis nam hic diſceptandi modus: quin dic, quid tibi uelis: iam aliquem puto laqueum tendis, retes paras. ATH. Nunquid ego auceps ſum, tu uero auis? LAN. Reſponde obſecro quid ſentias: unde nam tibi modo orta eſt ſuſpicio? SE. Quid deinde? ATH. Hunc adeo egregium herbarium tot uideo noſſe plantas, ut ne ad paranda quidem obſonia, ſatis coquo forent: nec mirum, cum talem ſibi proponat initio ſcribendi ſcopum: Ne forte inquit lector tædio afficiaris, ne'ue librorum multitudine bibliothecam occupes, quando in Dioſcoride hiſtorias, in Galeno plantarum uires quærere debes: in communem ſtudioſorum utilitatem ſtatui librum componere, in quo ſimul utriuſque uerba perſtringam, hæc ille. Ad hoc igitur ita altum opus, Deos inuocat, & numina propitia deprecatur. Atque utinam quæ ſpoponderat rite ſeruaſſet, ac Dioſcoridem ſuæ genti incorruptum reſtituiſſet: ſolaq; Galeni præ-

Digitized by Google

cepta, ac non mille alijs erroribus immiſcuiſſet. Siquando enim licentioſius digredi uoluit, ilico cecidit. Porrò ſiqua forte fortuna quandoq; incidiſſet nominum æquiuocatio, ea ipſum omnino ignorantiæ arguebat: cũ pariter & uocabula ipſa, & naturas confunderet. Hoc ſibi in Centaurio euenit, dum maius minuſq; totis naturis ſeiuncta conciliat: hoc & in Sylueſtri uite, quam turpiſsimo errore, Labruſcæ immuſcet: hoc item cauſa extitit, cur Sabinã herbã Iunipero confunderet. Poterat bonus Serapio (ſi quidem eruditus herbarius erat, ut hactenus creditũ eſt) nos multoties unico uerbo, multo cum labore, tum errore exonerare: ſi cum Dioſcorides aut breuiter ſe expedit, aut omnino à pictura abſtinet: uelut in Pulegio, Diptamno, Hyſſopo, Scandice, Lepidio: uel minimum quippiã addidiſſet: quod nõ feciſſe admodum culpabile eſt: ſed & nos ſuſpectos reddit, ne forte plurima exſcriberet quæ ignorabat. Quòd enim in medicina ſimplicium, quam poſtremo capite refert, cũcta erroribus repleuerit: quãdo quæ alterius propria ſunt, alteri tribuit: quũ iterum tot ridicula, tot mẽdacia aggregat, haud ſcio quonã modo defendi queat. SE. *Illud profecto aggregatoris extitit officiũ, nullo inquam delectu habito, ſingula adnotaſſe. Eodem ſcribendi genere uſus eſt & Raſes, in ſuo omnia continente uolumine. Quare ne ipſum iniuſte accuſes rogo, ſed ſiqua bona ſunt tibi accipito, reliqua uero dimittito.* ATH. *Magnas profecto egiſſe gratias oportuit his qui tãto labore nobis errorũ monumẽta ſeruarũt.* LAN. *Quin magis utile fuerat, ac laude dignum, ſi quæ uera, quæ itẽ falſa, apud eos quos citat autores, legerat, ſumma diligentia adnotaſ*

notaſ

Digitized by Google

notaſſet, ac ſe maturi iudicij præbuiſſet uirũ. ATH. *Ego uero ſatius duxerim errores (atq; in medicina præſertim) altißima terra obrui, nedum ut literis mandarentur: quo ſcilicet in lucem poſthac amplius non prodirent: paucis enim datum eſt albũ nigro interſtinguere. Proſequar igitur quæ cœperam: Hunc igitur uirum hac parte plurimũ Auicenna ſectatus, errorum omnium iure extitit hæres, quãquam & ipſum non nihil momenti rei familiari adiecisse fatendũ eſt: nam qui initio pauci ac leuiores fuerant, apud eum incrementum ſuſcepere non paruum. Quanquàm omnibus his hoc commune uitium eſt, genus inquã ouile, amẽs, ſtultumq; imitari, quarum ubi una aberrarit, omnes ſequuntur. Error uero, uelut & malorum fama, uires ſemper acquirit eundo. Neutiquam igitur probarim hoſce collectores, qui ut libri magnitudine ſe admirabiles præſtent, ſimulq; tenuißimam quandam gloriã aucupentur, uniuſcuiuſq; dicta ſeu uera, ſeu falſa ſint, ſeu uero ſimilia, aut etiã ſtolidißimis uetulis incredibilia, in ſuas cõgerunt chartas.* SE. *Vide qua in re eos accuſes, & quàm iniuſte: an neſcis cur ita factũ ſit?* LAN. *Dic quæſo ſapidiſſime ſenex, atq; autores tuos aduerſus has tuere calũnias.* SE. *Dicam, non'ne medicina experientia inuenta eſt? quid dicis?* ATH. *Neque hoc equidem gratis conceſſerim: ſed proſequere quæ uis.* SE. *Medicis ergo opus eſt, uiris expertis credere. Quocirca & tuus Galenus orbẽ peragrabat, quò ſcilicet plurimos adiret medicos, atque ab eis experimenta diſceret: non mireris itaque ſi noſtri ſcriptores, quaſi apes, hinc inde floſculos legunt. Quod uero dicis multa falſa, plurima etiam parum uериſimilia ſcribi,*

uide ne ignorantiæ tuæ aſcribendum ſit, qui nec probe experiaris, neque ueritatem ſatis à falſo diſtinguas. Mihi *nanque nemo perſuadeat ſcriptores quippiam falſi aſſerere, impium enim foret ac deteſtabile, ubi ſcilicet de uita hominis agitur. Qua in re longe fallimini, quod & aliâs dixi uobis, qui iuuenili furore, & uana quadam gloriæ appetentia moti, nobis uiris expertis aduerſamini: ſenectutem contemnitis, nec non & laudi famæq; noſtræ contra ueritatis ipſius conſcientiam inſidiamini. Spectate canis referta capita, mementote hos uiros, quos nihili pendere cœpiſtis, in* Diuæ Mariæ *noua hoſpitio conſenuiſſe, ac per integros quadraginta annos, medendi artem feliciſſime exercuiſſe: ita enim puto ab hoc ueſtro adeo temerario incœpto deſiſtetis.* LAN. *Profecto ſi eiuſmodi aduocatos habeat Auicenna, atque Serapio, cui dubium quin ſibi ex ſentẽtia controuerſiæ omnes ſuccedãt.* Audiſtin' *quàm argute reſponderit, quam facunde? ſed tu quid ad hæc?* ATH. *Putaram me apud integerrimos iudices, nulliq; partium addictos cauſan dicere: at modo rem longe aliter ſe habere uideo, quo minus mihi uictoriæ ſperandum eſt: uerũ neq; hoc me deterrebit, ipſa præſertim ueritate comite. Quoniã itaq; tu tuam præcipue experientiam extollis:* Primum *oſtendã nec te, qui adeo experientiam iactas, ne ſemel quidẽ quicquan probè expertũ eſſe. Sed nec tuos, quos ſectaris, autores.* SE. Ego'ne *talia audiam?* Mihi *hæc dici? Sycophanta: ſinite me abire.* BEN. *Vide ne timori hoc aſcribatur, ſi te ipſum indicta cauſa deſeris.* SE. *Ego ne timeã? qui* Menghio Fauẽtino, *uiro ſubtiliſſimo, præſertim in logica, ſed et* Mazzingho, Ro

ſato,

ſato, Petro Leone, adeo magnis uiris ſemper cõuerſatus, timebo modo iuuenem hunc ſophiſtam? uerum me urgent negocia, metuoq; ne præ ira in furorem uertar, oculosq; effodiam uenefico. LAN. Ah, quid agis? meminiſtin' Catonem dicentem: Impedit ira animũ, ne poßis cernere uerum? Itaque omni ſemota ira, patienter auſcultabis nobiſcum, qualiacunque ſint quæ iſte dicit: erimus nanq; protinus temulentiæ huius teſtes optimi: ubi intellexerimus quàm infirmo, atque exili fundamento innitantur. ATH. Ego uero dicere geſtio: nam per Deos immortales, ni per uos iudices uerbis interdicar, atque interim maledictis parcat: ſpero fore ut ſenem hunc, adeo ferocientem, agniculo placidiorem reddam. Tu igitur uelle uideris, unicuiq; qui ſe expertum aſſerat, iurato quoque credendum: quaſi haud magna res ſit experientia, atque ipſum experiri: uis quoque credi temporis longitudine experientiam gigni, proinde & ætatem iactas, ſenectamq; extollis, quã alioqui odio habes: utpote quæ haud probe lucri auiditati ſatisfaciat, laboris impatiens. Ego uero ſicuti experientiam multi facio, dummodo commodum expertorem nacta ſit: ita ſi unicuique qui ſe expertum dicat temere crediderо, ridiculus profecto habear: ut qui & fori circulatores, & loquaces uetulas, agreſtes quoque ſacerdotes in pretio habeam. Nam ſi quæras, omnes uno uerbo, quæ proponunt, ſe expertos dicent. Ea culpa ueſtri autores non carent. De his loquor, quos perinde ac Deos ueneramini, Auicẽna, Meſue, Raſe, Serapione, Nicolo, qui ridicula quæq; ſcripſere ſiqua uel legerant, uel audierant: quod & paulo ante dicebamus. An neſcis quàm ſit propẽ

Digitized by Google

ſa ad mẽdacium hominis lingua? quamtum'ue unuſquiſq; ſua magnificare ſoleat? Noſti proculdubio, atq; hæc oĩa optime calles: ut qui tot annis in ea republica uerſatus ſis, hisq; artibus & pecunias, et agros, nobiliũ item acceſſus tibi comparaueris. Quòd ſi ſubinde diſcas (neq; enim adhuc ſatis ſcire uideris) quanta ſibi expoſcat experiẽtia, nunquàm aliâs ita temere quippiam uelut expertum prædicabis, neu ſola ætate expertũ fieri hominẽ ita facile credes. O' quàm cordatum, ac perſpicacem eſſe oportet uirum, quẽ probe expertum confidas. Primum enim quid à quo fiat aduertere oportet, atq; unũquodq; in ſuam deduxiſſe cauſam exactiſſime, quod quidẽ uobis factu impoſsibile puto. SB. Quãobrem? an'ne ullus eſt qui hoc neſciat? nẽpe per ea remedia ortam ſanitatẽ, quibus circa ægri corpus, probe uſus eſt medicus. ATH. At quonam pacto id uos ſcire poteſtis, à quo ſcilicet primũ ſanitas orta ſit, qui remediorũ magnum aceruũ, potionũ ſcilicet, perfuſionũ, cataplaſmatum, unguentorum, unà miſeris offertis ægris, ſed & tunc magni uſus medicos uos eſſe cẽſetis, quoties ſemper aliquid moliri uidemini, præſertim apud diuites, qui & pretioſa, & multa ſibi parari auxilia expoſcunt. Inde accidit quod & Galenus ſua tẽpeſtate deflet, peius curari diuites q̃ pauperes, nõ alia ex cauſa, quàm quia remediorũ multitudine fatiſcit æger, atq; alterũ alteri impedimẽto eſt. Adde quod inde accidit eorum quippiã exiſtimari ſanitatis cauſam eſſe: quod tamẽ oĩno ex accidenti eã produxit. Neq; enim ueriſimile eſt hoſce qui talia agũt ſatis noſſe, quid per ſe, quid caſu fiat. Nã empiricorũ more ad noua ſubinde auxilia ſe uertunt, cuius rei ſi ab eis rationem

tionẽ quæras, uel cur ea dimiſerint, uel cur hæc aſciuerint, nullã reperies, præterquàm incõſtantem quendam mentis motũ, qui plurimũ ignorãtes omnes inſequi ſolet: ut qui nullam methodum, nullas indicationes ſibi propoſuerint. Hæc ſunt igitur uiri optimi quibus moti pauloante dicebamus, longũ eſſe, ac difficile, nec unicuiq; paßim cõmitendum, ipſum experiri. Difficile inquam, quoniam quid per ſe fiat, quid ex accidenti, difficile eſt internoſcere, & ſi rite omnia feceris. Quãto magis uobis, qui hiſce criminibus obnoxij eſtis, quorum paulo ante meminimus? Longum uero, quoniam amplius expoſcit tempus, & ætatis, & regionum, & diuerſitatis eius quæ ex ſexu, & corporis habitu rationẽ habere. S E. *Ego uero haud ſatis ſcio cui hæc dicas. An putas nos ignorare, hæc oĩa ad rectã firmamq; experientiã neceſſaria eſſe?* A T H. *Neq; igitur amplius uniuſcuiuſq; experimenta nobis ſumenda ſuadebis, neque ætatis longitudine fieri expertum hominem, dices: quando nec tu, nec ueſtrum aliquis, qui ætatem iactatis, ſatis experientiam aſſequuti eſtis. Quod cum ea quæ hactenus dicta ſunt liquido monſtrant, tum quæ mox dicenda. Num expertum uirũ, & qui rationẽ ducẽ ſequatur ſed & recta methodo oĩa faciat, putas fieri poſſe, ut unico calceo omnes calceet, nulla habita, uel corporis habitus, uel uiriũ, uel morbi magnitudinis, differẽtia: quod & tu nullo pacto tueri potes. Exactam enim illam potionũ, quos ſirupos uocãt, menſuram, unicuiq; eandem ſufficere arbitramini.* S E. *Quid mihi hoc, dummodo ſanitatẽ hac uia ſequi uideã? hoc enim unicuiq; artifici ſufficit, ut finẽ aſſequatur.* A T H. *Vide quàm longe decipiamini, unà &*

Experiẽtia ætate non comparatur.

Digitized by Google

omnes qui his uerbis à uobis ſeduci ſolent, dum talia apud eos prædicatis. Multos iam per annos hãc artem hac methodo duce, & quidẽ felicißime exercuimus: Nullã ergo rationẽ geſtorũ inquirẽdam. Sed huic ſoli inſiſtendũ cenſes? hoc enim unicũ eſt ueſtri refugiũ, quo diſputationem omnem abſoluitis. Non'ne uides uos adeo doctos uiros, adeo generoſa ingenia, empiricos fieri? Cũ nullam quæritis cauſam, cur hoc ita acciderit. Atque utinam & empiricam calleretis optime: liceret enim & ea uia plurimos ſanare. Sed uos ueſtrum Meſuem, atque Auicẽnam ſectati, illimitata quadam, ac ridicula experientia duce, cũcta peragitis: attamen experientiam elato ſupercilio, & magnificis uerbis uulgò iactatis. Verum ut adhuc amplius cauillamentis ueſtris ſatisfaciam: mihi accepiſſe oportet, plurimas ægritudines ſalubres eſſe, atque omnino ui naturæ poſſe ſuperari. Num igitur ſi ſanari repente contingat hominem, creditis uos ſuperſtitioſis ueſtris potionibus, in quibus uix uel dragmæ milleſimam ſucci alicuius, aut decocti reperies, hominem perſanaſſe? Adde inſulſißima inuenta cordialium, quas uocant, medicinarum, in quibus & ceruini cordis baſim oſſeam laudãt mirifice: at neſcio, cur non & bouis, habent enim eam ueluti cordis ſubſtentaculum quoddam, magna ex animalibus omnia. Huius ordinis ſunt Spodiũ dictum (quanquàm haud quaquã ſpodio ſimile ſit) ſericea ſtamina, margaritæ, inſipidæ quedã, atq; inodoræ radices (been uocant) gemmarum fragmenta, atq; aurum ipſum. Quin & ſiquid unquã delirũ ſomniauit uulgus lætitiã parere, id omne in ſuã congerũt cõpoſitionẽ, eaq; ſe putãt uitales ſpiritus reficere, ac ſemimortuos

Cordialia.

mortuos homines ſanitati reſtituere. O *ridicula capita, ò hominum ſeductores, quis unquam hoc, aut qua uia experiri potuit? Aut quē unquam ex ueteribus qui nobis medicinam pepererunt, cordialium medicinarum meminiſſe legiſti?* Quòd *ſi* Dioſcorides *bugloſſum lætitiam parere dicat: hoc tamen ex alieno ore qualia multa ſcribere ſolet, non autem ex ſentētia aſſerit.* Quid *ſi iterū monſtrauero tantū abeſſe ut ueſtro opere parta ſit ſanitas, quin potius nos naturæ impedimēto eſſe permaximo?* Quā *rem prius experientia monſtrare uolo, dehinc & rationibus: poſtquam tu quoq; ab experientia maxime orſus es.* Non'ne *uidimus nos media coctione dato pharmaco, aut periiſſe ægrum ueſtra opera, aut in longius tempus protractam ægritudinem?* Quanta *incommoda ueſtris purgationibus pariatis, nemo eſt qui neſciat, dummodo ægritudinū uim atq; indolem probe norit, quanta'ue natura minime impedita præſtare poßit. Sunt autem impedimenta hæc, tum intempeſtiua purgatio, tum & uictus modi. Adde & potionum uſum, &* Epithematum, *Cataplaſmatum quoq;, quibus præcordia aßidue læditis. Cæteraq; multa, quorū ſiquando otium dabitur, abunde mentio fiet.* Quo *ſit ut ueſtras, quas modo iactabatis, ſanitates, imbecilles quidē, aut tardas, aut tædioſas exigatis. Fit iterum eadem ratione, ut uobis ex ueſtra ignorantia lucrum accedat.* Demū, *hinc factum eſt, ut miſeri ciues non aliter ac Cerberum, Scyllam'ue, & cū Cyclope Charybdim, ueſtras manus effugerent: ſed & cuiuis obuio potius ſalutem ſuā committerent.* Neq; *id immerito, ut quibus ſatius fuerat naturæ ac fortunæ cuncta dimittere.* Iactabat Archiater *iſte*

Digitized by Google

hominum numerum, quos in ægrorum hoſpitio, cui diuæ Mariæ nouæ titulus eſt, occidit: non parua miniſtrorum, rectorumq; lætitia: qui hoſce medicos merito multificiunt: nam qui plurimos atq; eos celerrime enecent: quo minimum damni rei familiari, accedat: quo iterum in demortui locum miſer ſuccedat alter, neſcius ſe mortem, nõ ſalutem efflagitare. Age uideamus quàm grandem inde aſſequantur experientiã uiri tantopere experiẽtiæ ſtudioſi. Audi, quid ſurgis? auſculta paucis: num ueritas tibi odio eſt? LAN. *Perge obſecro: nam poſthac uel inuitus quoq; perſtabit.* SE. *Ego'ne inuitus quæ nolim audiam? adeo turpiter famã meam tractari? tot cõtumelijs iniuſte petis? ſinite me odioſum hunc mihi hominem fugere.* BE. *Noua nobis profecto narrat, ac præter omnium credulitatẽ: ut qui in tanto honore hactenus, nobiliſſimas, ac pientiſſimas illas ædes habuerimus.* SE. *Imo & præter ueritatẽ: cui dubiũ?* LAN. *Audi igitur quid nouus iſte nũtius ſecum ferat.* SE. *Nam quid boni adeo maledica atq; inuida turba uobis afferre põt?* ATH. *Num mihi adhuc licet proloqui?* BEN. *licet, ubi uis.* ATH. *Pergã igitur, atq; à Dietetice ordiar, ut quæ ſanationis totius fulcimentum ſit, hanc omnibus ægris uel unam eandemq; ſtatuunt, uel parum diſtantem, ſeu morbi magnitudine differãt, aut ſpecie, aut incremento. Corpora item uel ætate uel habitu ſeu temperamento diuerſa ſint. Quum enim & ciborum tum quantitatem exactam, tum qualitatẽ, itidem & potionũ ſibi debita uictus ratio expoſcat, inſuper & opportunũ tẽpus, tantũ abeſt ut horũ quippiã uel ſaltẽ in mentẽ ueniat, ut potius unicuiq; eadẽ ciborũ, ac potionum ſeries, eadẽ item hora*

ſufficiat.

ſufficiat. Neſcio ego quomodo quiſpiam medicamentum cõmode ſe poſſe experiri credat, ni ægrũ & aſtãtes, ſibi obſequẽtes habeat, qđ annotauit Hippocrates. Plus enim mali indebito uictus ordine committent, q̃ tu tuis auxilijs boni. Nam quæ auxilia Dij immortales? pudet me, pudet optimi ciues ea referre, profecto ſi miſeræ plebeculæ nota forent, medici unà & medicorũ miniſtri lapidibus obruerẽtur: uel enim inſcite cõpoſita, uel ex ea materia quæ nullarum uiriũ ſit, ſeu quòd intẽpeſtiue adminiſtrata. Noui equidẽ dum me potiundæ experiẽtiæ ſpes uana illuc deduxiſſet, talẽ medendi formulã ibi aduertere: ut qui ægris præfectus erat, uel me quoq; tacẽte, unicuiq; ſua medicamẽta proponeret, huic inquiẽs minoratiuã, huic acetoſum ſirupum, cũ aquis bugloſſi & endiuie, huic eradicatiuam, huic electuaria exhibeto. Neq; ego præter hæc quicquã muſsitare audebam: ita enim & purpuratos aurẽisq; fimbrijs decoros ſenes ſe gerere uidebã. Tantũ itaq; abſuit, ut diligẽtius ſingula obſeruãdo quicquã proficerem, quin potius & ad medicatricem artem, & ad dignoſcitricem omnino in dies deterius me haberem: non alia ex cauſa, quàm quia, ut Galenus docuit, caſus omnes, qui ægro accedunt, prognoſticationem euariant, quando & ægri ſtatum. Quæ uero importune de Galeno adieciſti, mundum inquã peragraſſe, ut ab unoquoq; experimenta ediſceret, ne quidẽ ſatis adhuc mõſtrãt propoſitũ. Primũ enim ſcias nõ cuiuſuis (ut tui autores faciũt) medicamẽta ſibi paſsim accepiſſe Galenũ, uerũ ſelectiorũ hominum, quoſq; ſciebat iure expertos exiſtimari poſſe. En modum quo Galenus experientiæ plurimũ ſibi adeptus eſt, ſimpliciũ nanq;

notitiam

notitiam ſenſu & ratiocinio commentus eſt: at compoſita deinde duce methodo aliqua ſemper inſtituit. Cuius rei exempla quædam ſubijci poſſunt. Siue enim celebre illud Diacarion *ſpectes, cuius in libro de medicamētis ſecūdum particulas meminit, nuces moris præſtare partiū tenuitate uidit, quoniam alte earum penetraret ſuccus. hoc autem ipſum ex infectura nouit. Siue iterum ſarcoticon medicamentum conſideres, quod in Therapeuticis libris methodo quadam inuenire docet, quid nam aliud quàm moderate ſiccans inuenire docuit, quando uehementius quàm par erat ſiccāti, humidū oleū adiecit. Eadem methodus & ad diaeuphorbij confecturam ipſum perduxit. Porrò ſiqua ſola experiētia poterāt inueniri, qualia ſunt quæ ex his cōſtant, quæ ſenſus aut ratio nō attingit, ut quod medicamentū hoc bilem: hoc uero pituitā purget: uiperinas item carnes elephanticis mederi, atq; eiuſmodi multa. Ea quidē accurate prius excogitata, tum ſibi, tum amicorum probatiſſimis experiunda tradebat: nec prius ea experta affirmabat, quàm modis omnibus probaſſet. Huic itaq; atq; huiuſcemodi uiris (ſiqui ſunt) indubitata fides habēda eſt, nō tibi, non item tuis.* SE. Non'ne *putas & me quoq; hac uia experientiam adipiſci poſſe? Sed non'ne & Auicenna potuit?* ATH. *De te quidem aliàs erit ſermo: De Auicenna uero pauca reſpōdebo. Ipſum enim miror, quo pacto quippiam probe experiri potuerit: quum primùm ſimplicium medicamētorum naturā, uiresq; penitus ignorarit, ſed & pluries in medendi inſtitutis aberret: quam rem longiori oratione monſtraſſem, ni temporis anguſtia me moneret, ut huiuſmodi labor in aliud differatur tēpus.*

Quanquam

Digitized by Google

Quanquam breui ſore ſpero, ut ex noſtra Academia de Auicennæ erratis iuſta uolumina prodeant. SE. *Ego uero neutiquam ſatis honori duco aduerſum te loqui.* Non *deerunt tamen & quos tibi opponam, ætate quidem pares, uerum ſcientia atq; experientia longe præſtantes, hi te ilico piſcibus mutum magis reddēt.* ATH. *At ego te prius homuncium reddam, qui modo experientiam iactabas, atq; autorum magnifica nomina. Iam uero uideris haud ſatis eos poſſe defendere.* SE. *Poſſem ſine dubio, ni negociorū multitudine premerer: tu uero ocioſus homo, tota die huiuſmodi nugis, impune uacare potes.* LAN. *Tu'ne igitur dicis Athanaſi Auicennam medicæ materiæ ignarum?* ATH. *Imò nec reliquarum medicinæ partium ſatis peritum: pluresq; necaſſe hūc hominem ſuis monumentis aio, quàm tot tantisq; prælij Cæſarē aut Hannibalem.* LAN. *Tu uero negas?* SE. *At ego nego, nihilq; Auicennam à Galeno diſtare aſſero: fuit huius uiri ſcriptorum interpres, ac ſtudioſißimus ſectator.* LAN. *Vbi igitur conſedimus, ſcitu dignum uidetur, quis nam ueſtrum in errore ſit. Tu itaq; quo breuius potes, hæc quæ dixti modo, uera eſſe comprobato.* ATH. *Satis iam antea ab hoc capeſſendo onere me excuſaram. Sed poſtquam hæc audiſſe uobis gratum eſſe conſpicio, ne fortè ſi hæc ſilentio prætercam, maledicentiæ interim ſubeam notam, quæ poſcitis exequar.* Non *quidem quòd dicato opere Auicennam inſectari uelim, ſed in unoquoq; ſcribendi genere, atque in qualibet medicinæ parte paucula quædam, ac ueluti in tranſcurſu annotabo, pro temporis ſcilicet ratione. Vos uero aliàs plurima, & ea quidem maiora expectetis. Parcendum*

cendum puto Auicennæ, *cum ipſe (ut à medica materia ordiamur) ex confeſſo quædam ſibi ignota eſſe fatetur.* Quanquam *non paruam inde quoq; ſubeat ignominiæ notam: neq; enim decuit lignarium fabrum aut ſerram, aut aſciam ignoraſſe.* Verum *quid ad ea dicemus, nempe ubi aliter credit, quàm res ipſa ſe habeat?* SE. *Nimis profectò, atq; ad ſacietatem lõgus hic ſermo eſt: quis nam igitur eum uſq; in finem audire queat?* BEN. *Ah turpe eſſet præceptorem tuum, atq; uniuerſæ (ut ais) medicinæ principem in tanto diſcrimine deſtituere.* Potius *itaq; patienter auſcultato, atq; argute reſpondeto.* SE. *Dummodo eum ignorantem nõ dicat.* BEN. *Dummodo & tu ab ignorantiæ nota eum defendas.* Perge *itaque.* ATH. *Scire primum uelim, an turpe ducas* Auicennã Cyſthum Hederæ *ſpeciẽ ponere. Sed & quod peius eſt, ſibi acres uires aſcribere, ac* Ladano *præſertim, quod & ora uenarũ reſerare dicit.* Plurimus *enim & in hiſtoria & medicina hic latet error.* Nam *neque* Cyſthus *ulla* Hederæ *ſpecies eſt: nec* Ladanum *eas uires habet.* Porrò *unde nam hic error originem duxerit, ac quo nam modo ex* Serapione *ortum habuerit, longum eſſet modo enarrare.* At *de* Hippociſtide *quid dicam, nobilem inquam, & magni uſus plantam, ignorari, quamq; mille ſuis compoſitionibus miſcuerat, eam tamen ad hircinæ barbæ caput transferri.* Non *adeo diſtantes naturas miſcuit* Auicenna, *cum* Cyclaminum *alteram, ſtruthio confundit: attamen oportuit medicum hominem hæc diſcreuiſſe.* Dicebamus *de* Centaurio *pauloante aduerſus* Serapionem. In *eo capite non minus* Auicenna *errauit: ubi neque eorum naturas, nec*

hiſtorias

Digitized by Google

hiſtorias ſeiungit. Cum tamen ſola nominis communitate affinia ſint, Centauria duo. Profecto non leui hominum periculo, ſiquis utroq; abſque differentia ad cruentos ſcreatus (quod maioris proprium eſt, utpote aſtringentis admodum) utatur: quod tamen neotericos quoſdã medicos feciſſe audio, qui Auicennæ autoritate freti, longam quandam cõpoſitionem ex minore Centaurio inuenere, qua ſcilicet ad cruenta ſputa utantur. Sed & non parum ridendo errore ſiquis ad ducendam aluum maius exhibeat, quod Serapio & Auicenna nos docent: hoc enim tantum abeſt ut uentrem ſoluat, ut potius aſtringat. Inter ea quæ medico uſui ſunt, haud tenent poſtremum locum Pulegium, Nepeta, Origanum, Hyſſopus, Thymus, *utpote ſine quibus uix febres, cruditates, deſtillationes, flatus, malos habitus, uuluæ ſtrangulationes, menſes ſuppreſſos ſanes. Horum tamen nullum Auicennæ notum extitiſſe, uerba eius monſtrant.* LAN. *Num hæc ignota obſecro? Atqui non erant hæc ex* India *expetẽda.* ATH. *Qui* Nepetam *&* Origanũ *pro eodem habet, atq; Origani ſpecies* Nepetæ *tribuit, proculdubio utrunq; ignorat. Quis iterum* Pulegium *cum* Diptamno *omnino ſciens immiſceat? aut* Hyſſopum Thymumq; *? quod tamen* Auicenna *facit. Quis credat* Lentiſci *ac* Maſtiches *naturã tanto medico ignotam eſſe? neq; enim arborẽ* Maſtichem *ſterentẽ eſſe* Lentiſcũ *nouit. Sed &* Lẽtiſco *acres & attractorias tribuit uires. Quare & in hiſtoria & medicina peccat. Lõgum eſſet plura addere, quoties ſcilicet nominis ſimilitudine deceptus, quoties affinitate naturæ ea quæ unius propria ſunt, alteri tribuit. Quoties iterum*

ex no

ex nominum uarietate, quæ aliquando pro hominum arbitrio uni atq; eidem imponi ſolent, bis eiuſdem abſque præfatione meminerit. Q*uoniam itaq; plurima ante nos tum uir doctiſſimus* Leonicenus*, & diſertiſſimus* Manardus *deprehenderunt, non eſt cur in hac materia tempus teramus.* Hoc unum *poſtremo dixiſſe ſufficit, haberi ſatis & ex ſecũdo ſui uaſti canonis libro, & ex eo ubi de compoſitis agit, Auicennam nullo modo medicum extitiſſe.* LAN. Q*uid igitur in reliquis medicinæ partibus, num melius ſe habet?* SE. *A primis ſtudiorum meorum annis, ſæpius audiui præceptores noſtros dicere, Auicennam non ſatis peritum herbarum fuiſſe.* Nil *tamen prohibet adhuc optimum medicum dici.* Nam *& ego, & multi inſuper ex laudatiſſimis medicis, ferè nullã nouimus.* Sed *huius inquiſitionis onus noſtris miniſtris iniũgimus.* BEN. T*u'ne igitur, qui te modo acerrimum tuarum partium defenſorem pollicebaris, iam manus dare, ac te uictum fateri cogeris?* Abſit Dij *boni ut tanta ignorantia, principẽ medicorum habeat, uoſq;, quos proculdubio omni inter primates medicos ſemper habui.* Mihi *nanq; neq; ipſe* Apollo *perſuadeat, bonum eſſe artificẽ, qui ſua inſtrumenta ignoret.* ATH. Q*uin & qui talia fatetur iam dimidiam eius libri diruit partem: nam & ſimplicium tractatum, & compoſitorum ſeu ſecundum genus ſint, ſeu ad ſingula capita obliteranda cenſet, quare & nos multo lectionis onere leuabit.* Porrò *quod iſti dicũt: curam hanc ſeplaſiarijs dimittẽdam: quã rationabile ſit, uoſmet iudicate.* LAN. Ego *uero potius æger uiuã, quã ut me ſeplaſiarijs, aut ruſticæ plebi temere committam.* ATH. *Age uideamus modo, num*

in reli

Digitized by Google

in reliquis medicinæ partibus palmam mereatur, ubi ab aduerſarijs hoc nobis gratis conceditur. Qui itaq; laudes Auicennæ extollunt, ac pro ipſius principatu decertant, hæc ferme ſibi tribuere ſolent: diligentem tum cauſarum, tum ſignorũ inquiſitionẽ, abundantẽ quoq; narrationẽ, ſed & poſtremò ordinatiſſimã ſcribẽdi rationẽ. In quibus omnibus quàm lõge deuiẽt, hinc uidere licet. Primũ enim diligentẽ hũc ueſtigatorẽ quis laudet, qui ſimul Lolium, Auenã, Tragum, Orizam, Triticũ, magno labore colligat: aut quis eã abũdantiã deſideret, qua utilia inutilibus, innoxijs noxia immiſceãtur? atq; ut ad rẽ ipſam propius accedamus, nihilo nos abũdãtiores reddidit Auicẽna, dũ ſigna morborũ, ſciẽtifica ac demõſtratiua, his ĩmiſcet, quæ raro atq; ex accidẽti, contingũt: uidetur nãq; hoc potius ignorantiã ac mẽtis cõfuſionẽ quandã parere poſſe, quàm artificialẽ coniecturã, & quæ certitudini plurimũ prope ſit, apud eos præſertim, qui minus fœlici ingenio natura extiterint. Porrò reliquis non niſi tædiũ, dũ ſigna illa neceſſaria, ſiqua forte fortuna adiecerit, mille alijs immerſa cõtingentibus ſibi aſciuiſſe uolũt. Cæterum ea ſigna quæ cõſiderãda, ſeu pro morbi ipſius, ſeu loci affecti agnitione ſcribit, quã nobis certitudinẽ afferant, indicio ſunt ea uerba, quibus paſſim utitur, dum ea recenſet. Et fortaſſe (inquit) hoc apparebit, fortaſſe illud. Verba etenim Fortaſſis, & Quandoq; dubietatẽ quandã & raritatẽ denotare ſolẽt. Quanto rectius, quanto utilius hic, qui ea quæ neceſſario accidũt nõ temere, quæq; ex propria rei ſubſtantia ortum habent enumerat, reliqua omnia dimittit: quam rem omniũ bonorum nobis autor Galenus optime

c eo libro

eo libro exequutus eſt, quem de affectorum locorum notitia ſcripſit. In quo nil mirum, ſi notas quæ probum conſtituunt artificem, breui numero perſtrinxit: quæ etenim propria ſunt atq; eſſentialia, pauca ſunt. De cauſis uero quid dicam? neq; enim in cauſarũ cenſu melius ſe habet. Legimus enim quãdoq; apud ipſum tot unius morbi cauſas, ut difficile ſit inueniſſe, quæ nam modo hominem habeat. Adeo inſuper accidẽtales, adeo raras, adeo remotas, ut medico ea enumeraſſe nullo uſui ſit, imò dãno potius, dum ipſum à uera inquiſitione auertunt, ac per imaginaria quædam, & quæ uix mille ſeclis ſemel eueniãt, uagari cogunt. Hinc accidit, ut ſiqui eũ ſtudioſe ſectantur, tanta & tam impertinenti cauſarũ multitudine uicti, ſæpius cogantur dicere, Auicennã pleraq; ex his quæ de notis cauſiſq; ſcripſit, ad poßibile referre, non ad id quod aliquando cõtingat; multa quoq; imaginaria quadã coniectura dicta, cuius defenſionis puderet ipſummet Auicennam puto: proinde illam ſibi habeant doctrinæ abundantiam, noſq; in Galenica illa inopia derelinquãt. An non uidẽt, Dij boni, quanti referat uera falſis, neceſſaria contingentibus, demõſtratiua dialecticis immiſcere? Tempus eſt ut ad medendi inſtituta me conuertam: quæ res adeo ampla eſt, ut à quo initium capiam, neſciam. Nam ſi uniuerſalia documenta ſpectes: quæ ſcilicet libro primo cõplexus eſt, nemo eſt qui legens riſum contineat, uidens illam adeo inordinatam canonum turbam, ut neutiquam duos ſibi ordine ſubſequentes cõperias: atq; hunc adeo ſeuerum ſcriptorem, grilli inſtar ſubſultim modo hoc, modo illud attingere, prout ſors tulerat, ut ab eo quem præ manibus eo

tẽpore

tempore habebat ſcriptore, legeret, atq; exſcriptu dignũ cenſeret. Atqui hoc parum fuerat, ni Therapeuticen totam, eo libro deturpaſſet, dũ Galeni uerba exſcripta quidem mendoſe in mediũ affert: num quæ Galenus in propoſito quopiã caſu monet, ipſe uelut uniuerſale Theorema aſſumit? Adde his & nullas ratiocinationes dictis adhibere, uerum imperatorum aut legiſlatorum ritu ſingula proponere. Non ita Galenus, qui ſemper propoſitis ſcopis, reſolutiua methodo cuncta inuenit. Nã de ſuis (caue) quid dicam? quibus medicum adeo timidum, adeo nullius precij reddit, ut non tyronem modo deterreat, ſed antiquos quoq; medicos, ab opere deſiſtere cogat. BEN. *Cogitabam modo unde nam hoc acciderit, ut qui ſe Galenum ſectari fateatur, ac mera ipſius uerba ordine quodam digerere, ab ipſo tamen Galeno longe deuiet: neq; enim credendũ eſt, hunc adeo rudẽ extitiſſe, ut quæ ſemel legerat, neſciat deinde parum mutatis uerbis, incorrupto ſeruato ſenſu autoris, propoſito accõmodare.* ATH. *Rem longam quæris Hieronyme, quæq; maius ocium expoſceret: prout tamen potero tibi ſatisfaciam. Hoc igitur primum te ſcire uelim (quod & antea leuiter tetigimus) nil effatu dignum ſibi commentos Arabes, uerum ad Græcos ſcriptores unà confugiſſe, quanquam aliquando præ inuidia diſsimulẽt. Indicio eſt ille, multis ſeculis immerito laudatus Auerroës, qui ſi quãdo à Themiſtio aut Alexandro deuiat, in aniles truditur fabulas. Deuiat autẽ ſæpius, ſeu quia eorum libros minime integros, uerum mutilos, laceroſq; apud ſe habebat: Seu quia tam grandi linguarum diſtantia (nempe quantum mundi delitiæ ab extrema*

barbarie diſtant) difficile erat inueniſſe, qui utranq; optime calleret: hinc errorum cumulus ortus eſt, non modo in rebus phyſicis, uerũ & in medicina, ut ad propoſitũ reuertamur. Quis unquam Galeni libros qui ex ea lingua petebantur quondam, dum adhuc media luce cæcutirent homines, Galeni eſſe agnoſcat? nullus inquã. Adeo nanq; deprauatos ſenſus, adeo corruptas demonſtrationes reperiet: inſuper & tot, tantisq; additamentis referta uolumina cernet, ut ſecum miretur, cur tantopere Galeno tribuant homines. Afferebat non minora ſtudijs incommoda uoluminũ prolixitas, priuſquam uidelicet typis cudi cœpiſſent. Hinc enim factum eſt, ut dum ille Enchiridiõ ſibi parat, ille collectaneos libellos, nobis Galeni nomine mutila quædam, atq; amethodica irreperent. Huiuſmodi erat de tuenda ualetudine liber, huiuſmodi & qui de medicamentis ſecũdum genus: ſed & de facile parabilibus, multiq; alij quos longũ eſſet enarrare. Nil mirũ igitur ſi talia Auicennæ contigere, ut qui non ex proprio fonte aquas hauriret, ſed alienis erratis paſceretur. Ceterũ nobis huiuſcemodi errores omnes hæreditario contigere. Dũ enim eos qui ueri autores nõ ſunt (neſcio ego qua Deorum ira compulſi) perinde atq; apes fucos ſectamur, omnia literarum bonarum primordia periere, atq; in primis medicina quæ adeo inhoneſta facie, adeo lacera ueſte ac deprauata, limina ipſa ingredienti occurrebat: ut nobilia omnia ingenia deterreret, ut quibus nulla ſpes reliqua foret, boni quippiam in adeo turpi corpore reperire. Inde etiam contigit, ut qui eorum, quos modo retuli, doctrinã ſectati ſunt (quales hi ſunt quos medicos uulgus uocat) cum in

medico

Digitized by Google

medico opere parum ad uota euentus ſubſequi uiderent, generoſa omnia remedia penitus omiſerint, à quibus ſcilicet uitæ periculũ imminet, ni probe utaris: at recta uĕdi uia neutiquam habebatur. Inde cõtigit, *ut magni morbi, quales epilepſia, articulorũ dolores, emicranea, aſthma, melãcholia, atq; aliæ multæ difficiles ægritudines, omnino inſanabiles linquerentur: neq; id iniuria, ut quarũ uiribus æqua remedia ne attingerent quidĕ.* Porrò *ad alia uerſi, nil aliud ſtuduerunt totis ingenij uiribus, quàm ut ex ea arte ſibi opes quærerent, idq; citra infamiam omnĕ: quòd optime ſibi factum credunt, dum nulla pericula ſubeant.* Itaq; *ſi uenæ ſectione egere uideatur æger, theſaurũ naturæ ſanguinem eſſe aiunt: idcirco aut omnino dimittendum huiuſmodi auxilium eſſe, aut parce mittĕdum ſanguinem: his uerbis adeo homines perterrefaciũt, ut uel quodlibet prius pati uelint, quàm ſibi ſanguinĕ mitti.* SE. *An tu negas ſanguinĕ theſaurum eſſe?* ATH. *Haud equidem nego: uerũ & theſaurũ expendiſſe quandoq; haud malũ eſt, dũ uitã redimas. Si iterũ tenui uictu utendum, ſeruare uires integras oportere aiunt: huic quĕ pugnare opus ſit. Has artes ſtudioſe colunt ueſtri medici, has & ſibi per manus tradunt, quo ſcilicet probe tueri norint, ſe & nil temere tĕtaſſe, nihilq; opportunum dimiſiſſe.* SE. *Neſcio ego quid dicas: nos etenim millies ſanguinĕ miſimus. Sed & dietam inſtituimus tenuĕ ubi oporteat, nã & ptiſanã multoties ægris damus, hæc cũ tu noris, miror quo pacto nos in eiuſmodi re criminari audeas.* ATH. *Ah quàm turpe eſt ſolo remedij nomine contentos eſſe uiros, quorum ſtudiũ eſt rerum naturas cõtemplari. An qui guttã fluere*

Magni morbi.

Digitized by Google

ſinit, ſanguinem mittit? num qui poſt gallinaceos contuſos aut eliquatos ptiſanam quoq; exhibet, acutorũ dieteticen ſeruat? minime gentium. SE. *Tu'ne igitur tandem uis nos artem medicam docere?* ATH. *Ego equidẽ te docere nolo: nec ſpero fieri poſſe, ut qui tot annis aſſueueris, ingenium modò commutes tuum, uerum illud potius lubens monſtrarim, ex uobis nullum qui in hac opulentiſſima urbe, ex ea arte lucramini, aut medicum dici poſſe, aut medicorũ ſatis noſſe auxilia. Sed nec ſiqua norit his probe uti. Neq; enim clyſmate, nec pharmaco, nec uenæ ſectione, neq; demum dieta, aut ſcite, aut tẽpeſtiue utimini. Quod & ego ilico paucis expediam.* SE. *Mihi quidem haud expedies: potius pumice aridior tibi lingua euadat: uobisq́; qui eum attente auſcultatis, aures obſurdeſcant.* LAN. *O quãtis nos impetit execrationibus rabidus ſenex, ò incorrigibilẽ ætatẽ, cui non niſi ea quibus aſſueuit ſapiant. Abeat igitur in malam crucẽ, nobis nanq; potius oneri erat: uolui tamẽ audiſſe* Hyeronymũ, *hos adeo præclaros uiros, adeo generoſa ingenia, furtim quidẽ exclamare, ac ſuas oſtentare uirtutes. Cum uero ad manus uentum eſt, pugnam detrectare, neq; enim aliena improbare ſciunt, nec propria item tueri.* BE. *Abſit* Landine, *ut me audias amplius ſenibus fauere: quin ero potius poſthac ueſtrarum partium acerrimus propugnator. Cæterum ubi uobis ocium eſt, gratiſſimũ mihi erit (nec minus puto &* Landino*) ſi rem omnẽ breui ſermone perſtringas. Qualia nam ueſtra hæc hæreſis ſibi expoſcat, quibus'ue in rebus ab his quos medico nomine minus dignaris, diſcrepet: quibus demum innixi autoribus hæc noſtris noua ſeculis*

Digitized by Google

culis proponatis. Ita enim ſatur domum redibo, ni forte & tu negocioſus ſis: haud enim te inuitum detinere uelim. ATH. Irrides: quaſi ego huius inſtar negociorum uana quadam ac mendaci oſtentatione abutar, ubi potius tropħæa atq; expugnatos morbos oſtentare par erat. Atqui noui ego quàm falſò pauloante dixerit triginta ſibi uiſendos ægros: ni & neutros, & conualeſcentes, & ſanos quoq;, qui quondam ægrotarunt, unà numeret. His enim mos eſt uſq; ad faſtidium uiſere homines, nec niſi contumelijs pulſis diſcedere: tanta poteſt auri fames. Ego uero me & ad ueſperam ſi libeat ocioſum præbeo, neq; inhoneſtum ocium arbitror, ſi uobis ſatisfaciam: quibus merito concedendum, ut quæ hactenus cudimus audiatis: ſimulq; de his iuſtum feratis iudicium. Quum uero permulta mihi capita occurrant à uenæ ſectione initium ſumam: quæ quòd maximum auxiliorum ſit, non modo Galenus teſtatur, quum & prõptiſſimi, & tutiſſimi & celerrimi, tribus adeo magnis laudibus, extollat: Sed & nos quoq; ubi ab alto ſomno ſurreximus, ſatis experti ſumus. Quod enim maximis auxiliatur morbis, id maximum eſſe fatendum eſt, at ſeu interna inflammatio hominem habeat, aut heriſipelas, aut ardens febris, nullum hoc maius inuenies remedium. Venæ igitur ſectionem aut penitus, aut magna ex parte dimiſerunt: quod ſi qui ea uſi ſunt, inſcitè admodum, atque intempeſtiue omnia agentes ipſius famã deturparunt. Porro quàm belle in eiuſmodi auxilio ſe gerant, modò ego aperiam: ubi ſcilicet mõſtrauero neq; eos ſatis noſſe, in quibus morbis ſanguinem mittere expediat, ſed neq; quantum ſanguinis miſiſſe oporteat, neq; iterum

Venæ ſectio.

qua hora id maxime faciundum ſit, nec poſtremo qua uia. LAN. *Magna polliceris.* ATH. *Res ipſa indicabit. Quod enim primum in quibus morbis ſanguinem mittere oporteat, ignorent hinc diſces, quod ubi morbus magnus ſit, febriq; ardeat animans, ni lotij craßitudinem una & ruborem cernant, omnino à ſanguinis mißione abhorrent. Cæterũ hoc unico defraudati præſidio ægri, uel cito ad necem ducũtur, uel ſi forte fortuna naturæ nixu ſaluantur, in longas tandem & eo quidem difficiles tranſeunt ægritudines, quartanam ſcilicet, duros lienes, lepram, malum habitum, aquam intercutem, atq; huiuſmodi multa. Nam quòd per criticũ motum nõ ſanet natura, aut raro, ipſi cauſa exiſtunt, ut mox dicemus. An eſt ueſtrũ quiſpiã qui his atteſtari neſciat? quiq; pluries miſeros ciues nõ uiderit, ubi tandem Dijs iuuantibus domo egreßi, optatam uidere lucem, infelix tamen cadauer miſeramq; animã trahere plurimo tempore: proinde & cœleſtium numinum conqueri: quum tamen ſemet potius incuſare debuiſſent, ac ſibijpſis iraſci, ut qui adeo deploratis hominibus uitam crediderint.* LAN. *Scire igitur uelim quî factũ ſit, ut adeo timidi in ſanguine mittendo euaſerint: quæ nam ratio, que'ue experientia eos formidoloſos reddiderit.* ATH. *Dicam, ubi paulo altius erroris tum huius, tum reliquorum explicabo cauſas. Hæc nanq; omnia ex uno eodemq; principio contigere. Hoc autem eſt unicuiq; ſcriptori abſq; ratione credidiſſe: quod & paulo ante aduerſus ſenem medicum ſtomachabar. Si nanq; aut Auicennæ, aut Serapionis, cæterorum'ue, quos colũt, dicta penſitaſſent, probè item inueſtigaſſent, unde nam ea acceperant, minus*

multo

multo erraſſent. Siue enim ea falſa erant, ratio & experiē tia aperit commonefacitq́;. Si perperam in libros ſuos digeſta, ex Hippocratis, Galeni, Pauli, Dioſcoridis *collatione, fuerant corrigenda.* Porrò *quantum detrimēti res hæc bonis literis attulerit, ſatis noſter Giachinus monſtrauit, in eo commentariolo, quod* Petro Franciſco *medico dicauit.* Hi *itaq; cum audiſſent dicentem* Auicennā: *intuere in urinali, & ſi fuerit urina rubea groſſa, uenā ſecato: nec rationem addi, neq; inſuper iuramento confirmari petiere.* Sed *temere his credentes, in tantas lapſi ſunt tenebras, ut plura ad mittendum ſanguinem conuenire oportere, plura penſitari, quàm ſiquis longam atq; eò difficilem nauigationē, pararet.* Adde *& ea quæ pauloante ad* Auicennam *diximus, quibus medicum torpentem reddiderat: hæc inquam omnia timiditatis huius cauſas eſſe ſcias.* Cæterum *ne ſæpius ad mittendum ſanguinem cogerētur, quam rem apprime formidabant, fabuloſas quaſdam indicationes & ipſi ſibi inuenere, nempè quæ à coitu, quæ iterum à lunæ motibus, ut interim dum huiuſmodi pericula euitant, aut ui morbi, æger deficiat: aut iam præcipuam illā occaſionem præteriiſſe aſſerant: diximus enim & iam antea, his artibus ſolere eos ſe tueri.* BEN. *O ſceleſta capita. Tu uero putas'ne poſt coitum mittēdum ſanguinē?* ATH. *Quid ni? dum uiriū robur adſit, & morbi urgeat magnitudo, ſit quoq; æger florenti ætate: hos enim duos, ſeu tres mittendi ſanguinis primos ſcopos, propoſuit Galenus, & ante hunc* Hippocrates. At *non ex quouis uenereorū uſu uires deiici putandū eſt, neq; in quouis corpore. Quid igitur (ut ad Auicēnā reuertamur) credis'ne*

bonum uirum his ſuis cautelis homines nõnullos necaſſe? BEN. *Puto ego quamplurimos: memini enim robuſtos iuuenes quoſdã hoc relicto præſidio, ſed & nõ alia ex cauſa mortuos: putarã itaq; hoc apud uos capitale eſſe.* ATH. *Capitale his tantummodo fuerit, qui ſibi ex ſpurciſsimis barbaris, atq; ignara illa ſchola duces ſelegére. Cauſam uero ſiquis quærat, cur in tam grandem ſanguinis timiditatem lapſus ſit* Auicẽna, *præter multas, quas ſupra tetigimus, quũ eius ſcripta uniuerſim in cẽſum uenirent, ingenij ruditas quædam uiſa eſt extitiſſe. Simul & in curatiua methodo minime exercitatum eſſe, quod hinc patet.* Poſuere Hippocrates & Galenus *mittendi ſanguinis ſcopos, poſuere & quæ debortantur: non quidem adeo ut medicum omnino ab eo opere deſiſtere cogant. Sed quia plus minus'ue mediæ uiæ accipi oporteat, iuxta id quod aut magnitudo, dignitas, aut demum indicationum aduerſantiũ multitudo nobis ſuadent.* Has *res cum in ea ſententia accepiſſe oporteret, hic tamẽ ueluti abſoluta quædã documenta propoſuit.* Nec *me exempla modò fugiunt, neq; itẽ uerba ipſa, quibus monſtrem, quæ dixi modo, uerum temporis breuitas me admonet, ſimul & dicẽdorum multitudo, ut ad cætera properemus.* Nã *quid dicam, Dij boni, de mittendi ſanguinis quãtitate? Si quando enim forte fortuna hoc tam grande periculũ ſubeũt, ſemiobolos præſtò eſſe oportet, ne uel drachmula una certum põdus excedant. Sibi nanq; maximum ſtatuerunt, & quod ſuperare haudquaquàm fas ſit, unciam ſextam, neq; eã ſimul, atq; uno impetu, quoniam à purpurato illo ſuo principe didicerunt, melius fore ſi partiaris. O' inſana capita, ò penitus* extirpã

extirpandos homines. Sunt'ne hi boni ciues, quos mortuos fletis, aut ſeneſcere indignamini? qui utinam à primo ortu periiſſent: neque enim uita priuaſſent plurimos, ſed & priuarēt quotidie, quibus reſpublica non ſine dāno caret, quod & uos noſtis. Quotquot enim ſeſe eis cōmiſſerunt, niſi naturæ beneficio, aut morbi facilitate ſanati ſint, omnes breui periere. LAN. *At uos econtra ſeruaui ſi uel à morbi initijs uocati, uel mediocrem nacti eſtis curandi corporis habitum: periiſſe nullum acuta febre.* ATH. *Tu'ne igitur hominum cenſor? atqui non putaram te noſtri adeo diligētem eſſe obſeruatorem: quod gaudeo: ſperoq́; fore ut maiora adhuc indies uideas, nam & celerem, & certam, nec non ſine rei familiaris detrimento, ſanitatē plurimis pollicemur.* LAN. *Oportuit igitur uos prius pactos mederi.* BEN. *Nam quid obſecro?* LAN. *Quoniam minimum mercedis inde haurire queunt, temporis breuitate, contra quàm noſtri faciunt.* BEN. *Optime ac facete dictum. Sed geſtio cætera audire.* ATHA. *Nos igitur Galeno fiſi, uno impetu (quoniam ſic conducit magis, dum uires ferant) ſanguinem miſimus plurimum, nam bilibre pondus & trilibre in acutis febribus, aut magnis alijs morbis ſuperauimus: atque id non modo impune, ſed & tanta ægrorum tolerantia, ut nil ſupra eligi potuerit.* BEN. *Hui tam grande ſanguinis pondus: profecto hoc hactenus nobis inauditum eſt.* ATH. *Nam quid miraris obſecro? num tu Galenum medicorum optimum arbitraris? Si itaque is, minimum fere pondus ſeſquilibram ſtatuit, maximum uero ſelibre, aut amplius: cur non & nos, intermedias illas ua-*

cuatio

cuationes tentare audeamus. Seruabant aduerſarij no-
ſtri huiuſmodi opera,ut ſiqua poſſent calumnia nobis of-
ficerent. Itaq; tantum abfuit ut hac in re quicquam profe
cerint,quin potius ſtupidi cœperint & ipſi, furtim qui-
dem & diſsimulãter,noſtra ſectari ueſtigia,noſtraq; in-
ſtituta uerbis quidem ſpreta,opere tamen confirmare. Sci
mus nos ad exactam illam ardentiſsimarum febrium metã
uentum adhuc non eſſe:nempe ſanguinem mittere, quo-
uſque animo linquatur æger. Inſuper ingenue fatemur,
neq; id dimiſſum auxilium infamiæ timore,aut lucri gra-
tia:utrunq; enim palàm nobis poſthabitũ eſt,atq; negle-
ctum. Nec iterum quo timeamus aliquid ad opus uertere,
quòd Galeni aſſertione comprobatum ſit:ſed quoniam è
tenebris pauloante egreſsis,durum eſt lumen ſtatim pro-
ſpicere,atq; ad ſolem uerti. Conſueuere quoq; et quæ cer
ta bona ſunt, dummodo inſolita, initio perterrefacere.
Quid igitur his accidet qui uerbis quidem ſe Galenicos
uocant,nil autẽ quòd Galenum ſapiat operantur, ſed in
Montagnana, Sauonarola, & quibuſdã alijs, quorum no
mina referre pudet,cõſenuere:num putas eos meliores fie
ri poſſe? BEN. Nequaquam:neq; enim ſui iuris eſt,qui ſe
mel cõtraxit habitũ. Sed quid eſt quod iſtos audiui dicere?
cauendũ eſſe maxime,ne ſanguinis miſsione bilis ferueat,
aut crudos augeas:& iterum,cõſilium meũ eſt,ut dimitta
tur quo ad poſsibile eſt:his nãq; uerbis aliâs territus ſum.
Puto aũt medici alicuius ex præſtantiſsimus extitiſſe,quo-
niam in ore omnium paſsim audiuntur. ATH. Quid mihi
tranſcriptorem hunc allegas, qui in eo tractatu quem de
uenæ ſectione ſcribit, & cuius pauloante meminimus, tan
ta per

Digitized by Google

ta peruerſe, tot inepte, tot ridicula aggregat, ut nihil peius excogitari queat: uel enim à uiliſſimo quoque, & qui uel minimum in ſcientia hac eruditus foret, & uberius et melius omnia dicerentur. Hanc rem abunde Paulus noſter monſtrauit, in ea epiſtola quam de uenæ ſectione aduerſus Auicēnam ſcripſit. Sed iam tempus eſt, ut ad id quod tertio propoſitū erat reuertamur: hos inquam tēpus ignorare quo fieri debeat ſanguinis miſſio. Cum enim à principio facta maxime conducat, tunc ſcilicet cum mouēdum præcipue ſuadet Hippocrates: hi dū ſuos expectant periodos, atq; urinas turbidas purpureas'ue: dum mollire aluū ſua Caſſia prius uolunt, dum cognatos conſulunt, & famulos quoq;, præterit ſanguinis mittendi occaſio. Quæ res et nōnihil infamiæ huic adeo excellenti præſidio adiecit. Cum enim prima illa atq; utilis occaſio præterijt, miſſo deinde ſanguine, ſiquidem ægrū mori cōtingat (quod uериſimile eſt) ſanguinis miſſioni hanc culpam tribuunt. Dico autem uериſimile eſſe poſtmodum ægrum mori: nam cum ſemel putredo ualida uenas occuparit, difficilis ſolutu redditur febris. Quid poſtremo de uenis quas ſecādas ſuadent dicemus: cum alij in pleuritide tali uenam, alij in cephalalgia neſcio quos manus ramuſculos magis diligūt quàm hic externam, ibi uero internam uenam ſecare. Alij cucurbitulas phlebotomiæ uicarias eſſe didicere. Alij & hirudinibus gaudent, ut nouum aliquid comminiſci uideantur. Demum omnino ſtudent, ut uel ſanguinem haud mittant, uel nil ægrum iuuent. Adeo ut mihi perſimiles his uideantur, qui internuncijs & aduocatis rem agunt, dum principem libere adire liceat. LAN. At quæ

Digitized by Google

diu anxit iuniorum animos quæſtio, ad ſatietatem agitata, num ſcilicet ſemper recta uena ſecanda, an tibi utilis eſſe uidetur? ATH. Vtilis ea quidem, uerum adeo clara, ut non modo controuerſiam apud doctos uiros non habeat, ſed neq; dubitationem ullam. Quo magis mirere quoſdam in eiuſmodi theoremate adeo laborare, ut nil aliud loquãtur, prædicent, ſcribant. Quaſi non decies mille alia, & ea quidẽ utiliora, reſtent perſcrutanda. Sed iam uenæ ſectionẽ dimittamus: atq; ad diæteticen accedamus propius, ea quanti referat probe uti, & Galenus ipſe teſtatur, & ratio docet, ita ut nobis quandoq; diæteticen omniũ morborũ concoctricem appellaſſe libuerit. Neq; altera res eſt quæ cordatum magis ac ſolertem medicum exigat, ut qui probe morbi uigorem, quam prope adſit, conijciat. Neq; enim ſic uires labi ſinet, nec morbum cibatione augebit. Plenus eſt ea Hippocrates, ut qui huic negocio totum ferè dicauit librum: quem nobis nuper Pariſienſis officina, luculentiſſime latinitate donatum, miſit. Hanc ipſam tantum abeſt ut aliqua ex parte cordi habeant, ut qui cibi, qualesq; in quolibet morbo cõueniant, minus norint. Sed nec quãdo uberius, quando tenuius cibaſſe oporteat. BB. Neſcio quo nam pacto hæc ignorarint: nã ex Hippocrate didicit unuſquiſq;, in morbi uigore tenuiſſimo uictu utendum, præcedentium temporum cõparatione. Sed & dum morbus increſcit, quo propius uigori accedas, eò de cibo minues: quomodo igitur cibandi tempus ignorant? Nam de cibarijs ipſis haud ierim inficias inueniſſe me aliam apud ueteres ciborum ſeriem, atq; exactã illam uiuendi formulam omnino hac tẽpeſtate derelictã. ATH. quàm uellẽ mihi

Venam ſecandam in latere affecto.

Diætetice.

Cibus.

Digitized by Google

mihi tempus ſufficere, monſtrarē profectò in re adeo neceſſaria quàm longe à ueritate abſint, ſed decet ſolummodo rerum capita adnotaſſe. Quòd quidem uera ſint quæ dixti modo, nempè in uigore morbi oportere cibū ſubtrahere, & Hippocrates & Galenus teſtantur, ſed & ratio ipſa docet. Quoniā enim eo tēpore coctioni maxime uacat natura, opus eſt ipſam ad alia non diuerti, ut quæ in ea peragenda maxime occupata ſit. Porrò cum criſis imminet, coctaq; iam eſt materia febris, laborat tamen admodum, quum ſeligere atq; expellere ſe expedit. Proinde & grauia ac terribilia eo tēpore accidūt ſymptomata. Quòd ſi aliò auertas naturæ uires, præterit occaſio. Multis enim uel leuis ambientis frigiditas, uel intēpeſtiua cibatio criſim abſtulit. Noſtri uero medici qui modo experientiā iactabāt, ſibiq; eo ordine placebāt, adeo probe uictus rationē ſeruant, ut mulieribus potius obſequētes, quo magis prope eſt uigor, eo magis nutriūt, quoniā plus collapſas eo tēpore uires, reficiēdas amplius putant, quocirca et cōtuſos gallinaceos, aut emaceratos atq; eliquatos ſorbēdos exhibēt: Oua itē & ſiqua alia uehemētius nutriūt. De potu quid dicā? neq; enim hac parte melius ſe gerūt, quum omnes uino potēt, nulla alia ratione ducti (ſiquidē ab eis quæras) quàm quod uinū potare aſſueti ſunt ægri, quaſi iudicatio quæ à cōſuetudine ſumitur, tātā uim mō habeat, ut eā quoq; quæ à morbo eſt, ſuperet. An putas abſtemios hoīes Galeni atq; Hippocratis tempore extitiſſe? hi tamē cū nō minus conſuetudinē ſeruandam doceant, à uini tamen potu oīno acuta febre laborātes arcent. At noſtri, ut potè bibuli ipſi quoq;, non patiuntur ægros ſuos ſiticuloſos

Potus.

loſos lõgius à uino abſtinere, præſertimq; Trebbiano dicto. Hinc ſubitæ mortes & deſperatæ ſalutes. Dum enim nutris impura corpora, eo magis lædis. Quod ſiqui ſunt qui ſibi formulam quampiam tenuis uictus proponãt (uocant autẽ hũc qui ex ſolo pane fiat) eo ſæpe à principio uſi, coguntur demũ turpiter, atq; admodum pernitioſe in ſtatu ipſo cibare, uel quoniã longius abſuit, q̃ ipſi conijcerent (ſiquidem unquam hoc eis in mentẽ uenit, dum uictum inſtituunt) uel quia defectas morbi magnitudine uires, uetulæ cibis reficere efflagitant, quibus minime aduerſatur medicus. At quas nam obſecro defectas uires? Nẽpe ſi uel ſemel aſſurgente ægro, parum animo linquitur, atque omnino ad motiones corporis, deterius ſe habet. Nos uero (inquit Galenus) motrices dictas uires, haud equidem in morbis robuſtas expetimus, uitales uero quas pulſus indicat, tactũ modo quatenus ſufficiat æger, ſola nanque concoctrix eſt quæ febres curat. Quod uero ad ciborum rationem pertinet, quamuis tu modo faſſus ſis, longe abeſſe à recto tramite medicos, quod tamen nobis notum non puto, hoc addam. Acutarum ægritudinum, in quibus præſertim exactum uictum exquirimus, nulli adhiberi talem: ſed plurimos malo uictu perdi, alios uero in longas ægritudines inuitos trahi. Dicant quæſo ſiquem unquàm ſolis potionibus nutrĩere, ex his qui acuta laborãt? quod ita quibuſdam neceſſarium cenſet Hippocrates, ut ſine eo uictu haud poſſit ſaluari æger: ſunt autẽ hæ non Zythus, aut ordei aqua, ſed aquoſum oxymel, aut mulſa, hoc enim ſolo & ad ſeptimam contentos non dubitabant, quod & Galenus teſtatur: Qui uero iterum ſorbitionibus nu-

triẽdi-

triẽdi ſint,ptiſanæ inquàm aut alicæ cremore quis nouit? profectò ex his nullus: nam ſi ptiſanam exhibent quam dicunt,mille alijs admiſcent cibis: quocirca proculdubio fructibus ipſius carent. Dico autem fructus, quos longiſsime Hippocrates proſequutus eſt, ubi & Galenus addit, eos qui pane aut condro nutrirent, cum ægros lædere, tum ptiſanæ beneficijs omnino carere. At ſorbitiones puto noſtri medici fugerent,uelut admodum tenues, attamen uidemus Galenum & Hippocratem eas in acutis pleriſq;, uelut plus iuſto nutriẽtes,euitare. LAN. At inquiunt corpora noſtra uiribus imminuta,non poſſe ita acriter cuſtodiri: eſſe item conſuetudinem ſeruandam cenſent: quod & tu paulò ante tetigiſti: non uideris tamen adhuc conſuetudinis uires ſatis enucleaſſe, cum de uini potu diſputabas. ATH. Diximus Galenum utendum his ſtatuiſſe ſuis uerbis,quibus maxime aſſueuit æger,idq; bona ratione. Conſuetudo nanque indicationem,quæ ab ipſa rei natura ſumitur,comitatur,uelut in therapeuticis declaratũ eſt. Nũ igitur qui meracius bibere ſolent, protrahũtq; ad longas conuiuia noctes,his etiam in acutis uinum dãdum eſt? Minime. Num carnibus cibandum? Haudquaquàm. Num pane? ne id quidem. Quo igitur modo conſuetudinem ſeruãdam dicunt? Nempè ut magis nutrias minuſ'ue, quàm ſibi aliâs,aliud poſceret corpus. Eſt enim ſua uis indicationi huic: quæ tamen à morbo eſt, eam longe ſuperat. Quod uero addebas haud ferre corpora noſtra huiuſcemodi uictum: non decuit profectò talem uirum, phyſicis rationibus egregie inſtructum, quiq; hiſtoriarum agnitione refertus ſit, talia loqui. LAN. Iocabar equidem,

Conſuetudini quãtum tribuẽdum.

d tibiq;

tibiq; aliena proponebã, haud mihi probata. ATH. *Si demum ad integram, & quæ proprie ptiſana diceretur, accedas, quæ & longioribus conueniret morbis: non modo ea uſi non ſunt, uerum nec ſatis norunt quæ nam ea ſit, quo minus, qua nam uia ea fieri poſſet, tentarunt.* Nobis *itaq; uniuerſus imminet labor, ut quibus mens ſit, hanc quoque artis partem inſtaurare, quod & nos hoc anno opere monſtrauimus, quando plurimis ægris prout oportuit exactiſſimum uictum inſtituentes, eos breui ſanauimus. Quin eos potius natura, ut quæ plurimum criſi morbos leuaret. Quam tamen criſim ipſi nunquàm ſe uidiſſe aiebant, aut quam rariſſime: quin & Galeno illudebant atq;* Hippocrati, *ſomniaſſe eos dicentes, ac uanum quid commẽtos, dum quarti, ſeptimi, noni, undecimi, decimiquarti quoq; criticas uires celebrarent. Dicebamus paulò ante cum de potu ageremus, nõ ſinere noſtros medicos à uino abſtinere ægros. Cum tamen ſiquod in febribus dandum ſit, nec quale id eſſe debeat, nec quo tempore decernunt: uini nanque nocumenta permaxima ſunt, ni tempeſtiue detur: ſicut econtra magni uſus fuerit, ſi probe utaris. Sunt autem nocumenta eiuſmodi. Primum quod calorẽ adaugeat, & uiſcera ſiqua inflammata ſunt, lædat: humores commoueat, atque ea ratione coctionem impediat: quin nec nobis præſto eſt uinum, quod etiam inclinante morbo, ſatis conducat: nempè album, tenue, uim aquæ paulo euincens, quare non minora in potu quàm in cibis eos nocumenta præſtolantur; ſed ſatis ſuperq; de his ſermo fuit. De ea uero parte quam pharmaceutriam dicunt, ſi pro meritis loqui uelim, quàm longe à ueritate*

Vini potus in morbis.

Pharmaceutice.

& recta

& recta ratione ab his tractetur, profundam forte dicendi abyſſum ingrediar, quæq; iuſtum uolumẽ potius exigeret: Siue enim alterantia præſidia, ſiue uacuantia ſeu demum concoctricia ab eis dicta conſideres: piget me dici medicũ, atq; adeo iniuſte eo nomine nũcupari: poſtquàm & ego hactenus his uſus ſum. Primum enim quod his cõmune uitium eſt, methodo nulla duce ut aliàs dicebamus, compoſita ſunt, ſed inepta quadam ſimilium rerum congeriè referta, è quibus hæ quidem ignotæ ſunt, ſeu hominum negligentia, ſeu uocabulorum abſurditate: hæ uero perperam ab artificibus acceptæ, ſolo demum nomine tales: nam uiribus adeo languidis exiſtunt, ut nullo penitus uſui ſint. His tamen acquieſcunt medici, quibus ſcilicet ſat eſt hoc, Ammoniacum, hoc caſiam, hoc Bdelium uocitari, quaſi nomina, nõ res ipſæ nobis ſufficiant. Hæc igitur tum medicis, tum miniſtris communia ſunt. Quæ uero priuatim medicos tangunt, (ne in hac parte noſtri ſermonis poſtrema, abſentes ſine ratione condemnare uideamur) uobis modo aperiam. Nõ minus ſcilicet in pharmacorum uſu falli eos, quàm in uenæ ſectione, de qua paulò ante ſermo fuit. Neq; enim quo utãtur ſciũt, nec ſi ſcirẽt, his pro tempore utuntur. Quod quidem igitur in electione ſimplicis materiæ fallantur plurimũ, non eſt opus modo tranſigere. Cuilibet enim uel minimum in eo negocio experto ſatis patet. Porrò ubi aliás de plantis ſermonem habuimus, ſupereſt modo ut de metallicis addamus quædã. Ex his nullum aut rarum ad nos, non adulteratum affertur, ſeu ſimilium rerum artifici admiſtione, ſeu arte naturam ipſam colore ac figura penitus imitante, quo eligen- Metallica.

d 2 tes

tes fallantur. Sunt autem huiuſmodi Auripigmentum, Stibium, Cinnabari, Miniū, Sandix, cæteraq́; multa, quæ ſi uera forent, maximo nobis uſui eſſent. Quare doleo medicorū ſortem, ne dicam negligentiā, qui ſtudij huius curam ſibi non ſuſceperint, uerum rem omnem ſeplaſiarijs dimiſerint: atq; hi rurſus ruſticis aut mercatoribus rem omnem delegarint. Illhac itaq; tandem pendet humana ſalus. BEN. *Cur non & uera pro fictitijs nobis modò aduehūtur?* ATH. *Quoniā cæteri artifices omnes ſuæ materiæ ſtudioſi ſunt, præter medicos. Cū igitur pictoribus ſatis ſuperq́; forēt, quæ chymica arte confecta ſunt, ea quidem ſibi aſportari curarunt. Atq; ita factū eſt (ò facinus indignum) ut pluris apud mercatores pictura, quàm medicina foret. Proinde quū medici ſuæ materiæ ignari, ſingula nullo delectu habito admitterent, factū eſt ut adulterina nobis, ueluti prōpta magis, pro genuinis irreperent.* N*on ita Galenus, qui plurimas medij maris oras, hac ſiti urgente adnauigauit: & nos quoq; eius exemplo tum ad oriētis emporia, tū ad Germanicas fodinas, diligētes ſtatuimus amicos, qui nobis ueras tandē rerū effigies monſtrēt. Caueant igitur (quod & ad ſenem paulò ante dictū eſt) his inſtrumētis uſi, amplius experiētiam iactare, celebres'ue compoſitiones: nam ſiqui inde curātur, id tātummodo naturæ, aut fortunæ aſcribendū, quod & antea dicebamus. Quod uero nec tēpeſtiue his utātur, aliâs apertius monſtrabitur.* Vacuatio. *Quoad tamen nobis modo licet, paucis exponam. Atq; à uacuatione initium ſumam, qua multos morbos curare confidunt. Porrò eam ſolent aut pharmaco, aut clyſtere moliri: ſed plurimum importuni: nam cum*

cum molliendæ alui gratia, per ſedem molle quippiã aut humidum infundere debuiſſent, hi herbarum decocto ſaltem plurimum inijciunt: quæ res quantum ægros angat, dum nuda uiſcera pungit, dum deiectionem acerrime irritat, ſymptomata quæ inde accidunt ſatis monſtrant. Alijs nanq; uenter turbatur, alij linquuntur animo, omnes demum adeo aluo ſiccantur, ut uix ad longum tempus humeſcat. Poterant tamen legere, uel ſi etiã ſola ratione utãtur, ex ſe ipſis inuenire, in calidis febribus molli clyſmate utendum, in cæteris & acribus quoque, & ſalitis. BEN. Quantum momenti in re adeo exigua, ſed & quàm uera narras. ATH. Nos igitur primi omni acritudine expertia infudimus: quo factum eſt, ut non modo incommoda ea, quæ paulò ante in cenſum uenerant, nos minime manerent: uerum pro his & humida aluus, & totius corporis quies ſuccederet. Quid igitur de potionibus dicemus, ſi in re adeo nota peccãt? Hi itaq; in febribus ægros adeo medicamentis exaſperant, quæ deiectoria appellant, ut uel omnino perimant, uel admodum lædant. Atque utinã nõ & ego meis hoc didiciſſem periculis: quãdo unà ipſis & à morbi initijs, & ipſo iam increſcente, nõnunquàm uero & uigente deiectoria medicamenta propinaſſem, leuiuſcula quadam coctionis nota permotus. Hinc accidit, ut his potis ſæpius inualeſcat putredo, coctio tardetur, incipientes ſudores arceantur, laborãtium uires tollantur, atque omnino impediatur criſis. Sed & quod riſu dignũ eſt, febres omnes deiectione ſe curare poſſe arbitrantur: attamen aperte ſcriptum inuenere, per eas uias ducere oportere humores, per quas tentat natura: hoc enim pa-

Naxa catharticorum in febribus.

cto ſibi minime renitimur. BEN. *Solent his quæ obieciſti modo ita reſpondere. Noſtræ inquam tempeſtatis ægros, ex malo præeunte uictu, ſuccis abundare: idcirco neceſſe eſſe à principio morbi materiam imminuere: ita enim memini ſcripſiſſe* Hippocratem. ATH. *Eniterer profecto hunc uobis adeo pernitioſum errorem aperire, neq; id mihi difficile foret, ni maius ocium expoſceret: uerũ propediem uobis ſatis fiet ſpero, ſi quæ modo parturimus, pariamus quandoque.* Ne *tamen omnino pugnam detrectare uidear, neu uos omnino aduerſus huiuſmodi tela noſtris aduerſarijs improuiſos relinquamus, paucula adijciemus.* Hoc *enim tandem gratis ſibi conceſſo (quamuis & tu apprime noris, aut parum aut nihil uiuendi modum immutatum eſſe, poſtquàm* Romanus *luxus totum occupauit orbem) nulla ex parte ueritati aduerſatur.* Audite *obſecro* Galenum *hanc rem hiſce uerbis declarantem, quæ quidẽ & paulò ante in medium adducta ſunt:* Pauperes *inquit quàm diuites certius faciliusq; ſanitati reſtituimus.* Inter *cæteras autẽ quas affert cauſas, ea eſt, quòd ex quo diuites deſidem uitam degunt, plurimisq; & his quidem admodũ nutrientibus utuntur cibis, plurimum itaq; ſanguinis abundare neceſſe eſt.* Quare *uenæ ſectionis egentes maxime, eam tamen admodum formidãt.* Fateamur *igitur & nos ſi libet huius tempeſtatis homines plurimo uti cibo:* Num *ex eo pharmaca exhibere oportet ad ſuccos minuendos?* Minime *gentium.* Nam *uenæ ſectio eſt, quæ multitudinem minuat, & ſiqua ſunt quæ ex accidẽti euacuent,* Inedia *ſcilicet, balneum, frictio, atque eiuſmodi.* Hæc *itaque cum ratio ſuadeat, inſuper & maiorum auto ritas,*

Digitized by Google

ritas, nobis quoq; experientia comprobauit. Vbi facta ab initio ſanguinis imminutione celerrime reliquum natura concoxit: Sed nec officij ſui oblita, ſæpius & ſegregauit, atq; expulit. Sin minus medico prudentiſsime manũ porrigente iuuata natura, leuiſsimo auxilio coctum deiecit humorem. Sed iam tempus eſt ut receptui canamus, nimis enim in longum noſtra hæc tenditur oratio, ſed nec pro meritis licet ſingulorum modo meminiſſe. Neq; ego hæc tetigiſſem, ni ſatis ſcirem, plura multo capere ueſtrũ ingenium, quàm ego dictis explicarim. Hoc tamẽ unum tetigiſſe uolui, ac poſtremo annotaſſe, ubi ſcilicet de coctione & cocto humore mentio incidit, non modo ab his coctionis uim & naturam ignorari, uerum nec quibus auxilijs iuuari debeat concoquens calor. Dico autem auxilia, non quo medicus coctionem per ſe iuuet, atq; humorem concoquat, ut ſtultiſsimi medicorum arbitrantur: ſed quo naturæ placidiorem & minus rebellem ac difficilem ſuccum concoquendum reddat. Hoc opus Galenus oxymelitide Oxymel. *exequebatur, aut ſolo, aut radice herba'ue quapiam incocta. Noſtri uero medici quominus laboris, plus uero lucri ſuis miniſtris accederet (à quibus etiã ſæpe prouẽtus portiunculam clam accipiebant) perennes quaſdam inuenere potiones, quas ſyrupos uocant. De quibus ſi diſſerere ue*- Syrupi. *lim, qua methodo compoſiti ſint, aut ex qua materia, uix mihi dies totus ſufficeret. Neq; enim ſæpius ſatis ſciunt, num per eos uentris ſolutionem quærant, an ſuam nominatam digeſtionem: tanta eſt ſolutiuorum pharmacorum cæteris confuſio. Porrò ut falſitatem hanc aureo operirentur amictu, addidere magnifica nomina,*

qualia ſunt, de pomis ſyrupus, aduerſus melancholicū humorem Achilles. Quin & à regulis quibuſdam compoſitos commenti ſunt, quo plus ipſis autoritatis accederet, quaſi poteſtate regia, aut armis, non autem recta ratione defendanda eſſet compoſitio. Hunc ſubinde Diarodon, hunc ex epithymo appellant, quod ſiqua fieri poſſet, ut miſturā illam diſſolueres, profecto ne minimas quidem reliquias inuenires eorum, à quibus nomenclaturam accepe runt. Quid itaq; ſtultius quam arbitrari ſucci malorū dragmulam, atram bilem edomare, quas ſcilicet uel integras quoq; comedere fas eſt unicuiq;: hoc tamē ſibi perſuadēt, ac belle in huiuſcemodi ſibi placent. Quid demum dicam de aquis extillatione productis: An turpius quippiam nobis unquam omnigerum attulit mare, aut mōſtrifera Africa. LAN. *Sæpius rem hanc admiratus ſum, nec poteram ullo pacto acquieſcere huic adeo aperto errori, ut facile crederem, quod adeo igne elaboratū eſt, amplius ſuæ matricis herbæ ſeruare uires. Mitto ego ſimplicia quædam, quæ natura adeo fortibus donauit miſturis, & tāto nexu coalentibus, ut uix igne diſſolui queant: qualis Roſa eſt, quam & Theophraſtus admiratur, ſed nec propter hanc uniuerſim huiuſmodi parandi arte utendum cenſuerim.* ATH. *Quin nec Roſa quoq; omnino ſuam ſeruat naturam, etiam ipſiſmet teſtibus: ſuccus nanque ipſius aluum ſoluit, ubi quæ exſtillatur aqua apprime compeſcit. Quid igitur de cæteris dices, quæ in quotidiano uſu medicis ſunt, Abſynthio, Cicorio, Aſparago, num quippiam ſuæ naturæ referre amplius tibi uidentur?* LAN. *Haud equidem: nam ſaporem quidem nullum, odorem uero uel itidem*

[Margin: Aquæ diſtillatæ.]
[Margin: Roſa.]

dem nullum, uel admodum paucum, præter fumoſam quandam atq; igneam exhalationem ſeruant. BEN. Ego *quidem periculũ non feci Landine, ut qui non adeo medicis rebus addictus fuerim:uerum ratio dictat, quæ dicitis uera eſſe: Quæ ſcilicet igne exuſta ac torrida fiãt, priſtinã naturã amittere, quæ in ſola illa atq; integra miſtura uerſabatur.* ATH. *His tamen plena ſunt omnia, his morbos profligant, his ægros potant quandoq;, his perfundunt præcordia. Hanc igitur uomicam & nos perſanauimus, qui omnibus his tum ſyrupis, tum aquis exploſis, ſolo oxymelitide contenti, ſeu perfectæ coctionis, ſeu aquoſo, aut mulſa eodem modo parata,* Galeni *inſtar, cum libuerit aliquid incoquentes, contenti ſumus. Atq; hoc ſolo febre acuta male habitos potamus, hoc inquam & coctionem iuuamus, atq; ad notas naturæ uias humorem dirigimus.* LAN. *Magnum profecto uobis imminet ab hiſce uiris periculum, quos tanto lucro defraudatis.* ATH. *Cæterum quo ſcias amplius quantum huiuſmodi inimicitia nobis cordi ſit, decreuimus uel artis huius præfectos conſules, uel ſi oporteat, Illuſtriſsimum noſtrum principẽ adire, ſimul & commonefacere, quanto in diſcrimine uerſetur res medica, atq; hinc hominum uita: ubi mendicamenta tractari eorũ manibus uidemus, qui plurimum neq; ea norunt, uel ſi norunt, præ auaritia eligere optima minus ſtudent. Neq; enim eſſe bene inſtituta ciuitate dignũ, unicuiq; hoc negocium paſsim committi: ſed his ſolum, qui probatiſsimus medicis, idonei uiſi fuerint.* BEN. *Vtiſsimum profecto opus hoc fuerit, ac laude dignum, his tantummodo min iſtris uti, quos probes.* ATH. *Erãt quidem*

Oxymel.

& plurima adhuc dicenda, uerum uobis rerū capita monſtraſſe ſat fuit, utpote uiris qui ea penſitare, quantiq; facienda ſint noſſe poßitis, cum præſertim in dies quotidie proditura ſint Galenicæ hæreſeos momenta, quæ quidem ſi genium illud Galeni ad unguem non fuerint, hoc tamen laudis dubio procul ſecum ferēt, quod omnino ab his qui primi Galeni medendi methodum ab inferis euocarunt, prodiere. LAN. *Non'ne arbitraris breui fore, ut medici omnes qui hæc nouerint, in ueſtras partes conſpirēt? neq; enim diu poterūt ueritati obſiſtere.* ATH. *Dicā ego quod* **Medicorū differētia triplex.** *ſentio: Primum ex his qui uulgo medici uocantur, triplicem, ſi diligētius aduertas, reperies differentiā. Alij nanq; adeo hebeti ingenio ſunt, atq; omni ex parte rudi, ut nullo pacto ueritatem, & ſi apertißimam, proſpicere ualeāt. Alij iterum ueritatem quidem optime norunt: eam tamen fateri ſibi haud utile eſſe putāt. Primum quod magno ſibi dedecori fuerit in tanta ignorantia conſenuiſſe. Deinde quod omnes ilico ludibrio habeātur: ut qui ſenes admodum, nuperq; in tanto pretio habiti, perinde ac pueri prima artis rudimenta addiſcere debeant. Porrò hos quiduis potius pati certum eſt, quàm ſemel aperte manus dare, atq; eorum uideri diſciplinam capeſcere, quos modo lactentes, ac nullius pretij medicos appellabāt.* LAN. *Quid igitur facient, aut quo nam modo famam ſuam poſthac tuebuntur?* ATH. *Quod & facere tunc primum cœpere, quum ad eorum aures res hæc peruenit. Ad conuitia inquam, & maledicentiam ſe conuertent: experientiam, ætatem, canoſq; oſtentabunt, ciues perterrefacient, atq; eiuſmodi in dies molientur multa, quæ tu optime calles Lan-*

dine

Digitized by Google

dine:ut qui pluries pro noſtris partibus acerrime confli-xeris. Accedo demum ad tertiam medicorum differentiã: eorũ ſcilicet qui non modo partes ſectantur noſtras, ue-rum & plurimo nobis adiumento fuere. Inter quos pri-mus & maxima nobis familiaritate iunctus Guido Ante-rigolus *eſt: iuuenis quidem qui optime Curtianam illam diſciplinã oleat, quiq; nobis de ſuo ingenio plurima polli ceatur. Adſunt & alij* Galenicæ *ſectæ ſtudioſi, quos inter* Andreas Paſchalius *in primis merito numerandus eſt. Quin & alij quoq;: uerũ præ cæterorũ multitudine pau ci, hiq; omnes ætate iuniores. Per hos inquã optime ſpe-randum eſt, res noſtras auctum iri. Quod ſiqui ex alijs demum ueritate uicti in caſtra noſtra transfugæ peruene-rint, lubentes quidẽ ſuſcipimus: dummodo nõ furtim qui-dem, ut ſupra diximus, uerũ aperte* Galenicæ *ſectæ nomẽ profiteantur. Ita enim academiam noſtrã appellaſſe libet. Quòd ſi quis nos minus dignos iudicet, quàm ut inſtaura torũ nomẽ mereamur, atq; ipſius ſectæ innouandæ auto-res:* Hunc *uelim omni affectu depoſito conſideraſſe, quo pacto (ut de ſe* Galenus *inquit) nos primi pericula ſubiui-mus: tum quæ ex iam diſſueta arte oriri poterat, tum item quæ nobis affatim maledicorum numerus afferebat.* Diu *enim undiq; deſtituti, & aduerſus barbariem inſuper & barbarorũ ſectatores, demũ & cõtra ignauum uulgus cer tauimus: uicit tandẽ ueritas, uictoriã modo proſequimur. Quod ſi primum noſtro huic labori* Illuſtriſſimi *ac fœli-ciſſimi principis noſtri gratia nõ deſit, nec nõ & doctorũ hominum, in quo ordine facile primus locus urbis noſtræ nobis debetur, unà cum* Laurentio Stroza, *ac fratre eius*

Philippo,

Digitized by Google

Philippo, Petroq; filio, ſed & Petro Victorio, Bartholo meo Caualcanto, cæteriſq; quamplurimis, cum in alijs omnibus, tum in hoc doctrinarum genere apprime eruditis uiris, non dubito, quin nobis res omnes ex ſentẽtia ſuc dant. Sitq; hoc & noſtri & urbis totius, imò & Ethruriæ perpetuũ gloriæ monumentũ. Neq; ierim inficias, futuros poſthac pleroſq;, qui & doctrinæ ubertate, & dicendi facilitate, nos longe ſuperẽt, quin & in artis operibus plurima inueniãt, remq; publicam augeant: hoc inquã ſperamus atq; optamus, ſiqua tamen debẽtur his qui rem ab initio orſi ſunt, hoc totũ Academiæ noſtræ condonari petimus. Et ſi enim & alij quidam Galenicam doctrinam noſtra ætate ſuſcitarint, atq; aduerſus barbaros acerrime dimicarint: inter quos Curtius, ætatis noſtræ decus, primũ locũ tenet. Nos tamen primi (quod nouerimus) Galenicas ueritates opere quoq; monſtrauimus, atq; ipſius uniuerſam methodũ exactiſſime exequuti ſumus. LAN. Iuſta petis. Ego uero quod hactenus feci, ubiq; gentium ueſtri famam tuebor, ac pro uiribus extollam: ſic enim & rei grauitas, & animi ueſtri magnitudo expoſcit. BEN. Ego uero quid dicam, qui uobis quondam aduerſarius extiti? LAN. Hoc ſolo culpam omnem dilues, ſi te uictum fateberis. BEN. Quin & in partes ueſtras lubens ſecedo: gaudeoq; me in extrema ſenecta nouum fieri militem. ATH. Valete igitur uiri optimi, ac rem literariam ut facitis fouete. BEN. Voſq; iterum pergite: Neq; enim deorum hominumq; opera uobis deerit. Vale. Ego uero domum me recipio Landine. LAN. At ego ad has uiſendas plantas, priuſquam emarceſcant, reuertor iterum. Vale.

PETRI FRAN CISCI PAVLI MEDICI GALE- NICI ADVERSVS AVICEN NAM DE VENAE SE- CTIONE TRA- CTATVS.

Digitized by Google

PETRVS FRANCISCVS Paulus, ex Galenica ſecta medicus Florentinus, medicæ artis ſtudioſis Salutem.

COgitauimus iamdiu, uiri medicinæ ſtudioſi, ueterem ueramq́; medendi methodum pro uiribus è tenebris eruere, quam quidem omnium diſciplinarum nobis autores Græci iam antea optime excoluerant: Barbari uero poſt hæc dehoneſtarant, atq; corruperant. Neceſſe itaq; habuimus eos, qui pro ueris autoribus nobis ſucceſſerāt, demoliri, atq; eos minime ſectandos duces, aut obſeruandos oſtendere. Cæterum inter reliquos maxime Auicennam, utpote cui primas partes noſtri medici tribuere ſoleant. Quum uero plurima nobis occurrerent aduerſus eum dicenda, minime uiſum eſt ſingula eius opera proſequi: nam quid hoc laboris mihi ſuſceperim? Verum unicum de uenæ ſectione caput in mentem uenit mihi proponere, quoniam à nouis his medicis uel maxime laudari ſoleat Auicenna, quod in eo præcipue Galeni mentem feliciſſime aſſequutus ſit, quantum itaq; longe haberent monſtrare enitar modo: quam rem ſi commode aſſequutus fuero, non minimum momenti ueritati adieciſſe uidebor. Sin minus, alijs poſtmodum & doctioribus (ubi ita forte contigit nos cœpiſſe) ea perficere atq; explere negocium erit.

Valete.

PETRI FRANÇISCI PAVLI MEDICI

Galenici, de uenæ ſectione, aduerſus Auicennam, tractatus.

PRIMVM itaq; circa ipſius definitionem inſiſtendũ eſt, quam huiuſce modi uerbis explicat. Phlebotomia (inquit) eſt euacuatio uniuerſalis, quæ multitudinem humorũ euacuat. Quid deinde per multitudinẽ intelligat, exponẽs ſubdit: Multitudo uero eſt augmentũ humorum, ſuper æqualitatem ipſorum in uenis. Porro hæc prima ſui facie haud temere dicta uidẽtur, quum enim & ſuperabundent quandoq; humores ex æquo (hanc plectoram dicunt) interdum, & alter eorum exſuperet (hãc cacochymiam appellãt) illi quidem uenæ ſectionẽ opportune adhiberi dixit Galenus: quam & abſoluto uocabulo uacuationem, prima aphoriſmorum dixit, huic uero purgationem. Verum quæ ſubinde addis, non bene dictis conueniunt: ſi enim phlebotomia multitudinem uacuat, atq; ea eſt exacta phlebotomiæ notio, quomodo deinde uitioſos quoq; ſuccos per eam uacuari dicis? Huiuſmodi enim uerborum ſententia eſt, altera ſcilicet ex cauſa fieri uenæ ſectionem: uel quia humores multi ſunt, uel quia uitioſi. Non erit itaq; phlebotomia multitudini propria uacuatio, quare neq; ea quam poſuiſti ſatis ſufficiens definitio

fuerit:

Digitized by Google

fuerit: ut quæ minus proſperæ rei naturam declaret. Eſt *igitur iuxta Galeni ſententiam, minuenda ſanguinis multitudo, per uenæ ſectionem, non tamen inde inferendum eſt (ueluti tu facis) uenæ ſectionem propria ratione multitudinem ſolam reſpicere, poteſt enim & uitioſum ſanguinem uacuare: qualis in putrida febre: qualis in melancholico morbo colligi ſolet. Supereſt, ut ad ipſius documenta propius accedamus, in qua re aliquantiſper ſciſcitari uelim, eos qui Auicennam Galeni genium aſſerunt, qui'ue Arabes autores Græcis conferre uolunt, quo nam pacto tractatum hunc illi contuleris, quem Galenus de uenæ ſectione inſcripſit: tantam enim puto ibi reperies differentiam, ut nunquam aliàs uel doctrinam, uel ordinem, uel facilitatẽ in hoc autore ſis amplius admiraturus. Attamen debuit Auicenna (ut qui ſe Galeni interpretem profeſſus eſt) dicta ipſius tum enucleare, tum optima quadam ſerie digerere, demum & plurima addere, quemadmodum & Galenus poſt Hippocratem fecit. Hic uero tantum abeſt ut quicquam profecerit, quin potius omnia turbat, omnia peruertit: nullum ſibi proponit dicendi ſcopum, uerum ex abrupto modo hoc, modo illud attingit: adeo frigide, adeo leuiter, ut reticuiſſe ſit ſatius. Quanto melius Galenus, quem te ſectari par erat?* Proponantur, *inquit, qui corporis affectus uacuationis egeant: deinde qui nam eius quæ per ſanguinis detractionem fit: demum quinam innoxie hãc ferre poßint, inſuper & quibus animaduerſis uacuationis modum probe conijcias: dehinc & quibus uenis ea fieri debeat, & ſiqua reliqua ſunt: quæ ſibi diligens medicus, atq; huius auxilij pertractator perſcrutari*

Digitized by Google

ſcrutari debet. Omnia proponit atq; exequitur. Verum ea quæ Auicenna tradit, ſecus ſe habere res ipſa monſtrabit, ſi paulo diligentius ea quæ ſequuntur, attendas.

Cœperat Auicenna affectus & ſymptomata enumerare in quibus uenæ ſectio cõuenit, aliàs quidẽ priuſquam malum accidat, aliàs quum ipſum iam adeſt: Quibus inquit, percußio accidit, aut caſus minuuntur, quandoq; timendo, ne eis accidat apoſtema. Verum quidem eſt, & à Galeno dictum, etiam in puro corpore propter tractionis uim, quæ ex dolore eſt, uenæ ſectionem abhibendam eſſe, quum quis grauiter ictus eſt. Si itaq; ex graui ictu ſemper inflammatio conſequitur, ſemper per uenæ ſectionem ipſam prohibere expedit. Neſcio igitur cur tu quandoq; id fieri aſſeras, nobiſq; doctrinam adeo mutilã, atq; incertam relinquas: nihil enim eſt aliud hoc modo loqui, quàm regulam nobis indiſtinctam relinquere, & nihil docere. Quod ſi tu ea ratione quandoq; uenam ſecari debere dicas, non autem ſemper, quoniam ſcilicet non ſemper grauis ictus eſt, ex quo inflammationem timeamus, oportuit equidem hoc declaraſſe, ac mentem tuam aperuiſſe: quando nam hoc fieri debeat, quando ſecus.

Quæ uero in facta iam inflammatione ſuadet, difficile eſt mentem ipſius conijcere, neq; enim uideo quid nam his uerbis ſibi uoluerit: Qui, inquit, habet apoſtema minuẽdus eſt, quoniam timetur ne antequam maturetur, aperiatur: quamuis nõ fuerit ibi multitudo. Primũ enim ſcire uelim, quis nã unquam rũpi uiderit apoſtema, antequam purulentũ fiat: ſiue per apoſtema abſceſſum ipſum intelligat, ſeu, ut ſolet, uniuerſale tumorẽ omnem in naturalem,

præſertim ſi in ipſius corpore multitudo nõ adſit. Verum *hæc certo ſunt uerba quæ priori canoni annectenda erãt, dum dicebas, his ſanguinem mitti debere, qui grauiter icti fuerint: ſi enim his uerbis addas quæ modo dixti ſcilicet id fieri debere, quamuis non indiguerit, & non fuerit in corpore eius multitudo ſanguinis: iam complete Galeñi ſententiam excipies.* Quare *uerba hinc inde ex Galeno collecta qui male nectit, ſignum eſt ea colligere ac exſcribere, quæ minime intellectu capit.*

Voluit *poſtmodum* Auicenna *factarum ſeu imminentium ægritudinum rationem habere, atq; unã alteri comparare, quo nã modo ad uenæ ſectionẽ ſe habeãt.* Inquit *igitur:* Dum *iſte ægritudines timẽtur (quarũ ſcilicet paulo ante meminerat) plus ſecure eis cõceditur minutio: ſed quum in eas ceciderit, penitus phlebotomia dimittatur.* I*mitatus eſſe* Galenum *uidetur* Auicẽna, *qui in libro huic negocio dicato,* Si *cui morbo inquit obnoxiũ eſſe hominẽ noueris, ut puta pulmoniæ, pleuritidi, anginæ, nõ expectemus dũ aliquod euidẽs plenitudinis ſymptoma appareat, ſed anteuertere præſtat, per ſanguinis mißionẽ.* Hæc *ille.* Si *igitur homo iſte dixiſſet, melius eſſe præuidere priuſquam accidant, optime ad Galeni mentẽ dixiſſet: uerũ dicẽs, plus ſecurè tũc fieri: innuit, poſtquã acciderint, haud ita ſecure fieri poſſe, præſertim quũ ſtatim aduerſatiuam addit falſißimã, qua penitus errorem ſuũ explanauit.* E*ſt autẽ hæc uerborũ ſeries:* Et *quũ in eas ceciderint, in earũ principio penitus phlebotomia dimittatur.* Hæc *uerba cũ his quæ ad ipſa ſequuntur: quibus ſcilicet abũde nos perterrefacit, ne aliquãdo tentemus, dum ægritudo iã adeſt,*

uenam

Digitized by Google

*uenam ſecare:hæc inquam ſi pro meritis penſitare uelim, iuſtũ profectò uolumen exigerẽt, tanta ac talia ſunt rerũ capita, quæ nobis occurrunt. H*æc enim nõ modo *Galeni uerbis aduerſantur, uerũ & ipſius operibus, quin & rationi, uerbis quidẽ ut ex dictis ipſius manifeſtũ eſt, ſiquis ea quæ in libro de uenæ ſectione refert, cõſideret. I*nquit *enim non ſolũ ubi adeſt plenitudo, mirifice prodeſt uenæ ſectio incipiente phlegmone, uerũ etiã citra plenitudinẽ, ſeu propter ictum accidat, ſeu propter dolorẽ partis, uel etiã ex ipſius imbecillitate.H*æc ille. *Sed quod mirere magis tui ipſius uerba, ſimul & operãdi modos, cõtẽpleris, quibus libro tertio uſus es, nullius minus quàm huius uerbi, in earũ principio penitus dimittatur, uideris meminiſſe, & quidẽ hoc modo per ſomniũ dictũ putarim, ni paulo poſt eodem capite, plurima huic ſententiæ conſona protuliſſes, de quibus mox erit ſermo: ſed ad Galenum reuertamur modo, atq; ipſius uerba inſpiciamus, qui non modo incipiente morbo uenam incidit, ſed & iam increſcente: ita enim & herum & ſeruum ſanguinis miſsione ad deliquium animi perducit. Q*uod *ſi rationem expectes, neſcio ego quid nam moueat ad hoc dicẽdum: ſicuti enim dimiſſa ab initio ſanguinis miſsione, plurima ſequuntur incommoda: ita & admiſſa ea, non leuia pericula euitamus. I*n *febribus nanque, ut Galenus inquit, priuſquam putredo ualida uenas inuadat, maturanda eſt ſanguinis miſsio: quòd ſi initio phlegmones hoc fiat, proculdubio ipſius augmentum arcebis, ſed & pluries omnino ſanabis. Q*uæ *uero ſcioli huius hominis interpretes commenti ſunt, nempe quia uidebant, non dicere tantum hominem*

uniuerſalium theorematum obliuiſci, dum proprias curationes aggreditur, cum futilia ſunt, tum mentem ipſius minime monſtrant: neque enim minoratiua dicta phlebotomia, minus nobis ea incommoda afferre uidetur, quæ ſtatim Auicenna *ponit: ſed & uenæ ſectionem, quam in multorum morborum initijs fecit* Galenus*, neſcio an eradicatiuam appellare uelint: qui enim ultra animi deliquium materiam eradicare uoluerit: ſimul puto & animam quoq;, uitamq; eradicabit. Atqui uniuerſaliter dixit* Hippocrates*: Inchoantibus morbis ſiquid uidetur mouendum, moue. Quæ uerba* Galenus *plurimum de uenæ ſectione uerificari ait.*

Spectemus modo incommoda, quæ nobis ſtatim proponit, ut à uenæ ſectione nos omnino deterreat, tot enim ac tanta ſunt, ut nihil mirum, ſi noſtræ tempeſtatis medicos omnes torpeſcere coëgit. Humores *inquit ſubtiliat, eosq; per corpus fluere facit: ſano ſanguini eos admiſcet, & nihil quãdoq; euacuat ex eo quod oportet.* Porro ho*rum ut ſui moris eſt, nullam rationem addit: ſed neq; experientia compertum dicit: quanquam ſi diceret, nihilo plus ea ratione illi credendum cenſeam. Quod enim primum humores ſubtiliet, nemo eſt qui mihi perſuadeat: ni forte & hoc loco chimærã illam ſuam imaginetur, quam ſubinde magno hominum terrore oſtendit, dum ait:* Ca*ue ne ægrum ſanguinis miſsione ad bilis feruorem ducas.* Verum *hæc uerba paulopoſt in cenſum uenient.* Videtur *itaq; uenæ ſectio quod ad tenuitatem ſpectat uel craßitiẽ, in eodẽ ſtatu humores derelinquere, ni refrigeratione ea quam totis uenis fieri inquit* Galenus*, humores tenues*

reddi

reddi arbitreris. Quid eſt quod deinde addit: Et eos per corpus facit fluere? Fluere enim per corpus humores neceſſarium eſt, quoad uacuentur. Verum ſi ex eo times, ne in aliquem locum decumbant: & præcipue læſum, qua ratione augeatur morbus (neq; enim aliud tua uerba, ſi quidem diuinare contingat, ſibi uelle uidentur) non bene mittendi ſanguinis rationem didiciſſe uideris. Quàm longe enim auertere fluxionem docuerunt Hippocrates & Galenus atq; à determinato loco ad determinatum trahere: quocirca non decuit bene inſtructum medicum hæc timere. Cæterum & tu quoq;, ſi hæc timebas, neſcio primũ cur huiuſmodi auxilium multis internis inflammationibus afferas. Deinde & rationẽ reddidiſſe oportuit, cur magis ea accidant, quum ab initio ſanguis uacuatur, quàm ſi in ſtatu morbi. Quod uero dicis: eo opere malum ſanguinẽ bono confundi, neſcio ego qua ratione, neq; enim Hippocrates quum in pleuritide colorem ſanguinis immutatum inſpicere uoluit, bonum ſanguinem deteriori admiſcuit. Sed quum neceſſario prius bonum, & minime alteratum abſtulerit, conſequenter deinde & ſemiputridum uacuauit priusquam ſiſteret. Addit poſtremo inutilẽ eſſe hanc euacuationem, & in qua minimum ſperare debeamus: ut quæ nihil euacuet ex eo quod oportet. Qua in re uideris profecto mittẽdi ſanguinis regulas his admiſcuiſſe, quæ de purgatione ſcripta inueneras. Verum res hæc melius ſubſequẽtibus uerbis mõſtratur, quũ ait: Quumq; maturatio apparuerit, & ægritudo principium aut ſtatum præterierit, tunc ſi oportuerit ut minutio fiat, facienda eſt: & reliqua. Neſcio ego cur nam coctionẽ expectare

uniuerſalium theorematum obliuiſci, dum proprias curationes aggreditur, cum futilia ſunt, tum mentem ipſius minime monſtrant: neque enim minoratiua dicta phlebotomia, minus nobis ea incommoda afferre uidetur, quæ ſtatim Auicenna ponit: ſed & uenæ ſectionem, quam in multorum morborum initijs fecit Galenus, neſcio an eradicatiuam appellare uelint: qui enim ultra animi deliquium materiam eradicare uoluerit: ſimul puto & animam quoq;, uitamq́; eradicabit. Atqui uniuerſaliter dixit Hippocrates: Inchoantibus morbis ſiquid uidetur mouendum, moue. Quæ uerba Galenus plurimum de uenæ ſectione uerificari ait.

Spectemus modo incommoda, quæ nobis ſtatim proponit, ut à uenæ ſectione nos omnino deterreat, tot enim ac tanta ſunt, ut nihil mirum, ſi noſtræ tempeſtatis medicos omnes torpeſcere coëgit. Humores inquit ſubtiliat, eosq́; per corpus fluere facit: ſano ſanguini eos admiſcet, & nihil quãdoq; euacuat ex eo quod oportet. Porro horum ut ſui moris eſt, nullam rationem addit: ſed neq; experientia compertum dicit: quanquam ſi diceret, nihilo plus ea ratione illi credendum cenſeam. Quod enim primum humores ſubtiliet, nemo eſt qui mihi perſuadeat: ni forte & hoc loco chimærã illam ſuam imaginetur, quam ſubinde magno hominum terrore oſtendit, dum ait: Caue ne ægrum ſanguinis miſsione ad bilis feruorem ducas. Verum hæc uerba paulopoſt in cenſum uenient. Videtur itaq; uenæ ſectio quod ad tenuitatem ſpectat uel craſsitiẽ, in eodẽ ſtatu humores derelinquere, ni refrigeratione ea quam totis uenis fieri inquit Galenus, humores tenues

reddi

reddi arbitreris. Quid eſt quod deinde addit: Et eos per corpus facit fluere? Fluere enim per corpus humores neceſſarium eſt, quoad uacuentur. Verum ſi ex eo times, ne in aliquem locum decumbant: & præcipue læſum, qua ratione augeatur morbus (neq; enim aliud tua uerba, ſi quidem diuinare contingat, ſibi uelle uidentur) non bene mittendi ſanguinis rationem didiciſſe uideris. Quàm longe enim auertere fluxionem docuerunt Hippocrates & Galenus atq; à determinato loco ad determinatum trahere: quocirca non decuit bene inſtructum medicum hæc timere. Cæterum & tu quoq;, ſi hæc timebas, neſcio primũ cur huiuſmodi auxilium multis internis inflammationibus afferas. Deinde & rationẽ reddidiſſe oportuit, cur magis ea accidant, quum ab initio ſanguis uacuatur, quàm ſi in ſtatu morbi. Quod uero dicis: eo opere malum ſanguinẽ bono confundi, neſcio ego qua ratione, neq; enim Hippocrates quum in pleuritide colorem ſanguinis immutatum inſpicere uoluit, bonum ſanguinem deteriori admiſcuit. Sed quum neceſſario prius bonum, & minime alteratum abſtulerit, conſequenter deinde & ſemiputridum uacuauit priusquam ſiſteret. Addit poſtremo inutilẽ eſſe hanc euacuationem, & in qua minimum ſperare debeamus: ut quæ nihil euacuet ex eo quod oportet. Qua in re uideris profecto mittẽdi ſanguinis regulas his admiſcuiſſe, quæ de purgatione ſcripta inueneras. Verum res hæc melius ſubſequẽtibus uerbis mõſtratur, quũ ait: Quumq; maturatio apparuerit, & ægritudo principium aut ſtatum præterierit, tunc ſi oportuerit ut minutio fiat, facienda eſt: & reliqua. Neſcio ego cur nam coctionẽ expectare

debeamus, & ſtatũ morbi præteriſſe. Præter enim quod Galeni opera aperte contrariũ monſtrant, oſtendit quoq; ratio, opitulari oportere naturæ, non quando uictoria iam adepta eſt, uti tu facis, ſed quum laborat: uerum hæc, uti dicebamus, ex purgatione ad ſanguinis miſsionem translata ſunt. Quare tot ſuis uerbis Auicenna nihil boni, nil utilis nobis reliquit, ſed ſolum necandi ægri occaſio extitit, dum miſeros medicos, qui ſibi admodum addicti fuerint, ab huiuſcemodi auxilio deterret. Sed tempus eſt ut ad alia properemus.

His quæ modo dixerat, ea quoque conueniunt. Et quum ægritudo inquit eſt habens criſim, in cuius tempore eſt longitudo, nullo modo ſanguis multus minuendus eſt. Sed ſi poſsibile fuerit quieſcendum eſt: quòd ſi non, ex eo parum minuatur, & in corpore ſanguis ut theſaurus recondatur ad phlebotomiam faciendam ſi apparuerit, & uirtus conſeruetur ad reſiſtendum in criſibus. Optimum profectò nobis medicum & ſolertem proponit Auicenna, quem uult futuram criſim adcò à longinquo agnoſcere: ac propter criſim quam certo fore ſciat, atque eam longo poſt tempore, uenæ ſectionem dimittat. Sed eſto huiuſmodi aliquis adeo ſagax: quæ nam eſt uir optime ea multitudo quam tu adeo times, & qua uacuata, nullo modo criticos motus ferre poſſe ſperas? Qui enim (multum & paucum) ea uerba dicit, nihil profectò nobis certum affert. Sed nos inſuper anxios ſemper præ timiditate relinquit. Præterea ſcire uelim quid nam citius promptiusq; criſes promoueat, quàm eiuſmodi euacuatio? quod & Galenus teſtatus eſt, dum ait, Illico & ſudores,

ſudores, & uentris excretiones ſequi. Idcirco & quum multitudo adeſt, atque ea ratione morbus concoqui contumax: neſcio ego quid nam breuiorem eum reddere poßit, quam uacuatio multa. Cæterum ſi morbi longitudinem, & longinquum iudicium, non quidem præ multitudine, ſed ex humoris qualitate ſuſpicaberis: cur nam criticæ illius pugnæ & uehementium motuum meminiſti? quum minime ſoleant huiuſcemodi ægritudines, eo modo terminari.

Proſequitur deinde, ac ueluti nouo facto principio inopinato nobis proponit corpus ſanguinis mißionis egens, atq; inquit, Si multum præterierit tēpus ex quo minutus fuerit, & in hyeme fuerit conqueſtus, quod ſe quaſi fractum ſentiat, minuatur. Verum ne forte hoc auaētius fiat quàm oporteat, nos ſemper parcitatis admonet, dicēs: Et ſanguis pro theſauro recondatur. Quo loco fractionis nomē nihil aliud mihi ſonare uidetur, quàm uniuerſam laßitudinē. Ita enim frangi ſe ſentit, qui horrorē aut rigorem patitur: ſicut & qui tenſiua laßitudine affectus eſt. Si igitur his uerbis ſolummodò tenſiuam laßitudinē ſignificare uolebas, quippe quæ ſolūmodo phlebotomiæ ſit egēs, per fractionis uocabulum non ſatis aperte propoſitum monſtraſti, alia nanq; & potiora ſigna afferre oportuit: præcedentem inquam uictum, tumidum corpus, inflatas uenas, pigritiem, ruborem, atque eiuſmodi. Sit igitur hæc tua tenſiua laßitudo, quid nobis his uerbis præcipis? Parcè (inquis) ſanguis mittendus eſt. ego uero quo parcius mittēdū ſcias, ſolo uictu corrigi poteſt plenitudo: nedia ſcilicet, exercitio, frictionibus, cæteriſq; quibus ad

obeſos uſus eſt Galenus. Non *erat igitur adhuc mittendus ſanguis: ſed quando magnum immineret periculum, atq; hoc in uere: & tunc nequidem parcè, uerũ abundè: quare hoc in loco nihil nobis notatu dignum affers.*

PLus fortaſſe quàm decuit phlebotomiam laudibus extulerat. Itaq; *ex aduerſo nocumenta quædam in medium affert, quibus ea quæ dixerat confirmet, nempe parce mittendum ſanguinem :* Vide, *inquit Auicenna, quantas nobis ſecum ferat incommoditates uenæ ſectio.* Primum *enim naturam retinet, hoc eſt uentrem cohibet: cacochimiam gignit : ſyncopem ciet : quis igitur ea unquam audeat uti?* Verum *quod nos ſolatur hoc, neq; hæc omnia ratione firmaſſe, neq; admodum ſcitè loquutum hominem, dum non ſatis aperte dicit, quæ nam phlebotomia hæc mala afferat, quæq; uitanda ſit.* Primum *enim non eſt ea tanta tractio, ut ueriſimile ſit, à uentris partibus penitus humores auertere.* Quod *ſi experientia hoc dicit inuentum, nos oppoſitum ex Galeni experientia, & noſtra quoq; in medium afferemus : quod ſcilicet ad ipſam ſequatur uentris excretio, & ſoluta aluus, quam natura onere leuata molitur.* Quod *ſi retinet, non erit profecto ex ea tanta uentris ſiccitas, ut ſolo clyſtere corrigi nequeat.* Quare *uel nocumentum nullum eſt, uel adeo leue, ut ne utiquam adduci oportuerit.* Cæterum *quid de cacochymia dicemus ? quam ex multa ſanguinis miſsione fieri dicit.* At *qua nam multa? ita enim indiſtincte locutus es, ut ſupra diximus, ut inde factum ſit, ut tui ſtudioſi, ubi quartam aut quintam unciam tranſcenderant, atq; in quolibet pariter corpore, iam multam factam eſſe ſanguinis*

guinis detractionem conijcerent, nempè qui Theſauros toties, toties item Caue, toties item Pericula imminere audierant: quorũ plurima à nobis noſtriſq; riſu potius proſequenda erant.

Debilitatur inquit uirtus, atq; ex eo malũ corporis habitum gignit. Fatemur & nos, plurimum ſanguinis fluxum, ſeu ſponte fuerit, ſeu caſu aliquo, aut etiam arte, & ad cachexiam, & ad hydropẽ quoq; perducere poſſe: et nos pluries uidimus in maximis emorrhoidarum, & menſtruorum, narium quoq; profluuijs. Sed quis unquã adeo fatuus artifex exiſtat, ut ad hæc perducat? Proponat mihi Auicenna medicos, nõ autem temerarios & indoctos homines: facient igitur multam ſanguinis miſsionem, neq; ex ea talia ſequentur nocumenta.

Quod uero tertio de ſyncope addit, mirum eſt, quantum parui faciendum ſit: neq; enim ſyncopes nomen aliter audiendum eſt, quàm leue quoddam animi deliquium, quod & aſſurgente ægro quandoq; accidere ſolet, tu uero horribili hoc tuo uocabulo, mortiferam illam ſyncopẽ ſignificare uideris, ut omnes quàm longe à uenæ ſectione fugere cogas, ſi qui adeo ſtolidi ſint, ut leuiſsimis uerbis credant.

De perturbatione uero, quam dicit ſecum ferre minutionem, quid dicam neſcio, nec conijcere poſſum, quid nã his uerbis ſibi uoluerit Auicenna. Tranquillitas enim, quieſq;, non perturbatio, ſeu agitatio eam inſequi ſolent: quod & Galenus teſtatur, qui pro calore, refrigeriũ: pro inquietudine, quietem: pro uigilijs, ſomnum ſuccedere uidit. At dum fit (inquies) perturbatio accidit: dum uero

facta eſt, quies. Primum ego neq; hoc uidi, neq; aliquem uidentem audiui. Sed nec ratione ulla perſuadeor hæc credere. Quòd ſi temere perturbatio accidat, poſt breue tēpus ſuccedet tranquillitas, neq; enim uel horæ centeſimā, hoc opus occupat.

Ne utiquam ſilentio præteream: uerba quædam non aliter dictis dicendisq; annexa, tantaq; affinitate, quāta fo ret ſi meſpilo caſtaneam aut iuglandem inſereres, ea ſunt quā breuiſsima. Phlebotomia (inquit) & colica raro ſimul eueniunt. Mirabar quondam hunc canonem, neque imaginari poteram, ut uir ſatis mēte conſtans adeo intempeſtiue, adeo abrupte, adeo indocte hæc proferret. Porrò ſi de coli dolore hic mentio futura erat, cur non inflāmationis, quæ in colo quidem raro, in tenui autem inteſtino ſæpius euenire ſolet, meminit? hæc enim cum uenæ ſectione aliquid habet affine, ab ipſa enim curatio. Sed quid iterum ſibi uult uerbum illud euenit? quaſi uenæ ſectio, caſu quodam accidat; non autem arte, atque conſilio.

Sequitur poſt hæc corpora quedā proponere, quibus haud probe conuenit phlebotomia, quippe quæ ita affecta ſunt, ut eam minime ſuadeant. Inter cætera uero prægnātes proponit. Quæ res non ita temere admittenda uidetur: quin potius nonnihil cōſiderationis habet. Neq; enim uidentur prægnantes omnes uno ordine excipiendæ: nam & habitus corporis, & ætatis, & quā prope partui ſint ratio habenda eſſe uidetur, quemadmodū in omnibus aduerſantibus indicationibus fieri ſolet: ſcimus enim timore aborſus ſolummodo præcepiſſe Hippocratem, ne prægnanti

gnantibus ſanguis mittatur: aborſus uero timor penuria ſanguinis accidit: at non ex quacunq; uenæ ſectione, nec in quocunq; corpore, neq; iterũ quocunq; conceptus tempore penuria ſanguinis continget talis, ut fame abſumatur fœtus. Non *igitur probarim eum, qui ita indiſtincte, ac ſine ratione loquatur: eſt enim nobis plus erroris quã doctrinæ occaſio.* Quòd *uero fluentibus mẽſtruis iterum non ſit uenæ ſectio tentanda, non illico admittenda ſentẽtia uidetur. Si qua enim ratio ipſius adduci poßit, ea eſt, quod dum natura uacuationes molitur, nequaquam arte laborandum eſt. Primum itaque oportebat* Auicennã *nobis addidiſſe, quod ſi menſium profluuium tardum ſit, aut imminutum poterit per uenæ ſectionem iuuari, ſecando inquam interiores talos. Præterea & auertendi gratia quandoque etiam ſuperiores uenas ſecare conuenit.*

Proponit deinde crudis repleta corpora, eáq; à uenæ ſectione arcet, Quoniam *inquit ſi minueris, non maturabis eos, & timetur ne æger perdatur.* Raras *ſolet demonſtrationes afferre* Auicenna: *quod ſiquas forte fortuna attulit, hæ ne minimum quidem fidei: nedum ſcientiæ, parere queunt, qualis ea eſt: qua ſententiam ſuã modo cõfirmat.* Verum *ut res amplius innoteſcat, quoniã conſideratione digna eſt, uideamus unde nam hic homo hæc documẽta ſibi aſſumpſerit.* Inter *cætera febriũ ſymptomata numerat* Galenus *in terapeuthicis libris ſyncopen: quæ ex crudorum copia ortum habet, quam quidem & omnium curatu difficillimam ſtatuit.* Hanc *inquit nec ſanguinis mißione, nec purgatione etiam curari poſſe,*

ſcilicet

ſcilicet propter ſyncopes metum, ac ſubinde mortis. Ille idem Galenus, qui ea dixerat, in libro quē de uenæ ſectione inſcribit, modum docet, quo talia corpora uacuari poſſunt, his uerbis: Ita nimirū et me feciſſe uidiſtis, in his quibus crudorum inerat copia, nam pauculo ſanguine detracto, protinus melicratum exhibeo, probe coctum cum incidentium medicaminum quopiam, ueluti hyſſopo, origano, nepeta, pulegio, ac ſic rurſum ſanguinem minuo, uel ipſo eodem die, uel die poſtero, in quo rurſum exhibito propoſitorum medicaminum quopiam, iterum de ſanguine quid aufero, ac rurſum tertio die ſimiliter bis. hæc ille. Quæ quidem omnia ſi probe conſiderētur, & uera eſſe, & minime ſibi aduerſantia cognoſces. Quod enim prius dixerat, minime detrahendum ſanguinem huiuſmodi corporibus cauſam quidem ſyncopen afferebat, quæ ægrū eo tempore affligere conſueuerat, quum uero ſyncopes ſuſpitio nō adeſt, ut quibus os uētris minime affligitur, hos per uenæ ſectionem curare docet, poſterioribus uerbis. Quū hæc rei ueritas ſit, eam tamen minime cognouit Auicenna, quando nec probe Galeni mentem ambobus locis executus eſt. Sed nec probe dictorum rationē addit, quo circa & Galenicas ueritates nobis omnino occultat, ac ſuſpectas reddit. Primum itaq; non erat ualde operoſum, iuxta Galeni dogma, plenitudinem hāc ſuis notis nobis exponere, quas adeo ſcite Galenus affert his uerbis: His, inquit, & præcordia inflata, & totū corpus ampliore mole uiſitur, quàm per naturā deceat: color item ad albidius et intercute aqua laborantibus ſimilis. Tu uero ſicco pede pertrāſiens, doctrinæ ubertatem è medio tollis. Quin & ſenten

ſententia uerborũ,mendacij ſuſpecta eſt,neq; enim phlebotomia impedit multũ corpora crudis repleta, ſed iuuat ſi ea probe utaris:utêris autem optime,ſi iuxta ea quæ ex libro de uenæ ſectione exſcripta ſunt,ſingula facies. Quæ uerba & tu paulò poſt,neſciens cui nã propoſito probè ſeruirẽt,poſuiſti:dum dicis, Et ſi groſsi fuerint , antiqui præceperũt,ut biberet ante phlebotomiã, & poſt ipſam antequã alia fieret minutio,ſyrupum acetoſum ſubtiliatiuum coctũ cũ hyſſopo et haſce.Hæc proculdubio ſuperioribus anneclẽda erãt:eratq; tibi ſignandus locus,ne forte & tu,qui Galeni interpres es,aut incõſtantis mẽtis, aut obliuionis merito arguereris,dũ paulò ante dicebas, non expedire uenæ ſectionẽ:dehinc paucis interpoſitis uerbis eã ſuades. Quæ res optime nos monet,te collectorẽ quẽdã,ac ueluti notariũ Galeni,ac cæterorũ, exſcribere quidẽ hinc inde eorũ ſentẽtias,quæ nimirũ propoſito negocio deſeruiãt,uerũ neq; probe digerere eas,neq; autorũ mentẽ ſatis bene proſpicere. Itaq; nec uerũ dicit Auicenna,nõ expedire phlebotomiã hoc caſu,nec ſiquãdo ea minime expediat, ea eſt ratio quã adducit: quoniam ſcilicet nõ maturabis eos,uerum ea quã Galenus poſuit:quoniam qui eo modo affecti ſunt,timor eſt,ne per uenæ ſectionẽ, aut deiectoriũ medicamẽtum ſyncopen incidãt:pari enim paſſu uidentur apud eum ambo hæc auxilia procedere.

Imaginatur & aliud plenitudinis genus his uerbis: Quũ uero ſanguis alicuius fuerit bonus & paucus,et fuerint in pſius corpore multi mali humores, phlebotomia tũc bonũ rapiet,& malũ relinquet. Ex quibus proculdubio patet,uerba quidẽ ſibi aſſumpſiſſe Auicennã, intelle-

ctum

ctũ uero minime:huiuſcemodi nãq; ſententiã poſuit Galenus in libro de tuenda ualetudine, uerum quæ hoc loco inde accepta ſunt,temerè ac perperam,poſita ſunt. Imaginatur ibi Galenus corpus quod quidem in uentre ac primis uenis crudorum copiã congeßit,in cætero uero corpore,hoc eſt in uenis, quæ in totius ambitu poſitæ ſunt, bonum ſanguinem contineri. Huic inquit fruſtra per uenæ ſectionem ſuccurrere tentabimus, quoniam nihil ne offendente humore euacuabit:ſed bonum ſanguinem arripiet. Non ergo dicat Auicenna, quũ ſanguis alicuius bonus paucus fuerit,multus uero malus:neq; enim hoc imaginari poteſt,niſi ubi in aliqua parte ſeorſum bonus cõſiſtat,ſeorſum uero malus. At impoßibile quidem uidetur, plurimum malũ exiſtere,inculpabilem uero eſſe aliquem. Quin potius eo caſu Galenus plurimũ quidẽ bonum ſtatuit,nẽpè qui in magnis uenis eſſet:paucũ uero quẽ multitudine ciborum crudorũ congeßit. Neq; etiam concipi animo poteſt,phlebotomiã bonum rapere, & malum dimittere,præterquã ubi bonus præſtò ſit,ac ſectæ uenæ uicinus:malus uero in longinqua parte ſitus,quemadmodũ Galeno contigit. Verũ hæc res adeo futilis eſt:ut amplioribus uerbis non egeat.

Paucis dehinc interpoſitis uerbis,reuertitur ad excipiẽdos affectus quoſdã:in quibus haud tuta eſt ſanguinis miſſio,ac primum excipit calidas febres:dehinc & periodos omnes,iterum & morborũ initia. Demũ grauia quædam ſymptomata,quale ſpaſmus eſt. Primũ itaq; de calidis febribus mirãdũ eſt cur hoc dicat,quũ maxime Galeno aduerſetur,qui & uerbo & opere oppoſitũ cõfirmauit. In

acu

acutiſsimis nãq; febribus nullum maius auxiliũ inuenit, ut ipſe in cõmẽtarijs aphoriſmorũ mõſtrauit. Inſuper in cõti nẽtibus febribus, duo tãtũ auxilia eſſe teſtatus eſt: alterũ quidẽ ſemper opportunũ, ſcilicet uenæ ſectio: alterũ uero cocto iam morbo, nempè frigidæ potio. Opere itẽ confir mauit quando dũ intollerabili æſtu affligtaretur æger, ue-nam pertudit. Sed & tertio opus ſuũ optima ratione & recta factũ mõſtrauit: Quoniã inquit per huiuſmodi præ-ſidia in cõtrarium ſtatum ducitur corpus celerrime refri geratũ. Quo ergo plus inflãmationis adſit, eo magis hu-iuſmodi refrigerio eget. Tu uero legiſlatoris more uerba quidem profers: uerum nec rationem affers, nec ueterum obſeruantias. Quare minus fidei tibi adhibendum eſt.

Excipit deinde febres qbus aduenit ſpaſmus. Quæ qui-dẽ ſentẽtia ex Galeno accepta eſt: iccirco uideamus primũ quid ſibi Galenus uoluerit: deinde q̃ accurate hic homo Galeni ſentẽtias nobis per manus tradiderit. Dicit itaque Galenus, quũ de ſymptomatibus ageret, quæ febrẽ comi-tãtur: Sed neq; ſi quis ſimul & diſtentione neruorum la borarit, & ſanguinis eguerit miſsione, huic tantum ſemel mittere oportet, quãtũ eguerit morbus: uerũ aliquid quo-que accidẽti relinquẽdũ eſt, cuius cauſa ſæpe ſudores eue niũt, & uigilæ moleſtãt, & uires ægroti deijciũtur. Ipſe idẽ qui modo hæc dixerat, ſecũdo aphoriſmorũ libro: In maximis doloribus, aut ſanguinis miſsionẽ, aut uẽtris ſo-lutionẽ, uſq; ad defectũ animi laudauit, iuxta id quod ma-gis expedire uideretur: ni igitur ſibi ipſi, imò ueritas ue-ritati aduerſetur, uidere oportet, quonã pacto ubiq; uera dicat Galenus. Quæ igitur in libro aphoriſmorum di-

cit,

Digitized by Google

cit, in hanc ſententiam uenire uidentur. In fortibus quidē doloribus conuenire, uerum non ex quacunq; cauſa, neq; in omnibus, ut ſcilicet uſque ad animi defectū ſanguis mittatur, aut uenter ſaluatur. Sed eo caſu ſolum, ubi ex inflāmatione aliqua dolor adſit, ueluti auris, oculorum, capitis, ilei. Si uero dolor diſtentione neruorum oriatur, iam primum lædit principium, atq; iccirco mors imminet, defectu uirium, quam ob rem non ſemel tunc totum uacuaſſe expedit, ſed partiri oportet. Sed quomodocunq; hæc ſe habeant, non admodum ſcite nobis hanc Galeni ſententiā proponit. Dicere enim in primis, febres quibus aduenit ſpaſmus, non aliud eſt, quàm de ſpaſmo ſicco loqui, hic enim eſt qui febribus aduenit. Præterea quid à minutione cauendum dicis? hoc enim eſt uenæ ſectionem è medio tollere. Quòd ſi ut alij interpretati ſunt, ita legas ea uerba, minoretur phlebotomia, iam nec adhuc propoſito ſatisfacis, neque enim parcius mitti ſanguinem ſuadet Galenus, ſed non uno impetu, timens uirium imbecillitatem.

Supra pluries dixerat. Ante ſtatum parum minuendum, imò ſi poßibile eſt, quieuiſſe expedit. Sed & paulò ante iterū in febribus non acutis à principio uenæ ſectionem damnat, iterum & paulò poſt, Caue inquit etiam in febre ſanguinea multam minutionem, etiam à principio, ſed potius poſt maturitatem. Horum tandem uiſus eſt rationem reddere hoc loco, quum ait: Et ſimiliter oportet ut ex minutione febricitantis, cuius febris non eſt ex putrefactione, minoratio fiat, propterea ut ad reſoluendā febrē theſaurus relinquatur. Hæc quidē omnia inde pēdere uidētur:

uidentur:unde & plurimi ipſius errores. Galenus nanq; *libro artis curatiuæ undecimo, multam ſanguinis mißionem à principio detrectaſſe uidetur, his ſcilicet qui parũ conſiderate ea excipiunt.eius hæc ſunt uerba:*Tãtum *ſanguinis in omni tum corporis temperamento,tum corporis ſtatu detrahi par erat,quantum ſupra naturalem habitum fuerat inauctus:uerum quoniã neq; obſtructio, neq; putredo,curari per ſanguinis mißionẽ poteſt,ut quæ alia expoſcat auxilia, reponi ſanguinis aliquid ad curationis ſpatium oportebit.Sed quomodo hæc dicat, qui alibi uſq; ad deliquium ægros perduxerat?atq; id in morborũ initijs,ita enim et ſuadebat* Hippocrates *in principijs mouẽdum.*Hinc *itaque patebit error* Auicennæ, & *quomodo ueritate dimiſſa,futilia quædam aggreſſus ſit.* Erit *igitur conſtans ueritas apud* Galenum,*à principio maxime minuendum ſanguinem,quod & tu paulò poſt aſſeris,dum dicis & properare eſt melius, nempè quæ fuit ſententia* Galeni *in libro de uenæ ſectione.*Vnicam *autem ſanguinis mißionẽ uiſus eſt ſemper moliri* Galenus, *niſi aliquid urgeat, atque eam ubi expediat, maximam, præſertimq; à principio,ut omnia ipſius tum uerba,tum opera monſtrant.*Videamus *modo quid ſibi uoluerit in* Therapeutices *libro* Galenus:*monet ibi nos, ne eadem menſura ſanguinem unicuiq; minuamus.*Aliqui *enim ſunt,quos ſi ſanguinis mißione ad animi deliquiũ perducas, uires omnino deijcies.*Sicq; *uel uita periclitabuntur, uel intempeſtiue cibare oportebit: quare & tibi proponit pro exemplo corpora quædam laxa,mollia,ſubalbida,atq; omnino pauci ſanguinis,uel imbecillarum uirium.*Conijcere *itaq;*

oportet medicum corporum naturas, atq; hac ratione uacuationes moderari. Quædam enim ſunt talia, ut ſi etiam ad deliquiũ perducas, nihil lædes, ita ut & ad criſin uſq; durare adhuc poßint: quod ſerui illius curatio manifeſtat. Quædam uerò ècontra parciori phlebotomia contenti erũt: ita ut ad morbi terminum durare poßint, neq; enim ea ad animi deliquium uſq; deducenda ſunt. Nec iterũ ex his habes pluries ſecandam eſſe uenam: atq; in principio parcius, in ſtatu uero uberius: hæc enim ſomnia omnino in Galenica doctrina eſſe uidentur, atq; adeo clara, ut ampliori diſputatione nõ egeant. Colligere tandem uidetur ſuam de ſecanda uena ſententiam Auicenna, ubi & plurimas cautelas affert his uerbis:

Et ſi fortis inflammationis non fuerit febris, & fuerit item putrida, attẽde decem regulas. Hæc quidẽ in primis proponit, nempè quæ ſuperioribus cõueniunt, ubi & calidas febres exceperat, & putridas in ſui principio. Mox decem iubet attendere regulas, quas tamen tribus tantum complecti poterat, Galeni inſtar, qui tantum tres poſuit ſanguinis mittendi ſcopos: morbi inquam magnitudinem, uirium robur, atq; ætatem florentem: quòd ſi hæc omnia conueniunt, proculdubio ſanguis mittendus eſt. Sunt autem & aliæ indicationes, quæ quidem ſuam uim habent, non ut uenæ ſectionem è medio tollant: ſed ut modum aliquẽ ei tribuant, ut maior minor'ue fiat. Tu uero nec quæ primæ forent indicationes monuiſti: ſed uno ordine eas ponebas, quaſi unaquæq; indifferenter æque nos hortari ac dehortari queat, qua re nihil poteſt eſſe perito medico indignius.

Quæ

Quæ uero deinde addit, Poſtea intuere in urinali, & ſi urina fuerit rubea & groſſa, & pulſus eius fuerit magnus, & facies tumida, & febris in ſuo motu non properet, phlebotoma in hora qua ſtomachus à cibo eſt uacuus. *Ex his quæ modo proponit, plurima ſub uirium robore comprehendi poſſunt: nam ſanguinis multitudinem monſtrant, pulſus magnus, & facies tumida.* Ea uero quæ de urina dicit, penitus à Galeno aliena ſunt: neq; enim ipſe ſomniauit unquam, ullam eſſe mittendi ſanguinis ab urina ſignificationem, ut quæ nihil aliud monſtrant: quã ueneulenti generis coctricem, atque humorum coctionẽ: quo uero rubea magis fuerit, nihil aliud eſt, q̃ dicere ipſam magis ab idea ſanorum diſtare, atque eo magis putredini atteſtari. Sed & nobis experientia confirmatum eſt: dummodo febris ualida ſit, & uires ualidæ, etiã ſi tenuiſsima extiterit urina, commode uenam ſecari, ac non minori utilitate, quàm ſi admodũ rubeat. Quin & tibi ipſi contradicis Auicenna, quo pacto enim ſi ad phlebotomiam, ſtatum morbi, aut expectare, aut præterire ſuades, cõſilium ab urinæ rubedine & craſsitie ſumes: neq; enim cocto iã morbo huiuſcemodi apparere poteſt. Dicamus demum omnia ea, ſeu plurima quæ hoc loco collegiſti, cum falſa eſſe, tum infinitis extitiſſe errandi occaſionem, & miſeris ægris necis.

Quod uero paulò poſt addit, quando mittendi ſanguinis indicationem ab ipſiusmet ſanguinis colore ſumit: ſatis monſtrat, quanti ipſe faciendus ſit. Quippe qui ea quæ priuatim caſu aliquo expedire dixerat Galenus, ipſe ueluti uniuerſales regulas accepit, quum dicit:

f 2 Amplius

Amplius ſanguinis qui egreditur colorem attende, & ſi fuerit ſubtilis albedini attinẽs, ipſum illico retine. Huiuſcemodi nanq; uerba ex Galeno proculdubio habita ſunt, ubi in Therapeutica ad Glauconem, atq; in cura quartanæ, ſuadet flauum ac tenuẽ ſanguinem ſtatim ſupprimi: atq; id non iniuria, ut qui ſi uacuetur, nihil ægrum iuuabit: cũ ex melancholico & craſſo ſanguine potius ægritudo cõſiſtat. At plerunq; accidit, uel quando imminet ægritudo, uel etiam quando iam incœpit uenæ ſectionem opportune adhiberi, non tamen apparebit eo tempore ſanguis, aut colore, aut ſubſtantia, à ſua natura alienus. Ita enim & Hippocrates ſecta cubiti uena, in lateris phlegmone, primo quidem laudabilem mittit: non tamẽ ſupprimit: ita & in febribus ſinochis, priuſquam putredo accidat, ſanguinem mittet medicus, neque adhuc inlaudabilem. Quare neque Auicennæ regula acceptanda eſt, neque ipſam ex Galeno, aut ad ipſius mentem elicere uidetur.

Proponit poſtmodum uerba quædam, quæ etiã in ore omnium eſſe ſolent, quum de uenæ ſectione mentio fit: *Et ſummopere inquit tibi caue, ne ægrum ad unum duorum perducas, choleræ inquã feruorem, aut frigidorum cruditatem.* Ego uero neſcio quo nam pacto huiuſcemodi cõmentus ſit Auicẽna. Si enim Galeni autoritate hæc dixit, uti ſolet, mentitur: neque enim Galenus uiſus eſt unquam hoc pertimeſcere, etiam in ardentiſſima febre, imò ſtatim refrigerari ægrum, ac uires ſibi aſſumere naturam uidit, nempè quæ unà cum ſanguine etiam bilioſo ſucco exoneretur. Neque enim bilis præterquam in fellea ueſica per ſe conſiſtit. Sed plurima ſanguini admiſcetur. Non itaque perti

pertimeſcant bilis feruorem medici, dum ſanguinem mittunt, ſolis iſtius hominis uerbis perterrefacti: Sed potius Galeni operibus inhærentes, atque ipſum imitati, etiam uſque ad animi deliquiũ minime formident, ubi expediat. Quod ſi rationi innixus, hæc dicat, nullam ipſe addidit. Quod uero expoſitores dicunt, Sanguinem ueluti frenum biliosi humoris eſſe. Si quidem intelligunt, minus calidum ac ſiccum eſſe corpus, dum magis ſanguine abundat: hoc & nos fatemur: non tamẽ credimus uacuato ſanguine, qui iam unà cum bile feruet, reddi ex eo corpus calidius. Sed refrigerari potius, uacuato feruente ac bilioſo ſanguine, ac naturam illico reliquã bilem edomare, ac per notas uias pellere, q̃ et opere ita eſſe mõſtrauit Galenus, non autem imaginario, qualia plurima ſunt quæ tu dicis. Quod etiam ex aduerſo dicit, reddi ſanguine uacuato humores crudiores, nullam aliam rationem habere uidetur, præterquam quod concoctrix paulò imbecillior facta ſit, atq; eo difficilius concoquit. Verũ addidiſſe oportuit, non eſſe in omni ſanguinis miſſione hoc timendum: ſed ſolummodo, ubi admodum crudis plenus ſit æger: cui rei iam ſupra occurrebat Galenus, quando eum, qui cruditatibus laborabat, uacuare docuit: ſi enim ita feceris, nequaquam huiuſmodi pericula obibis.

Penſitanda deinde hominis iſtius inconſiderata, atque inconſtans doctrina: ut qui toties, tot, & tantis præmiſſis periculis, à uenæ ſectione nos deterrebat, uoluit modo etiam ſine neceſſitate ſanguinem mittere, quocirca hæc manifeſte monſtrant, quod ſupra diximus: hunc ſcilicet paſſim colligere uera, falſa, ac demum quæcunque ſcripta

f 3 inue

Digitized by Google

inuenerat, nullo delectu habito. Sed & ea plerunque cor rūpere, ut de Galeni ſententijs ſupra monſtrauimus. Mul*toties (inquit) phlebotomia in febribus licet neceſſaria nō ſit, efficit ut natura, ſuper materiam fortis fiat.* Fatemur *igitur & nos dum reliqua ſuadent, in omni febre quæ ex putredine eſt (ut inquit Galenus) opportune uenam ſecari, quo ſaltem breuior fiat morbus, & tunc neceſſaria quidem erit, non quo de uita aliâs periclitetur æger: ſed quia ea ratione naturam concoquentem iuuamus.*

Reuertitur poſtmodum ad ea *quæ dehortantur, atq; hæc omnia fere uno capite comprehendit:* Caue (inquit) *ſanguinis miſsionem in frigido temperamento, ac regione: in forti item dolore: poſt coitum quoque, & in ætate quæ eſt ante quartumdecimum: & in ætate ſenum. hæc ille.* Ex *quibus plurima falſa dici, plurima uero perperam accepta, hac uia apparebit. Quæ quidem de forti dolore ſupra reprobata ſunt, nō expedit nūc iterū in cenſum uenire. Sed hæc quæ dicit modò, mentem ipſius aperte monſtrant nihil ueri habere, quum omnino atque abſoluta uoce phlebotomiam prohibere uideatur. At de coitu quid dicam? aut quæ nam indicatio ea eſt? ubi enim ualeant uires, nihil medicum mouere debet, ſiqua exolutio per coitum facta ſit, neque enim ex quolibet coitu uires deficere credendum eſt. Quocirca hoc* Auicennæ *dictum plurimis errandi cauſa extitit, ut qui non à uiribus conſilium ſumerent, ſed à uenereis: quæ quidem omnino uenæ ſectionem prohibere credebant. Quæ uero de adoleſcentibus & ſenibus addit, quando tu uideris has ambas*

Digitized by Google

bus ætates pari paſſu procedere uelle, haud uerum dicis. Adoleſcenti enim citra quartumdecimum nunquam, ſenibus uero aliquando ſanguinē mittere poſſumus. Sed & de ſenibus nihil determinate loquutus, nec ætatē ſignaſti, quæ eam prohibeat. Sunt enim & qui quadrageſimum annum agunt ſenes, at non de his intelligendus eſt locus. Præterea quum adoleſcentes ordine quodam phlebotomiæ aſſueſcere doces, nequaquam & quos adoleſcentes dicas ſignaſti, nec bene ſcimus num ætatē quæ ante quartumdecimum eſt, comprehendas: quando conditiones corporum quas ſubinde affers, de colore, repletione, & uenarum amplitudine, uidentur ſuadere medico ut confidat, quemadmodum etiam in ſene, & in puero quoque ante debitam ætatem uenam ſecari, quod tamen omnino negauit Galenus. Cuius rationem ſi uidiſſet Auicenna, ipſam proculdubio poſuiſſet, quam libro Therapeutices nono Galenus tetigit, nempè corporis diſſolutionem, quæ in eiuſmodi ætate abunde contingit.

Quum uero deinde & extenuata corpora, & obeſa, ſeu carnoſa excipere uidetur, oportuit fortem craßitiē interſtinguere: quædam enium cum exilitate uenarum eſt, qualia ea corpora ſunt quæ craſſa ualde ſecundum naturam, dixit Hippocrates, atq; in his proculdubio uera eſt Auicennæ ſententia.

Quod uero addit, Caue ne faſtiditū phlebotomes: ſed prolonga ipſum adhoc ut faſtidiū eius digeratur. Videntur hæc quidem uerba eſſe Galeni, quum pluries dicit, Non eſſe mittendum ſanguinem, niſi ubi ea quæ uel in

uentre ſunt, uel in primis uenis, non ſint concocta. Quod ſi hoc modo intelligit Auicenna, optime dicit, ne ſcilicet crudi humores in uenis ulterius trahantur: uerum ſignanda erat hæc ratio, nec toties iſto libro iſtudmet repetendum fuerat. Quòd ſi per faſtidium, nauſeã quandam, atque ad uomitum procliuitatem intelligat, nõ uideo quomodo omnino ueritatem habeat, plurimi enim ægri ſunt, qui huiuſcemodi uitio laborantes, ſanguinis miſsione poſtmodũ melius quo ad uomitum, ſe habent. Verum tamen eſt Galenum eos qui ore uentris plurimum affliguntur, propter ſyncopen, quæ inde accidit, ſanguinem mittere ueritum eſſe: quam rem tu ſubſequentibus uerbis monſtrare uideris, quum de imbecillitate oris uentris meminiſti.

Suadet deinde Auicenna, quum primum ſanguis miſſus eſt properandum illico eſſe, ut de ſanguine quod reuolutum fuerit, reſtauretur. Sed ſi fuerit fortis, cum aſſatura inquit carnis, quoniam ſi digeritur dicit ipſe, multum nutrit, & bene. Regula hæc admodum mihi ſuſpecta eſt: neque enim quæ uacuata ſunt corpora ad ea reficiẽda properare debemus, tum quia ut dicit, quoniam paulò imbecillior exiſtit cõcoctrix uirtus, tum quia periculum immi net, ne cruda adhuc in uenas præ inopia trahãtur. Quare ſatius duxerim, aut ptiſanam aut eliquatas carnes ubi expediat, atque omnino quæ facilia concoctu ſun[t] ægro exhibere: quo huiuſmodi pericula fugiamus. Sed & ſiquis tua nerba ita abſolute atque uniuerſaliter [p]rolata intelligat (tales enim ſolent diſciplinarum propoſ[i]tiones eſſe, ut per ſe & in omnibus ueræ ſint) etiam i[n] acutis properabit ut nutriat, tuo ſcilicet confiſus c[o]nſilio.

Quod

Quod quàm abſurdum ſit, alij uiderint.

Docet deinde nos conditiones quaſdam bene exercendæ phlebotomiæ, atq; inter eas ſuadet primum non uno impetu fieri, dicens: Et ad *ſummum melius eſt ut phlebotomiæ uices ſint multæ. Quod quidem conſilium non modo inutile eſt, uerum & damnoſum: quando ſi eo modo facies, ſanguinem quidem mittes, uerum multo minus ægrum iuuabis: quod & abunde* Galenus *docuit in libro qui de uenæ ſectione inſcribitur.*

Quid eſt iterum quod deinde dicit, Et *phlebotomia quum non eſt neceſſaria choleram rubeam ebullire facit? quum paulo ante iuuare eam in febribus dixerit, abſq; eo quòd neceſſaria ſit. Quum iterum pluribus modis dici queat, non neceſſaria, tu tamen uniuerſaliter hoc accidere aſſeris: neſcio ego quàm uere: erit enim non neceſſaria corpori omninò ſano: erit & ægro quandoq;, ſi parua ægritudine laboret, non neceſſaria.* Neſcio *tamen cur omnino malum hoc inſequi debeat, uenæ ſectionem illam: ut bilem faciat efferueſcere. Sed & de his ſupra aliàs mentio fuit.*

De *Melãcholicis uero &* Epilepticis *dicis in hora qua ſolet ſomnus irrepere, media ſcilicet nocte, mittendum eis ſanguinem eſſe, atq; oportere ut gladius acutus ſit, atq; anguſtum uulnus, ne ſanguinis multi nimius exitus accidat. Quanuis & hoc uniuerſaliter bonum eſſe dicas, ubi iterare opus nõ ſit.* Mihi *uero ſcitu dignum uidetur, cur nam eam horam eligas, atq; ægro quietem tollas: quodcunq; enim pro cauſa afferatur, imaginariũ proculdubio erit, ac facile.* Galenus *quoq;, quamuis magna urgẽte neceſsitate, in mittendo ſanguine noctem non pertimeſcat,*

mane tamen fieri ſuadet, nec quum de melancholicis uacuandis diſſerit, aliquid huiuſcemodi docuit. Quæ uero addis de anguſto uulnere, hanc uideris rationem reddere, ne inter dormiendum uulneris ſolutio accidat, ac exinde ſanguinis profluuium: quaſi non pluris faciendum ſit, quòd per anguſtum uulnus craſſus ſanguis minime uacuari queat, quod & tu aliàs dixiſti. Quaſi etiã non poſſit miniſtrorum diligentia huiuſmodi periculo obuiã iri. Dicere etiam uniuerſaliter hoc uerum eſſe in omnibus qui ſecundatione non egent, omnino falſum eſt, in plurimis enim febribus proceſſu temporis craſſeſcit ſanguis, atq; ex anguſto uulnere non niſi difficulter egreditur.

Hæc ſunt uiri artis medicæ ſtudioſi, quæ inter cætera multa adnotaſſe decreuimus, neq; enim ab initio ita Auicennæ uerba inſectari cogitauimus, ut uel minutiæ omnes in cenſum uenirent: iam enim ad tædium uſq; puto, huius hominis meminimus, ea uero quæ attingere uiſum eſt, & Galeno, & ueritati, & ſibimet quandoq; aperte diſſentire uidentur. Scio tamen fore quoſdam qui proterua quadam obſiſtentia, reſpondere enitantur, ac ſuis gloßis, fulcimentiſq; inanibus ea tueri: quæ omnia ſi quis proſequi uellet iam eorum inſtar & ipſe ſophiſtarum habitum indueret. Quanto ſatius eſt Galenum imitari, qui nullo pacto ueretur Hippocratem dimittere, atque ipſum erroris incuſare quandoq;. Sed & nos iterum, non minus Galeno obuiam ibimus, ſiquando mens ipſius parum firma appareat: atque hoc puto, optimi uiri, & cui ipſum ſcire cordi ſit, non autem inanis quædam gloria, officium eſſe. Valete.

Digitized by Google

LEONARDI

GIACHINI MEDICI GALENICI LI-BELLVS.

Cuius eſt ſcopus, quantum detrimenti bonis literis afferat, omiſſa ratione, aliorum ſcriptis temere ſubſcribere.

Digitized by Google

LEONARDVS GIA-CHINVS PETRO FRANCISCO PAVLO, MEDICVS MEDICO, SAL. P.

SAEPE *cum unà eſſemus, doctiſſime Paule, eorum curam ac diligentiam deteſtati ſumus, qui adeo ſcriptorum quorundam nominibus ſe mancipant, ut ratiocinio omni poſthabito, ſolis eorũ autoritatibus innitantur, his ſolis credant: hos enim ſtultiſſime credunt, quæ ſcripſerint, haud quidem temere, uerum ratione ac longa experientia ductos, præcepiſſe: proinde uel leui eorum aſſertioni, habendam fidem. Aſſerebas tu multa hinc bonis artibus detrimenta oriri:* Ac primũ *mentis torporem quendam, atq; ignauiam parari: Sicuti enim exercitium corpora firmat, ac roborat, ita & ratiocinatio crebra intellectum.* Dehinc *& ſimpliciſſimam quandam credulitatem inde gigni, quæ in multos tandem ducit errores. Siquis nãq; nullo delectu habito, quæ unuſquiſq; literis mandauit, non conſulta ratione, credat: Si iterum unicuiq; qui ſe expertum aſſerat, facile concedat, plurimum tandem ſe falli comperiet.* Oritur *demum & ex eadem radice temerarius affectus quidam, quo eò inſaniæ perueniunt homines, ut ueluti cæci nec uerum à falſo, nec probabile à neceſſario ſatis interſtinguant. Cuius culpæ haud uideo immunes eſſe noſtri temporis literatos, quos appellant, præſertimq;* Theologos*: utpote quibus tantũmodo*

tummodo negotium eſt iurgijs, clamoribus, armis quoq; (ſi per plebem liceret) hi quidem Scoti cuiuſdam dicta defenſare, alij Thomæ, *alij alterius, prout cuiq; libido eſt.* Hinc *nos quoq; eadem tetigit labes, tum in philoſophia, tum in medica diſciplina.* Fœdarunt *enim & noſtros animos ſuo contubernio monachi.* Hinc *tot tantaq; ingenia in* Auerrois *cuiuſdam cœno uolutata, puriſsimis relictis aquis, ſibi adeo placuere, ut mera atq; incorrupta ipſius barbariſsima uerba, in delitijs haberent.* Ego *uero neſcio quo afflatus numine, à ſtudiorum meorum primordijs, horum curam aſpernatus ſum, utpote quàm longe à ueritate hominem auertere arbitrarer.* Quo *factum eſt, ut ſemper uile duxerim, ac rudi intellectu dignum, abſq; ratione procaci quadam temeritate, unicuiq; ſcriptori ſubſcribere: atq; in re medica præſertim, in qua nõ modo ueritatis inquiſitio, uerum & opus quæritur.* Neq; *ego is fuerim, qui omnino ueterum autoritati detrahere uelim: ſed qui nullum uetuſtate autorem fieri cĕſeam (quod quibuſdam placere uidetur) ſed raris ingenij dotibus, firmis demonſtrationibus, clariſsimis inuentis fieri admiratione dignos homines, atq; in autorum cenſum uti aſciſcantur, mereri: quales* Hippocrates, *Ariſtoteles, Galenus,* Theophraſtus *extitere.* Nos *itaq; nec Galeno uelut autore utemur, quòd is pithia nobis oracula depromat, ſed quia recta ratione ductus plurima inuenerit, plurima item ueterum monumenta illuſtrarit.* Quæ *omnia poſtmodum experientia comprobauit.* Num *igitur ea ratione, quod uetuſtatem ſapiant, præcones quoſdam in pretio habeam? Auicennam ſcilicet,* Meſuem, *Serapionem?* Nequaquam.

Quoniã

Digitized by Google

*Quoniam eos neq; etiam recte exſcribere, ſed cuncta de-
boneſtare, demonſtrationes peruertere, omnia mendis re-
plere uideas.* Viderat hæc iam pridem Nicolaus Leonice
nus, atq; Auicennæ *errores multos detegere conatus: tan
tum abeſt ut quippiam bonas artes iuuerit, quin potius
uelut inſanum ludibrio habebant, ac ualere omnes ſine-
bant, tanti eſt inter fatuos ſapere.* Acceßit *noſtra ætate*
Ambroſius Nolanus, *quem ſatis laudaſſe haud potis eſt
noſtræ, qui & aduerſus barbariem, tum in philoſophia,
tũ in medicina acriter dimicauit.* Nouißime *uero* Manar-
*dus uir promptißimi ingenij, primum ſe in acie cõſtituit,
pro bonis literis certaturus.* Non *minor &* Academiam
*noſtram lubido tenet, quin potius ſpretis pecunijs & ci-
uili potentia, noctes dieſq; huic negocio inſiſtentes, tanta
(puto) effecimus, ut bonis literis & nos momenti nonni-
hil attulerimus.* Vt *igitur pro uirili cõmuni uoto ſatisfa-
ciam, dum alia & ea quidem maiora cudimus, Sta-
tui tibi, qui iamdiu in arena hac fortißime de-
certes, paucula quædã ſcribere, quibus
unicuiq; ſatis liqueat, quàm turpe
ſit, ac pernitioſum, ratione
neglecta ſolis autori-
tatibus inniti.*

Vale.

Digitized by Google

ADVERSVS MESVEM, ET VVLGARES MEDICOS OMNES.

Corpora noſtra eadem ferre poſſe auxilia, quibus ueteres uſi ſunt, idq; cum ratione, tum experientia comprobari.

NOSTRAE *tempeſtatis corpora uim fortiũ auxiliorum non ferre amplius, dudum nõ modo medicis, uerum uniuerſæ plebi cõfeſſum eſt. Medicis quidem, ut ſi qua poßint, ab inſcitia famam ſuam tueãtur: cũ magnos ac difficiles morbos, uelut inſanabiles relinquunt. Cæteris uero non aliter eorũ uſum formidantibus (ut qui medicorum uerbis perterriti ſint) ac ſiquis Aconitum, aut Ixiam potui daret. Huius ſententiæ autores ſunt quidam nullius eruditionis uiri, quanquam & Euangeliſtæ cognomentum adepti ſint, nec ſecus ac prophetæ cœlitus mißi, uulgò audiri ſoleant. Tanta eſt hominum ſtultitia, quibus ſemper mos eſt, externa admirari, atq; omni ſtudio proſequi, propria uero ac familiaria deſpicere. Vide quem nam hominem ſibi ſectandum medici proponant. Hic cum totis uiribus atq; omni ſtudio in rectam pharmacorum compoſitionem intenderet, modũ excogitauit ſubinde, quo ſimplicium medicamentorum uires reprimeret, roboraret'ue, prout cuiq;*

opus

Digitized by Google

opus erat. Verum tantum abeſt ut quippiam horum probe aſſequutus ſit, ut primũ nec medicamẽtorum, quæ ſibi cõponenda ſtatuit, ullam methodum, ullas'ue indicationes ſibi proponat, adeo ut per inſomnia, ſeu Deorũ oracula reuelata putes. Quin nec uel minimã quoq; partẽ ſimpliciũ, quibus utendũ erat, ſatis nouit. Porrò ea ratione tantummodo, ipſum Euãgeliſtam extitiſſe noui, quod præco nuncius'ue alienorum eſſet. Innitebatur miſer Auicennæ, (nõ aliter quàm ſi Dolichis phaſeliſq; cucurbitã admoueres) cũ Aloen uenas aperire pſilliumq; interanea ignea habere, extimas uero partes, algentes diceret. Dum iterũ hebenotrichum uentrem ſoluere indubitato aſſereret. Demum quoſcunq; errores forte fortuna inuenerat, gratis in ſuum exſcribebat librũ. Sed de his hactenus. Neq; enim is ſum, qui candidiſſimi Manardi laborẽ, quem in hoc nebulone impendit, fruſtratũ iri uelim. Itaq; ad id quod initio propoſitũ erat, reuertamur. Hanc rem neq; experimẽto, nec ratione compertam ait: uerum ſibi petit iniurato credi, ſola ſui nominis autoritate fretus. Quanquam tametſi ſe expertum hoc diceret (ſuccumbere inquam ualidis medicamentis noſtrorum uires corporum, ac iam naturam longo confectã ſenio defeciſſe) haud ſcio profecto quanta ſit huic adhibenda fides. Noui ego hominum mores (barbarorum præſertim) atq; ingenium. Quanta iterum ſibi expoſcat experientia noui, ac iudicium quod ea duce capiundum eſt. Non aduertebat his diebus bellus quidam ſenex, quiq; optimus medicus ſua ætate habitus eſt, quàm parce, quàm caute, cuiuſpiam experientiam iactaſſe oporteat. Quum enim ſorte quadam de nigro ueratro mentio

 incidiſſet:

Nigrum helleborum.

incidiſſet: Abſit (inquit) ut unquam aliâs audeam nigrum belleborum cuiquam potui dare: eo quod ſemel inunctus capiti, uomitiones ualidas ciuiſſet. Num igitur eadem ratione & Meſues ſua quæ dicit expertus eſt? Fortaßis: pleraq; enim falſò ab eo experta dici, compertum eſt. Nos igitur contra in medium afferemus, noſtræ ætatis corpora, medicamentorum, quæ ipſe formidoloſa dicit, uim ſine noxa ferre, dummodo probum nacta ſint medicum: quiq; opportune morbo fieri obuiam ſciat. Nam & nos nigro ueratro multos purgauimus, ſemperq; eo felicißime uſi ſumus, ſeu admixtis alijs, uel etiam ſolo in catapotias conformato. Nonnunquam etiam albo in ualidis corporibus, grauiq; morbo, qualis is eſt, quem modo Gallicum dicũt. Nam quid de Pithiuſæ radice dicam? quid de Oleaſtello herba aut Daphnoide? Neq; enim horum omniũ uis, magis nobis uerenda eſt, quàm Galeno: qui comitiales multos, & pueros quoq;, ueratro ſe ſanaſſe innuit. Eſt autem puerilis ætas præ cæteris purgantibus pharmacis alienißima: ut quæ conuulſionibus facillime capiatur. At Galeni atq; Hippocratis tempeſtate, inquit Meſues, hoc facere licuit medicis, propter corporum robur. Qua in re uirum hunc lubens ſciſcitarer, unde nam huiuſmodi imbecillitatem compererit, aut qua ratione id dicat: num ex heroum fortitudine hoc coniecit: num ex hominum in laboribus patientia? num olympicas oſtentat uictorias? num athletas? Ridicula profecto, nec confutatione digna foret hæc ratio, apud eos præſertim, qui ueterum res geſtas noſtris cõferre ſciãt. Neq; enim aut militũ fortitudine, aut æſtus, frigoris, famisq; tolerantia, uel minimum cedũt. Adducet puto

Digitized by Google

puto in medium uitæ longitudinem: ut quam imminui ſubinde uideat. Ego uero, ſiquidem ex hiſtoria tibi exempla quæras, nihilo minores uitas modo comperio: dum nulla ſit ex regione uarietas: neq; enim Indos modo Italis contulerim. Erãt Plinij tempeſtate, erant & multo antea Ariſtotelis, celebres ætates, ſi qui nonageſimum, aut centeſimum annum attingerent: quam tamen metam, hodie plurimi tranſcendunt. Porrò ſi iuxta temporis decurſum uitæ decreſceret terminus, profecto hoc circa mũdi æternitatem, aduerſus Ariſtotelis ſententiam demonſtraret. Si enim ætatis imminutio temporis fluxui proportione reſponderet, iam infinite modicam uitæ duratione extitiſſe, neceſſe foret. Quare proculdubio pro falſo repudiandum eſt, id quod ab initio propoſitũ fuit, nempe deteriora uiribus eſſe noſtræ tempeſtatis corpora. Quam rem abunde nobiſcum experientia noſti (ut nos quoq; aliquantiſper experientiam oſtentemus) ut qui præter cætera, quorum pauloante mentio fuit, & uenæ quoq; ſectione abũda uſi ſumus, atq; id citra diſcrimen: quin & exactã illam uiuendi formulam, ueteribus quidem familiarem, neotericis uero neq; ipſo nomine notam, inſtituimus. Quo factum eſt, ut iam criſes multæ appareant, ac uelut nouus naturæ ordo, ægris feliciſſime faueat. Cum antehac uel pharmacis actitata, uel intempeſtiuo uictu impedita, nullas oſtẽderet, aut admodum raras, eaſq; non niſi in ruſticis atq; infima plebe, ut qui nec pharmacorum multitudine, neq; ciborũ aut potionum, fatigari, aut impediri quirent. Verum res hæc aliàs monſtrabitur. Nunc uero nouo inſuper facto principio ad Auicennam me uerto.

Digitized by Google

Non bene ſuadere Auicennam ſanguinis miſſionem partiendam eſſe neq; probe noſſe, quãdo ſemel totum,quando ſecus uacuaſſe expediat.

Satius ducit Auicenna in febribus ſanguinis miſsionẽ non uno impetu fieri totam, ſed in partes diduci:atq; hoc ea ratione, ut ſanguis quidem uacuetur, corpus uero non admodum patiatur. Proinde & plurimi noſtræ tempeſtatis medici hac ratione moti, atq; huius hominis autoritate,non niſi per eam,quam ſecundationem dicunt,ſanguinem mittunt, ne ſcilicet ad quartam unciam deficiat æger. Nam de mittẽdi ſanguinis quantitate,ne ſemel quidem unquam exemplum poſuit: quo ſatis ſciremus, quænam ſit ea ſanguinis detractio, quam adeo pertimeſcat: & quid nam in prima, quid in ſecunda detractione auferre ſuadeat. Verum de mittendi ſanguinis quantitatis meta,alias diſputatio erit:nũc ad propoſitum ſcopum reuertamur. Si intellexerit noſter Auicẽna,ſeruandã eſſe in ſanguine mittendo hanc regulam,eamq́; perutilem ægro eſſe (hoc enim uerba ſua præſeferre uidentur, quando ueluti ſermonem claudens ait, Ad ſummum melius eſt ut phlebotomiæ uices ſint multæ,quàm ut eius quantitas ſit multa: ſed & communis ſchola hanc uerborum ſententiam opere quoq; confirmat: nihilq́; eſt in ſanguinem mittentium ore frequentius)tantum abeſt ut quippiam utile nobis proponat, ut neq; uerum ſit quod dicit, nec Galeno iterum, aut rationi conſentaneum. Quin nec ſibimet, ut qui alias horum immemor,uacuationem integram (nempe uſq; ad animi deliquium)ſuadeat. Quæ nimirum monſtrant

ſtrant nil firmum, nil ratione duce ſcripſiſſe eum, uerum
phanaticorum more aliena loqui, ſibi profecto nõ intelle-
cta. Quod igitur uerum non ſit (præterquam caſu aliquo
ut mox dicemus) ipſa docet experientia: ſed & Galenus
multis monſtrauit exemplis, & citas fieri & tutas ſanita-
tes, dum uires ualeant, ætas conſentiat, ſitq́; morbus ma-
gnus, ſi affatim ſimulq́; corpus uacuetur. Nec iterum ra-
tio deeſt, quam pluries tetigit Galenus. In cõtrarium, in-
quit, ſtatum agitur corpus celerrime refrigeratũ. Febris
nanq; calor eſt. Porrò ea ratione refocillata natura, prom
ptius ac celerius quæ reliqua ſunt excernit, morbiq́; ſolu-
tionem aggreditur: ut Galeni exẽpla declarant: quæ libro
Terapeutices nono, poſuit. Herus enim ilico (ut qui citra
putredinem febriebat) ſeruus uero ad primam ſeptimanã,
febre liberatus eſt. Neq; id mirum, quoniam non ſola ua-
cuatio febres finit, quæ ex putredine ſunt: inquit Galenus
libro undecimo. Non igitur perpetuo uerum eſt detractio Detractio quã-
num numerum augẽdum eſſe: uerum quum reuulſionem do iteranda.
excogitamus, aut quum minus uires ualent, ita enim nos
Galenus docuit. Quod autem reuulſio hoc exigat, ea eſt
cauſa, quoniam ſcilicet aſſueſcit natura illuc ſanguinem
tranſmittere, quum per tẽporis interualla, quaſi reuocata
ſæpius ſanguinis quadã attractione, extiterit: ubi uero ui
res labant, poterũt intermedio detractionũ ſpatio refici.
Quare & tũc non ideo ſecũdo detrahimus, quò ſic expe
diat magis, ſed quoniã non omnia ita ſe habente ægro ad
uotum peragi poſſunt: haud ſcilicet conſentiente uirtute.
Audi igitur Galenum rem hanc his uerbis declarãtẽ, Cæ-
terum ubi ferueſcentis ſanguinis copia adeſt, acutiſſimam

accendens febrem, ſubito ac ſimul uacuare expedit, uel ad animi deliquium uſq;, uirium modo inſpecto robore. At nõ negaret hoc (inquient) Auicenna: uerum nos undiq; cautos reddidiſſe uoluit, ne forte imprudentes aliquando pro animi deliquio, mortẽ aſciſcamus. Ego uero prius uelim ad prudentes uigilesq; medicos ſe uertere Auicennã, atq; ad eos loqui, quibus tametſi ſanguinẽ ad deliquium uſq; mittendũ ſuadeat, uires tamen accurate cõſulent, ac iuxta earũ robur uenæ ſectionẽ molientur. Quod ſi poſt hæc huiuſcemodi dixiſſet, Cõſulo iterũ minus exercitatos, naturaq; minus prudẽtes medicos, adeo copioſam ſanguinis miſsionẽ, ſi ſimul fiat, formidare, ut quibus minus perſpectæ ſint ægrotantis uires, recte atq; ex uſu loquutus foret. Verum hoc uerba eius nõ ſonant, neq; in hanc ſententiã apud noſtrates medicos hactenus accepta ſunt, ſed uoluiſſe eum ex iterata ſanguinis detractione eandẽ quidẽ utilitatẽ, minore tamen diſcrimine parari: quod nos negamus. Verum enimuero non modo in ſuperioribus uerbis, quæ ſcilicet incẽſum uenere, ſe nobis ſuſpectum præſtitit Auicẽna, uerũ ubi de putridarũ curatiõe agẽs, ita inquit: Et cõſiliũ meũ eſt, ut phlebotomia dimittatur quoad poßibile eſt: ſin autẽ, tũc multiplicatio numeri melior eſt multiplicatione quantitatis. Hæc enim aperte oſtendunt huius extitiſſe ſententiæ, atq; omnino ipſum mẽdacij arguunt.

Limitatio dictorum Auicennæ.

Calidiſsimas febres uenæ ſectiõe curãdas aduerſus Auicẽnã, neq; inſup timẽdã eſſe bilis efferueſcẽtiã. q demũ morbi magni ſint apud Galenũ, quos pluries uenæ ſectiõe ad animi uſq; deliquiũ, curat.

Digitized by Google

IN calidiſſimis febribus uenæ ſectionem auerſatur Auicena, noſq; (ut ſibi uidetur) utiliſſime admonet, ut qui magnum immunere periculum his ſciat, ſiqui ſecus facere audeant. Sunt autem uerba ipſius eiuſmodi: In febribus autem à minutione cauendum eſt, quæ uehementis ſunt inflammationis. Quin & paulopoſt, (ne forte per ſomniũ ea ſcripta putes) dum plurima excipit, quæ à mittẽdo ſanguine nos dehortantur, adiecit: Etſi febris fortis inflammationis non fuerit, ſanguis detrahatur: nec minus, acutas omnes excepiſſe eo uerbo uidetur, ubi ait, Et febris in ſuo motu non properet. Quòd ſi rationem conieciſſe liceat, qua ſanè permotus, hæc dixit, ea eſt proculdubio quam alibi innuit, Ne ſcilicet bilis efferuecat: hic nanq; feruor, & febrem augebit: & ſymptomatis corpus afficiat. Quis igitur non contremuſcat, audiens adeo elata atq; imperioſa uerba? Caue ne ægrum ſanguinis miſſione ad alterum perducas uel ſcilicet ad bilis feruorem, uel omnino cruditatem. Cæterum quod nobis admodum dolendum: id eſt, parcum nimis extitiſſe Auicennam, nobiſq; incertum reliquiſſe, quis nam ſit is terminus, præter quem in eiuſmodi mala atque adeo grauia pericula corruunt homines. Vidi enim ego medicos pleroſque ex his, qui experientiam iactant, canos oſtentant, ſe Aeſculapios prædicant, nulla alia ratione permotos, quàm quia ita dixit Auicenna, ſanguiſugos adeo, ut pluries, prius ægrum mori ſinant, quàm hoc auxilij afferãt. Porrò ſiquando (uel ut omnia tentaſſe, et nil opportunũ dimiſiſſe uideantur: uel ſi magna urgeat neceſſitas) ſanguinem detrahunt, ne tunc quidem ſextam unciam tranſcen-

Digitized by Google

dunt, ne ſcilicet huiuſmodi pericula temere ſubeant, atq; interim dum incerta mala euitare cõtendunt, opportunis deſtitutus auxilijs deficit æger. Quare & non modicus nobis accreuit labor: (dico autem his qui frugiferas una ſectamur Athenas, *proiectis barbaris, de quibus ſiquãdo dabitur ſcribendi occaſio, non erit difficile monſtraſſe, ne ullum quidem doctrinarum genus uel leuiter attigiſſe) quum aduerſus mala horum ſeminaria, pugnãdum foret.* Iamdiu *enim incrementa ſuſcepere, ſuos nacta cultores, qui adeo imperitum uulgus, quo ſuam tuerentur inſcitiam, atq; ſecordiam, ſæpius uero & prauitatem, perterrefacere cœperunt, ut iam non ſit amplius ueritati locus, eamq; auerſentur plurimorũ aures.* Hanc *enim eſſe aſſuetudinis uim dixit* Ariſtoteles, *ut ueritati quoq; præualeat. Cæterum ubi ſatis ſuperq; Auicennæ ſententiam declarauimus, ſupereſt ut ex* Galeno, *quædam in cenſum ueniãt: quo ſcilicet lucis comparatione, & cæcis quoq; innoteſcant tenebræ.* Is *itaq; primos nobis mittendi ſanguinis*

Scopi mittendi ſanguinis.

ſcopos, morbi magnitudinem poſuit, & uirium robur, unà & florentem ætatem. Quanquam ea quæ ab ætate ſumitur indicatio, quæ item à corporis habitu, ſeu ambientis ſtatu, haudquaquam prima ratione, ſed uiribus mediantibus indicare uideantur, quas ſcilicet uel robuſtas eſſe, uel languere, uel facile lapſum iri demonſtrant, qualis ætas puerorum eſt, & calidum ambiens. At quos nã (inquies)

Magni morbi qui.

magnos morbos appellat Galenus? *uiſcerũ inquam inflãmationes, dolores ualidos, febres ardentiſsimas, uulnera quæ in articulis, atq; huiuſmodi multa, quæ apud eum triplici genere cõprehendi poſſunt. Alij nanq; talẽ obtinent naturam,*

naturam, ut prima ſui ratione magni ſint, qualis comitialis morbus, aut attonitus. Alij iterũ quoniã in ſua ſpecie incrementum ſuſcepere, qualis febris ardens, aut magnus dolor. Alij tertio tales ſunt, eo quod mẽbrum aliquod obſedere, quod principatum obtinet, aut principi alicui parti colligantiã habet, ita ut ea per cõſenſum lædatur, qualia uulnera neruorum, aut articulorum ſunt. Hæc itaque omnia uacuationis indicia ſunt, quoniam magni morbi genere continentur. Cũ igitur ea uera ſint, aliàs tamen certiores adhuc nos reddidit Galenus, quando quo loco de uacuatione quæ ad deliquiũ animi perducit, unà cũ Hippocrate diſſereret, nullum maius aut præſtantius ſe inueniſſe auxilium ait in ardentiſsimis febribus, quàm ſi uenæ ſectione ad deliquium uſq; utaris. Quæ omnia ſatis conſona ijs ſunt, quæ alibi uel Hippocrates ipſe, uel alius ea parte, ut Galenus teſtatur, Hippocratis nomine non indignus, dixerat, ubi de ardẽtibus febribus ſermo haberetur: Acutas, inquit, egritudines uenæ ſectione curato: naturã ipſam proculdubio imitatus, quæ plurimũ ſanguinis profluuio ardentiſsimas febres ſanet. Hæc itaq; cũ incorrupta Galeni atq; Hippocratis mẽs ſit, quamq; non modo uerbis: uerum & opere ſæpius oſtendit. Quid tandẽ ſibi uoluit amethodicus iſte, dum ſe primum Galeni ſagaciſsimũ ſectatorẽ pollicetur, demum aperte Galeno aduerſatur? Qui tantũ abeſt ut quũ ægro abũde ſanguinẽ mittit, bilis efferueſcentiã pertimeſcat, quin potius ecõtra, refrigerari, atq; inde naturæ robur addi & ratione, et experiẽtia cõprobat. Pudeat igitur tandẽ eos, quos in cœno barbarorum uolutari iuuat, taliũ præceptorũ, quanquàm nõ eo no

g 5 mine

Digitized by Google

mine ſolum damnãdi uideantur, quod eorũ uerbis perter riti generoſa oĩa auxilia omiſerint: ſed non minus quod unico calceo ægros omnes induant, eandemq; ſanguinis menſuram unicuiq; detrahãt, nulla habita diſtinctione aut morbi, aut ætatis, aut habitus corporis: qua re quid turpius cõtingere poteſt, ijs præſertim, qui methodo aliqua mederi credũt? Verum nõ eſt huius modo pertractãdi locus, neq; enim in uenæ ſectione modo, hoc turpiſsimo errore notandi ſunt: uerum & in unoquoq; auxilio ex his quibus ad ſanitatem uti ſolent. Nunc uero ad Auicẽnam reuertor: Qui ſiquidẽ incõſulto inſciusq; Galeno contradicit, negligẽtiæ, ne dicã ignorantiæ culpãdus merito eſt: ut qui in re adeo aperta à ſuo duce deſciſcat. Porrò ſi hoc ita ſibi uiſum eſt, atq; hãc rei ueritatẽ eſſe credidit: ſaltem rationẽ aliquam addidiſſe oportuit, qua & nos quoq; eo errore leuaret. At ratio ea eſt (inquies) quam & tu paulò ante annotaſti: quoniã ſcilicet bilis efferueſcentiã formidet. Cæterũ ratiocinatio hæc oĩno falſa uidetur ſupponere, ſanguinẽ inquã inculpabilem uacuari uena ſecta, bilioſum uero excremẽtum in uenis perſiſtere: Auicenna itaq; ita animo cõcepiſſe uiſus eſt, ut ſeorſum bilẽ, à ſanguine cõſiſtere putaret: neq; enim aliter imaginari poſſumus alterũ ſine altero uenæ ſectione educi. At iuxta Galeni mentẽ imò ueritatẽ ipſam, longe aliter ſe res habet: Siquando enim bilẽ putreſcere aut in corpore dominari, audimus, certũ eſt ab eo bilis uocabulũ pro bilioſo ſanguine uſurpari. Atq; id bona ratiõe, neq; enim ullibi in corpore per ſe cõſiſtit, præterquàm in fellea ueſica: ni caſu quopiã ab impultrice ui permota, aut in partẽ quãpiam decũbat (qualis her

Bilem putreſcere quid.

*lis herpes eſt) ſeu ad cutim moueatur uniuerſam, quod
ictericis contingit, necnon in decretorio ſudore. Quocir-
ca & Galenus cum ardentiſſimæ febris cauſam aſſignare
uellet, in libro de uenæ ſectione, efferueſcentis ſanguinis
copiã, eam dixit accendere. Cum itaq; unà ſanguis bilisq́;
cõſiſtãt, nec niſi magno labore per naturã ſecerni queãt,
mirum eſt ſi ſecta uena ſimul quoque non exeat: erit itaq;
eadem adhuc humorum proportio, uerum efferueſcentia
multo minor, uacuato ſcilicet & calido ſanguine. Cum
itaq; ratio falſa ſit, oppoſitũ quoq; experientia demõſtra
uit: quando, ut Galenus inquit, pro æſtu refrigerium, pro
uigilijs totiusq́; corporis inquietudine ſomnus irreperet:
nec nõ & bilioſi excremẽti deiectio, aut ſudor. Obſtabũt
fortaſſe aduerſarij, ac dicent, eos quos ardens febris male
habet, haud ferre ſanguinis miſſionem præterquàm raro,
ſi enim uerba ea conſideres quibus quarto libro de acuto
rum uictu ardentis febris, generationem cõplectitur Hip-
pocrates, uix fieri poterit, ut amplius eo modo affecto
ægro, ſanguinem mittas, tunc inquit febrem ardentem
gigni, cum nimio æſtu aut laboribus maximis, inanitæ ue
næ bilioſum ad ſeſe ſuccum attraxerint, qui quidem eo
tempore ex ambientis caliditate, multus etiam in extima
carne gignitur, ut ibi Galenus inquit. Innuit igitur hoſce
& temperamento bilioſos eſſe, atque ſub æſtus tempore
ægrotare: quorum utrũq; ſane uenæ ſectionem prohibet:
illud quidem, quoniã eiuſmodi corporis temperatura mi-
nus roboris obtinet: at æſtas, quoniam corpus abunde diſ
ſoluit. Nos autem cum Galeno dicamus, continuam fe-
brem, ut quæ in omnibus, aut ſaltem magnis uaſis pu-*

treſcen

treſcentium multitudinẽ habeat, non niſi robuſtis & boni habitus corporibus poſſe contingere. Ita enim libro ait

Cõtinua febris robuſtorũ eſt.

Therapeutices XI. *Continua febris bene habiti corporis ac calentis, propria eſt: quod ſcilicet, multo ac calido ſanguine abundet, proinde & in florente ætate cõtingit plurimum, quod ſi demum corporis diſſolutionem pertimeſcas, erit eo tempore unaquæq; indicatio penſitanda, & quo ad magnitudinem, & quo ad dignitatem, quẽadmodum multis locis Galenus fieri docuit, ac pro earũ ui ſingula peragenda. Verum de indicantium uiribus ac dignitate libellum ſcripſimus in amicorum gratiam. Atq; hæc de ardenti febre ad Auicennam dicta ſufficiant.*

Largam ſanguinis detractionem à principio fieri debere: & quantum in uenæ ſectione febris putrida, ab ea quæ ex ſola obſtructione eſt, diſtet.

NEque hac minus ea quoque ſententia explodenda eſt, qua conſulit in febre quæ ex ſanguine ortũ habet, à principio parce ſanguinem mitti: Cum uero concoctio adeſt, abunde. Sunt autem ipſius uerba eiuſmodi: In febre autem ſanguinea neceſſe ut euacuatio fiat, minutione nõ ſuperflua à principio: ſuperflua uero, cum affuerit maturatio febris. Nimirum his conſentiens quæ antea dixerat, in principio penitus phlebotomia dimittatur. Cum autem maturatio apparuerit, & ægritudo principiũ aut ſtatum præterierit, ſiquidem neceſſaria ſit, fieri poterit. Huius regulæ rationem reddere uiſus eſt alibi, eodem capite ubi ait: Oportet ut ſanguinis minutio minor fiat, cũ febris putrida eſt, ut ad reſoluẽdum febrem theſaurus relinqua

linquatur. Iterum quoq; ubi de putridarum curatione docet, ac ſanguinis miſsionis meminit, eamq́; quoad potuit è medio tulit: In eandem ferme ſententiam uenit, cum ait: Ex *uacuato ſanguine debilitatur uirtus in criſibus expectatis. Hæc ille. Ego uero uel in riſum rapior, quandoque hominis inconſtantiam cõtemplatus, ac mecum ipſe reputo, quanti referat in mala eſſe enutritum diſciplina, ibiq́; cõſenuiſſe: adeo enim excæcari hominũ mentes, ut ijs accidat quod dici de amantibus ſolet.*

Amatorem nanq; amicæ
Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam hæc
Delectant. En *iſmet qui modo hæc dixerat, paucis interpoſitis, Galeni quoq; autoritate ſuadet ſtudẽdum eſſe, ut à morbi initijs uenam tundamus, properare nanq; multo melius eſſe. Cur igitur ſi hæc uera ſunt, abundam tamẽ illam ſanguinis miſsionem, haud quidem ab initio, uerum cum iam concocti ſunt humores, rite adhiberi aſſeris: atq; hoc in febre ſanguinea, cuius cum ex propoſito curationem aggredereris libro ſcilicet quarto: quacunque hora ægro occurras, uenam ſecari iubes, nec coctionem aliquã expectandam dicis. Quis igitur modo conciliator nobis cœlitus demittatur? quiq́; tantum ſibi laborem ſuſcipiat? neq; enim hoc aliud fuerit, quàm ſi mendacem immemorẽ defenſare ſtulte enitaris. Quocirca et onus hoc uelut inutile noſtræ ætatis Theologis, ſeu eorũ ſectatoribus relinquendũ cenſeo: dignius ducens uiro philoſopho, eoq́; qui per Auerrois, Schoti, Thomæ, ac Gregorij nugamenta euaſerit, Galenicas tãdem ueritates firmas atque inuiolabiles proſequi, cæteraq́; ſophiſtis relinquere: qui uel*

clamo

clamoribus ſaltē primas ſibi partes arripiunt. Igitur Galenus lib. *Terap.undecimo,in ſynochis omnibus ſanguinem mitti iubet.atq; id ab initio morbi:priuſquàm ſcilicet putredo ualida uenas inuadat:nam ſi eo tēpore adeo ingrato onere naturam leues,ilico & quæ putrida ſunt excernere aggredietur:ſemiputrida uero & quæ nonnihil uitij contraxerunt,cōcoquet,ac temperabit,quare & nutritioni adhuc non incommoda euadent. Quin & eo auxilio deſtitutos uix ſaluari poſſe ait, quocirca & ſeruo qui continentem febrem ex humorum putredine patiebatur,ſanguinem mittit:haud equidem parce uti tu ſuades: uerum uſq; ad animi defectum. Quoniā uero & aliás diximus,Solere Auicennā ex* Galeno *præcepta ſibi aſſumere:plurimum tamen longe à* Galeni *mente abeſſe : idcirco uerba ipſius ſubijciam,quæ &* Auicennæ *uerbis reſpondere uidentur .* Porrò *ipſe libro artis curatiuæ undecimo quo ſcilicet loco febres quas putredo gignit,his conferre uidetur,quas ſola obſtructio fecit,quæ ex humorum multitudine eſt.* Magni *referre inquit,ſiue hoc, ſiue illo modo laboret æger:ubi nāq; ſola obſtructio quæ ex redūdantia ortum habet ægrum opprimat,proculdubio à ſanguinis miſsione curatio ordienda eſt.* Sin *putredo adeſt, plurima pēſitaſſe oportet.* Dicit *itaq;:*Etenim *ſi neq; obſtructio ſubeſſet, aut putredo, ſed ſola ſuccorum redundantia,protinus ad ſanguinis miſsionem,pro naturæ ſuæ ratione ſe haberet.* Tantum *itaq; ſanguinis in omni tū corporis temperamēto,tum regione,tum anni tēpore detrahi par erat,quātum ſupra naturalē habitum fuerat inauctus:uerū quoniā neq; putredo curari per ſanguinis miſſionem*

ſionē poteſt,ut quæ alia expoſcat auxilia,ſicut prius mon ſtratū eſt:neq; obſtructio,reponi ſanguinis aliquid ad cu rationis ſpaciū oportebit, quo minus intēpeſtiue nutrire cogamur. Ex *his puto Auicennam quæcunq; paulò ante propoſita ſunt,ſibi aſſumpſiſſe.* Q*uantū uero & ab ipſa rei uatura,& à* Galeni *mēte abſit,hinc diſces.* Voluit Ga*lenus (quo nos ab omni culpa ſeruaret immunes,ne forte aliquādo paulo audentiores in ſanguine mittendo ſimus) dehortantes quaſdā indicationes proponere quales ſunt, & æſtuoſus cœli ſtatus,et habitus corporis,mollis,laxus, gracilibus uenis,atq; omnino pauci ſanguinis.* Q*uū itaq; uel ſyrius ardet,uel æger putrida male habitus eiuſmodi eſt,qualē deſcripſimus,timor eſt ne ſi ſanguinem mittas, oīno diſſoluatur.* Q*uare alterum accidat,nempè aut ciba tione morbū augeri,aut ægrum ad morbi uſq; ſolutionē, neutiquā perdurare.* Neq; *in uenæ ſectione modo docet nos* Galenus *uires inſpicere, ucrum & in uictus ratione inſtituēda:ni enim ægroti uires probe cōiectaris,non mi= nora profecto te manent incōmoda,quod ſcilicet aut intē peſtiue cibaſſe cogamur,aut ad morbi finem non ſufficiat æger.* Q*uid igitur ſomniauit Auicenna primū quando in putrida omni,etiam quæ (apud eum) ex ſanguine ortum habet,à principio diminuta quadam atq; exili ſanguinis miſſione,utēdum aſſerit?neq; enim hoc uniuerſaliter ſua= det* Galenus, *ut qui oppoſitum exēplo monſtrarit. Ser= uum enim cum putredinis notis febrientem, ad deli= quium animi perduxit, isq; ad primos acutorum cri= ticos dies ſanatus eſt.* Q*uod ſi ſeruus eiuſmodi habi= tu extitiſſet,qualē paulò ante deſcribebat* Galenus, *pro= fecto*

Digitized by Google

fecto hanc curationis formulam minime fuiſſet aggreſſus. Quare quod Galenus caſu quopiam uerum, atque obſeruandum cenſet, tu inconſiderate nimis, ueluti uniuerſale documẽtum, maximo hominũ damno, proponis. Si enim demum uires ualeãt, etiam ſi à morbi initio ad deliquium animi, uenæ ſectione ægrum continente febre habitũ, perducas, nullo modo lædes, quin potius apprime iuuabis.

¶ Quod ſi putrida febris ſit, uerum non ex earum genere, quæ ſeptima aut quartadecima die finiri debeant, ſanguinem parcius mittes, quo morbi longitudini æger ſufficiat. Num igitur & cum coctio iam apparuerit uberius ſanguinem mittet? atq; id cõplebit, quod in prima illa detractione omiſſum eſt? Nequaquam: cocto enim iam humore, medicamentis opus eſt, quæ eum deponant, ubi natura minime tentet. Atqui hoc ita faciam (inquiet) quoniã non amplius timor eſt ne æger ante morbi diſſolutionem deficiat: itaq; nec uerebor modò largiorem ſanguinis miſsionem. An ſatius fuerat uir præclare huiuſmodi auxilio in tempore uti, uirium inſpecto robore? Cũ enim iam concoctio adeſt, minime ea tentanda ſunt, neq; enim nos amplius morbi urget magnitudo, cum nullum inſtet periculum, ſi uires ualeant.

Non ſemper ad renutritionẽ, famem expectandam, etiam inſano corpore. Interim de famis generatione quædam aduerſus Auic. Iterum ſicca corpora minus humidis inediam ferre. Perperã item atque indiſtincte uinum bilioſis tradi ab eo. Deq; uictu antiquorum non recte loquutum.

Quum

Digitized by Google

QVum mecum ipſe conſidero de eſculentis ac pocu= lentis inſcriptum ab Auicenna caput, olim adeo ce lebre, uidere uideor profecto inconditam quandã, & tumultuantem turbam, cuiuſcunq; ſortis hominum, qualem ſæpe ſeditione orta forũ excipit, pueros, iuuenes ſenesq;, ac mulieres. Validos inſuper atq; inualidos, nobiles et ple beios. Demum adeo diſſectis membris hominum cœtũ, ut nec ſi tota die ſtudioſe enitaris, æque cõditionis (uel duos quoq;) iungere ualeas. Audi amabo quæ primo ingreſſu proponit. Qui inquit ſanitatem uult cuſtodire, uitet me= dicamentoſa cibaria. At quam nã obſecro ſanitatem? Magna quippe eſt ſanitatis latitudo. Quod ſi temperatũ cor pus atq; in ætate florenti, ſibi ſeruandum proponit: Pri= mum quidem non erant hæc abſq; præfatione dicenda, ſeq; tẽperatæ naturæ uictum inſtituere, dixiſſe oportuit: Ne forte hæc uniuerſim, ac cuicunq; corporis tẽperamen to cõuenire quis credat. Quod & ita accidit. Nullus nan que medicorum eſt, qui ſingula hæc uniuerſalia atq; uni= cuiq; corpori communia eſſe non credat. Quaſi huiuſce= modi uictus aliquis poßit inſtitui, ac non ſit ex tempera= mẽto, ætate, & regione differentia? Porrò quæ primo lo co proponit: innuere uidentur ſe temperati corporis ui= ctus formulam inquirere, uerum quæ poſtmodum addit, haud ita ſentire uidentur. Quin potius quod de omnibus ferè intemperati modis ſubſultim loquatur, nemo eſt qui legẽs ambigat. Cæterum ad ipſius documẽta propius ac= cedamus, ac primũ de aſſumendi cibi hora cõſideraſſe oc= currit. Nõ comedas inquit priusquàm appetẽtia certa ac= cedat. Quaſi hoc certũ atq; inuariabile ſignũ exiſtat, eo

ſcilicet tempore primum egere animans. Quæ quidem dicta & ſi primo aſpectu uera eſſe appareant, ſi tamen paulò acrius inſpiciantur, nõnihil dubitationis habent. Quod ut melius innoteſcat, paucula de ipſius famis generatione addijciemus. Huic itaq; primo aſſenſere omnes, oris ſcilicet uentris hanc affectionem eſſe, uerum generationis eius non unus traditur modus. Barbari nanq; hoc atræ bilis officium eſſe cõmenti ſunt, quæ os uentris petẽs, aſtrictione ſua uellicationem nonnullam cauſat, nempe qualem in lingua acida acerba'ue producere ſolet, quẽadmodũ Theophraſtus & Galenus docuere: ſed & unuſquiſq; quotidie experitur. Cæterum mihi dici uelim, quid nam primũ mouens exiſtat, quod ſtatuto quodam ac certo periodo, (nempè quum renutritione eget corpus) atrambilem in uentrem cogat defluere, quo ſcilicet totius egeſtatẽ ſignificet, atq; animans ad cibum capeſſendum excitet. Neque enim quicquam in corpore transfundi per uenas, par eſt, ni trahatur, aut pellatur. Pulſio uero non certo quodã ac ſtato tempore repetet, ſed cũ primum grauari membrum cœperit: quare accidet importune aliquãdo fame corripi animal. Trahi uero multo faciliora ſunt, quæ in primis uenis cõtinentur, atq; ipſo iecinore. Porrò qui famis cauſam quandã aßignat: quæ morboſa eſſe poteſt, frigidi inquã atq; aceſcẽtis humoris occurſus, qualis in canina appetentia cõtingit: hic minus probe in medicina ſentire uidetur. Quum præſertim uera adſit Ariſtotelis ac Galeni ratiocinatio. Atq; hi quidem fatentur famẽ uellicationem quãdam oſculi uentris eſſe, quæ tunc primum accidat, quum inanitæ uenæ, ac proinde exugẽtes, uacuũ omnino uentrẽ

offen

rmis causi- tor Galenũ

Digitized by Google

offenderint. Quæ quidem ſuctio, ubi ad os uentris perue nerit, nempè apprimè ſentiens, ui neruorum qui ad eum deſcendunt atq; ipſum contexunt, dolorem quendam gignit, ac moleſtum ſenſum, qui & non niſi aſſumpto cibo & potu, ſedari poteſt. Quæ omnia adhuc abũde magis, in libro qui de ſymptomatum cauſis, inſcribitur, poſita ſunt: ubi monſtrat cum primum ſeu ſpontina quadã inanitione, ſeu exercitio, alia'ue huiuſcemodi cauſa, uacuãtur ſanguine uenæ: trahere ilico extimas à uicinis, atque has deinceps, donec ad eas, quæ ab ipſo uentre ueluti à terra radices trahunt, ſuctio peruenerit: quæ ſi uacuum eum offendant, conuellunt, ac torquent, atq; inde fames. Cũ igitur hæc ita ſe habeant, uidendum modo eſt, num omnino uerum ſit, id quod Auicenna tradit, nulli inquam cibũ ex uſu eſſe, priuſquàm fameſcat. Hæc enim primum his aduerſari uidentur, quæ Galenus in libello qui de naturalibus facultatibus inſcribitur, dicebat, quum exemplo oſtendere niteretur, unamquamq; particulam ex uicinis alimentum attrahere, ſi quidem egeat: quin & retroceſſum quẽdam ſuccorum fieri ad ipſum uentrem, cum uacuus extiterit. Imaginatur itaq; Galenus, atque id optime, uacuum uentrem ubi appoſitum ſibi alimentum aſſumpſerit, proximis uenis alimentum ſurripere: quod ſi ipſæ unà cum Iocinore nutrimento abundent, atque hinc negligentius cuſtodiant, detineantq;, continget nullo modo interim animal fameſcere, utpote cui abſque ui multa alimenti copia ſuppetat. Verum ubi Iecur iam inaniri cœperit, attrahenti quidem non amplius alimenti quòd optimum eſt, ſed bilioſa quædam, ac ſannioſa excrementa dimittet:

Digitized by Google

Quo rurſus fiet, ut malis ſuccis repleatur uenter, atq; inde capitis dolor, & cordis morſus contingant. Non itaq; operæprecium fuerit famem eo caſu expectaſſe, cum præſertim adſint & aliæ uacuitatis notæ, quas libro ſeptimo Terapeuticæ methodi proſequutus eſt, nempè ructus & uentris molès. Cæterum quod corpora multa ſint quæ minus appetant quàm expediat, ut quæ bilioſo admodũ temperamento exiſtunt, unuſquiſq; nouit. Verum ubi de inediam facile aut difficile ferentibus mentio incidit, conſideranda ſunt quæ dicit cum ſicciores naturas humidioribus confert his uerbis: Corpora humida humiditate naturali, ueloci reſolutioni idonea ſunt, nec tantum famis tolerant, quantum ſicca corpora. Neq; enim uideo quo nam pacto hæc ueritatem habeant. Siquidem enim in altera contrarietate ſit paritas (nempè ea quæ calidi & frigidi eſt) prius tamen proculdubio gracileſcunt, prius iterum uenæ concident in ſicco per naturã corpore, quã in humido. Quin & ſerius quoq; reficitur ac difficilius. Quare longæ inediæ in eiuſmodi corpore admodum medico ſuſpectæ exiſtunt. Quanto magis ſi utrobiq; calidũ exuperet: Calida enim ſiccaq; corpora minime omnium famẽ ferre queũt, ut lõgius declarauit Galenus libro artis curatiuæ octauo, ubi aperte oppoſitũ eius quod Auicenna docuit, ratione quoq; monſtrauit. Omniũ enim patiẽtiſſimum inediæ temperamẽtum ſtatuit, quòd calido ſiccoq; maxime aduerſatur, nẽpè frigidum atq; humidũ: intermedias uero tẽperaturas, quò plus frigidi humidi'ue ſibi aſciuiſſent. Cæterum nõ ea ratione dũtaxat circa bilioſas naturas peccat, quod eas plus humidis inediã ferre aſſerat, uerum & quia dicit

Digitized by Google

cit ijs uinū ex uſu eſſe permaximo. Sunt autē uerba ipſius eiuſmodi: Vinū præterea cholera rubea abundantibus confert, propterea quod eam urina prouocādo expellit. Hæc enim falſitatis ſuſpitionē non paruam præ ſe ferunt. Credet enim ex his quiſpiam & in bilioſis quoq; uinum à te laudari. Quod tamen calidis naturis aduerſiſsimum dixit Hippocrates. Porrò ſi Galeni documenta hac parte nobis percenſere uolebas, prius oportuit uir præclare, uinorum diſtinctione habita, nō quidem uniuerſim ea laudare, ſed ea ſolum quæ bilioſis iuuamenta ea præſtare poſſunt: id enim multo nobis utilius fuerit, quum aliâs dū docere ſtudes, maxime errores feras. Non ita Galenus quē te ſectari par erat, hic nāq; cum pluribus locis, lōgius de uini differentijs uiribusq; diſputaſſet, aquoſo uino, leuiq; aſtrictione prædito, has tribuit dotes, ut ſcilicet & ab aquæ uitijs recedat, & à uini noxis longe abſit. Eſt autem hoc colore album, ſapore auſterū (ita enim leuiter aſtringēs apud Galenum audiendum eſt, nam acerbum poſtmodum id dicemus, quòd ualēter atq; iniocunde aſtringat, qualia & multa hodie guſtamus, nã et auſtera uina, et acerba quoq; in precio ſunt.) Hæc dixi iucūdiſsime Paule in homuncij illius gratiam, qui in Galenica diſciplina ſe nemini ſecundum putat, quiq; noſtræ tēpeſtatis medicis ferè oībus urbis noſtræ, multo hominū dāno præfertur: meminiſti enim quo pacto auſtera uina ea eſſe aſſerat, quæ flaua calida fauces caputq; tētantia maxime ſunt, quæq; hodie multi emūtur. Quū enim ſemel inueniſſet nobile Sabinū à Galeno auſterū dici, At quæ nã (inquit) eſſe pōt in tenui atq; aquoſo uino nobilitas? ſimul & Creticū deguſtans, quo

pſum auſterum eſſe cõtenderet, talem præ ſe ferebat uultum: qualẽ Veſpaſiano Cæſari extitiſſe hiſtoriæ tradũt.) Eiuſmodi igitur uinum eſt quod bilioſis ex uſu eſſe Galenus uoluit, quod inquam oĩno ut Hippocratis *uerbo utar oligophorum eſt, ac frigidum, cuius dotes cum pluribus locis extollat* Galenus, *tum maxime in libro de tuenda ualitudine.* Ad *bilioſa inquit excrementa mitiganda aut uacuanda ualde idoneum eſt, quum & bilis acrimoniã frangat, ac per urinam ſudoresq; eijciat.* Neutiquam *ſilentio prætereundum uidetur, quod cum ueterum nobis parcitatem pro exemplo proponeret Auicenna, eos non ciborum uarietate ſe implere conſueuiſſe ait: uerum carnẽ ſolam mane guſtare ſolitos, in cœna uero ſolum panem.* En *uerba ipſius:* In *tempore quoq; antiquo qui exercitabantur (magis ad mentẽ ipſius leges (puto) qui negocioſam ducebant uitam) iam fugerũt ab hoc. Contenti enim erãt ſolius carnis eſu in mane, & ſolius panis in cœna.* O *utinã nobis modo accedat aliquis ex his qui eius animã ſortiti ſunt, qui, quos nã antiquos appellarit, exponat.* Galeni *enim ætate admodum immutatus erat uiuẽdi modus ab eo qui* Hippocratis. *Verum multo adhuc magis* Paulo Aegi*neta ſcribente quod & ipſe de febribus agẽs teſtatur. Sed qualiſcũq; ea ætas extiterit, quæſiſſe oportuit ubi nã adeo fatuã uiuendi formulã legerit aut audierit, ut pranſuri rapaciũ inſtar ſolas guſtarent carnes, panẽ uero ſolũ cœnaturi.* Ego *uero tantũ abeſt ut credã aliquãdo apud bene inſtitutas urbes eo modo uictitari (ſiqua enim barbaræ gentes gerunt, non ea ſunt quæ nos ſuo exẽplo mouere queãt) ut neq; ad ſanitatẽ tuendã cõducere arbitrer.* Ex-

ploſa

Digitized by Google

ploſa enim iam diu eorum ſententia eſt, qui plus cibi mane aſſumendum ſuadent, quo magis mirere quoſdam huius hominis autoritate fretos, qui & antiquum illũ uiuendi modum laudaſſe uidetur aduerſus Galenum primum, mox & ueritatẽ ipſam, cõtrariũ ſcriptis aſſerere, ueroſq; ac Galenicos medicos etiam uſq; ad conuitia inceſſere. Verum de his aliàs. Illud potius cõſiderandum erat, non bene ab eo Galeni uerba referri, de nutriente prout aduerſus medicamẽtum diducitur: neq; enim unquam dulce excluderet Galenus, ni medicamentoſam quampiam qualitatem ſecum admixtam habeat, qualis in melle & cinnamomo eſt. Tu uero qui qualitates omnes præter inſipidam à ratione cibi amoues, malua, blito, atq; atriplici, aut ſiqua alia inſipidiora ſunt merito eris alendus.

Tenues ſuccos nõ eſſe uacuationi ineptos, dum mobiles ſint. Nec bene rationem noſſe Auicennam, cur turgens humor uacuandus ſit. Iterum aduerſus eum de coctionis naturã uiribusq́, nec medicum humores concoquere probe dici.

VErba principis Aboali: Humoris aũt colerici digeſtio eſt, ut cõuerſus à ſubtilitate fiat ſpiſſus, & aqua quidẽ frigida facit illud. Quanq̃ nulli dubium ſit, nõ eſſe plerũq; crudos humores ante coctionẽ mouẽdos. Cauſam tamẽ, cur uetaret q̃nq; Hippocrates crudi humoris dimotionem, q̃nq; ſuaderet, nõ uidit Auicẽna. Nã ſi uidiſſet, neutiq̃ neceſſariũ putaſſet medico, ut tenues humores craſſiores reddat. Quo uidelicet magis ſint naturæ aut medicamento obſequentes. Succos enim tenuiores pellentium

aut attrahentium uim fruſtrari ait. Cum igitur dixit Hippocrates turgentem humorem ab initio uacuari debere: hanc ſolam exiſtere cauſam arbitratus eſt, quoniam ſcilicet eius prauitate accelerare cogamur: quia acutiſſimā accendit febrē, & timemus ne magnitudini morbi æger ſuccumbat. Quare & hāc medici operationem intempeſtiuā eſſe ait, ac ueluti coactam, quēadmodum ſi præter rationem aliquando cibare cogamur, hæc ille cum Hippocratis uerba exponeret. Erat tamē & altera multo magis efficax ratio, quam ſi uidiſſet, proculdubio minus multo erraſſet: ea eſt uacuandi facilitas, quæ & ex parte uacuandi humoris, nec non & impellentis naturæ ſe tenet. Quod enim mobile eſt, facilius diuelli trahiq́; poſſe, quis eſt qui neſciat? Nam qui ex aduerſo (inquit libro Aphoriſmorū quarto) iam in aliqua parte firmati ſunt humores, haud amplius trahenti obediunt priuſquàm concoquantur: nam eo tempore & uincit iam natura, & ſecretionem molitur, quocirca eam adiuuantē ſortimur. Cur igitur inquies turgente materia cum pulſu facilis ſit, eam tamen natura non pellit? Verum medico opus eſt manū porrigente: Satis enim irritatur, neq; habet uti dicis ex parte pellendi humoris controuerſiam. An turgentia ea atq; mobilitas, nil aliud eſt quàm pulſio quædam humorum quæ nimirū accidit, dum ualidiora membra ad alia tradūt, hæc uero rurſus ad alia, donec in aliquam partem decumbant, quæ uel per naturā uel ex morbo paulò minus roboris habet. Accidet autem forte fortuna & ad excretoria membra tranſfundi, atque ſanari ægrum. Veruntamen non ſemper ita contingit, quoniam natura eo tempore, ueluti furijs actitata, haud

tata, haud probe motus ſuos inſtituere poteſt. Quare probe dixit Galenus, opus eſſe manum porrigente quopiam, atq; ad excretorios meatus dirigente. Cum igitur turgentes humores ſua mobilitate, faciles uacuatu ſint, mobiles uero ſua tenuitate exiſtant: Cur nam ab eo dictum eſt humoris tenuitatem uacuationi obſiſtere, atq; idcirco craſſos fieri oportere, etiam frigidæ potu? Ego uero Galenum obſeruans, ubi de humoris præparatione meminit craßitiem duntaxat aut uiſciditatem corrigi oportere audio. Illam quidem, eo quod craſſus humor motui ineptus eſt, ac per anguſta uenarum ora ferri nequit: hanc autem, quoniam quæ ſuo lentore adhærēt, uelli haud facile poſſunt. Sunt tamen aliqua quæ fortè minus exercitatis negocium faceſſerent. Ac primum id quod in deſtillationibus, & grauedinibus contingit. Quæ enim per nares expurgantur, ſi quidem tenuiora ſint, nequicquam nititur natura ſternutamentis expellere: quod ſi paulo craßiora fiant, facile fuerit. Quæ item ſcreatu aut tußi educi ſolent, hoc idem commodi, aut incōmodi patiuntur. Quamobrem & tunc concoctam iam deſtillationem dicimus, quoties craßitudinis aliquid ſibi aſciuit, quoniam & expui facilius eo tempore poteſt. Dehinc ſi naturam ipſam, dum uitioſo humori pellendo ſe accingit, craßiorem eum reddere cernimus (hoc enim cum in ſcreatibus appareat, non minus tamen & in ea quæ in uenis fit coctione: ubi quæ ab initio tenuis urina extiterat, procedente mox tempore pinguior euadat, unà & quæ in ea pendent) cur non & medicus, eam imitatus, atq; eius operum diligens auxiliator, craßiores reddere enitetur tenues ſuccos? Si

enim ut Auicēna dicit humoris tenuitas ex uſu foret, atq; ea ratione facile pelleretur humor, cur non ilico expulſionem moliatur natura? ſignum itaq; eſt quippiam aliud, præter hæc exigi, quod operi faueat: hoc autem eſt concoctio: concoctio uero ea eſt, ut quod tenue fuerit, craſſum fiat, quemadmodum res ipſa ex euentu demonſtrat. Non *minus &* Galenus *huius ſententiæ extitiſſe uidetur, cum in eo libro, qui de conſtitutione medicatiuæ artis, inſcribitur, ait,* Oportere *medicum exceſſus omnes corrigere, craßiora quidem tenuitate, tenuiora uero craßitudine.* Ve*rum ad hæc in hūc ſanè modum fiet ſatis.* Quod *enim primum de grauedine ac deſtillatione obijciunt, neutiquam negandum eſt.* Neq; *enim craßitudine modo participare debent, quæ ſternutamento, aut tußi expellenda ſunt, uerū & uiſciditate nonnulla, cuius rationem facile eſt uidere. Cum enim ui aëris pelli debeat horū unumquodq;, expedit ut lētore & craßitie materia participet, ne ſpiritu permota difflet, ac cedat, quæ enim pelli debēt, aliqua etiā ex parte opus eſt pellenti obſiſtere, non adeo tamen ut uiolentius inhæreat, tunc enim mouētis aëris uim ſuperaret.* Num *igitur & uitioſi ſucci, qui in uenis eſt, pulſio, craßitiem exigit huius exemplo?* Nequaquam: *neq; enim aëris impulſu perficitur, uerū expultrice facultate, ſuis uſa inſtrumentis: de quibus ubi de uſu partiū differit* Galenus, *ſatis ſermo fuit.* Quo *igitur mobilior ſuccus ac tenuior extiterit, eo impelletur facilius, non ſicut in catharro contingebat.* Porrò *quod de actione naturæ obijciebatur, hoc modo dilues.* Præ*ſciri itaq; uelim, pellendos humores nō unica ratione, in corpore reperiri, uerū uagari quādoq;,*

atq;

atq; turgere, quandoq; uero in parte quapiam firmatos quieſcere, quæ etiam ueluti focus eſt febris. Sic igitur dicebat Hippocrates: *Qua parte corporis ſudor eſt, aut calor, ibi morbū eſſe ſignificatur. Atq; hoc pluries accidere* dixit Galenus, *quoniã plurima nõ turgent. Cū igitur hæc ita ſe habeant, magni profecto intereſt, ſiue hoc, ſiue illo modo uitioſi ſucci ſe habeant: ſi quidē enim mobiles ſint, purgari ilico poterunt: Sin autem quieti, fieri nequit, ut aut natura, aut arte ante coctionem expurgētur. Ita enim & Galenus ait: Quum humores mouētur, ac per corpus feruntur, nondū in aliqua parte firmati, tūc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo eget manū porrigente, & hūc humorē motum ad aluum ducēte. Quum uero in aliqua parte firmati fuerint, nullo modo mouere oportet, ſcilicet antequam cõcoquantur: multa enim ſequi incõmoda, ſiquis dimouere tentarit, dixit* Hippocrates. *Nõ igitur ibimus inficias, humores tenues ſi quidē aliquã partē quieti obſederint, coctionē exigere, ut abijci à corpore queãt, uerū nõ ex eo ut craßiciē adipiſcãtur, quēadmodū uoluit* Auicēna *(hãc etenim & attractiõi medicamēti, & pulſiõi naturæ obſiſtere certū eſt: quã rē in ſudoribus, atq; urinis maxime uidere eſt: qñ quæ eiuſmodi uijs uacuãtur, per anguſtos meatus ferri debēt) ſed potius quatenus edomiti, ac naturæ obſequētes redditi: abſq; moleſtia aut labore multo ad cõueniētia uacuationis loca mittãtur, aut trahantur. Quod ſi concocto iam humori accidat, ut paulo craßior euadat (cūcta enim quæ à calido patiūtur euaporante, ſcilicet humido tenui, aliqualiter craſſeſcere uidemus) minime debuiſti, ea de cauſa documentum afferre,*

quod

Digitized by Google

quod ſcilicet tenuitas uacuationi obſiſtat, ſitq́; ex uſu craſſicies. Verum id potius expeti, coctionem ſcilicet, quæ nimirum craßiciē quampiam nequit effugere. Cum igitur hæc ita ſe habeant, nō leuiter culpandus nobis Auicenna uidetur, qui medicis ſuadeat, quo ſcilicet humores tenues concoquant, atq; expulſioni parent, ut frigidam ægris bilioſis exhibeant, dum putrida laborant. Cum tamen prius quàm humores concocti ſint, eam omnino Galenus prohibeat, niſi res urgeat ualidißime, ut mox dicetur: Verum non modo ea ratione peccant noſtri medici, quod Auicennæ obtemperantes, frigidā intempeſtiue exhibent ægris. Verum quod frigidas quoq; poteſtate potiones, imò & aſtringētes quoq; inuenere: quamobrem & granatorum ſucco potant, & aſtringentes fructus, quale omphacium eſt, ſeu aurea mala atq; eiuſmodi multa in ægrorum pernitiem. Quæ omnia ipſis ex Auicenna hæreditariò contigere, qui ubi febres quæ ex putredine curat, præſertim peſtilentes, talia conſulit. Quod uero poſtremo ex Galeni uerbis adiectum eſt, nulla ex parte dictis aduerſatur, ſi quorſum ea dixerit, quis aduertat. Ibi nanq; aperte, de ea artis parte ſermonem habet, quæ ſanitatem tuetur: optime itaq; præcipit, ſuccos mediocritatem quandam ſeruare oportere, ita enim minime putreſcent, naturæ chari, atq; utiles. Porro ſi craßi extiterint, extenuante uictu utendū, de quo abunde in libro de tuenda ualetudine ſcripſit: Sin tenues nimium, admixta nimirum ſanie multa, ſeroſo item aut bilioſo excremento ea expurganda, uictusq́; inſtituendus, quò minime huiuſcemodi ſuccos gignat. Num igitur & quū tenues ſuccos à corpore abijcere in animo

Digitized by Google

eſt, aut ſemiputridos putredine expoliare, craſſos reddere tentabimus? Minime: neq; enim coctio huiuſmodi eſt, uerum alteratio quædam, ut mox dicemus. In plenũ aliud eſt uictum inſtituere, quo mediocris ſanguis fiat, aliud uitioſum humorem expulſioni facilem reddere. Quòd ſi dicant, Galenũ quoq; huiuſcemodi auxiliorũ genere uſum: quando in coli dolore, qui quidem ex acri ac mordẽte humore oriebatur, infundi per ſedem ſuadet, quæ frigida poteſtate exiſtunt, quale eſt opium, altercum, mandragora: quoniam, inquit, inter cætera commoda quæ ex his contingãt, illud nimirum eſt, quod humorem tenuem cogũt, craſſantq́;, ac uehementem calorem obtundunt. hæc ibi. Verum qui ſic dubitat, ſic opponit, neutiquam aduertiſſe uidetur Galenum ibi aduerſus ſymptoma pugnare, neq; enim aut concoquere humorem, aut à corpore abijcere nititur, ſed dolorem interim lenire, ſimul & doloris cauſam obtundere, nempe acritudinem, quod optime ea præſtant. Vbi uero ſæpius de coctione mentio incidit: dignum conſideratione eſt, uidere, quàm inepte de ea ſentiat Auicenna. Is itaq; cum ſanationem putredinis, concoctionẽ dixiſſet libro quarto, eius naturam his uerbis declarat: Intentio in digerendo eſt æquare ſubſtantiam materiei, ita ut fiat præparata ad expulſionem facilem: Aequationem uero explanauit, dum inquit, Digeſtio in groſſa eſt æquatio cum ſubtiliatione, In ſubtili cum ingroſſatione. In cuius quidem rei notione, mirandum eſt uirum philoſophũ, & quem in definitiua arte quippiam profeciſſe par ſit, per ea quæ poſteriora ſunt, & conſequentia definiſſe. Neq; enim aliud fuerit, coctionis naturam ita accepiſſe

quàm

Digitized by Google

quàm ſi motum per id quod eſt calidum gignere, aut rarum facere definias. Porrò uidetur *coctionis uocabulum quippiam prius, quod & cauſa ſit, afferre: inſequi uero poſtmodũ, ut ea quæ coctione elaborata ſunt, facile excernãtur.* Dicẽt *fortaſſe uti ſolẽt, digeſtionis uocabulo (quod loco coctionis uſurpat) eam actionẽ intelligere* Auicennã, *quam ſuis auxilijs medicus efficit, proinde & aliã quoq; eſſe naturæ actionem, quam & coctionẽ medici dicere ſolent: de qua ſermo nobis modo non eſt. Cæterum prudentes hos uiros (quorum ſtudium eſt huiuſmodi deliramenta tutari) mihi dixiſſe uelim, cur primum nomina confundunt, ac coctionis uocabulum ei tribuunt, quod proculdubio longe à coctione diſtat. Scimus nos reddere bonũ medicum ſuccum uitioſum placidiorem, ac minus naturæ rebellem: quo facilius confici ac pelli queat, dum diſſecat, attenuat, detergit: ſed & alijs quoq; auxilijs, quæ quidẽ eadẽ ratione, digeſtionis uocabulo comprehẽdenda erãt, qualia ſunt alterationes omnes, quas uno uerbo putredini aduerſari dixerat, tertio artis paruæ: quas etiam artis curatiuæ libro undecimo abunde docet. Siquis tamen ex his coctionem fieri dicat, nil aliud fuerit, quàm ſi molarem lapidem, aut coquum, cibum coquere, ac conficere dicamus.* Sed *ut ad* Auicennam *reuertamur, non decuit profecto talem ac tantum medicum coctionis uim atq; naturam ignorare, nec ſi nouit eam ſilẽtio præterijſſe: quin potius ignorantiæ arguendus eſt, ut qui eandem ſpecie actionem eſſe putarit, & quam primum natura ipſa exercet, & quam auxiliatrix medicina: quod hinc patet. Cum enim putredinis ſanatiuas cauſas doceret (quamuis*

primas

primas & maximas dimittat) ſeorſum ab alijs digeſtionis meminit, his uerbis: Neceſſe *eſt ut digeratur, aut uacuetur. At nulla poteſt eſſe digeſtio quæ putredinem ſanet, præter coctionem illam, quam natura molitur.* Quòd *ſi ita ſe res habet, cur ſtatim eam definis digeſtionem quæ à medico eſt, Præterea niſi digeſtionem uocabulum aliter ſubinde accipiat, atq; in continua æquiuocatione uerſetur, certum eſt, idem intellexiſſe eum, cum* Hippocratis *&* Galeni *uerba de digeſtione ab eo dicta, referret, ac poſtmodum, cum digeſtionis definitionem poſuit. Cum uero res hæc ſcitu digna exiſtat, neq; à principe noſtro* Auicenna *ſatis declaratum ſit, quid coctionis uocabulo ueteres intelligãt, ſeu quam uim habeat, adeo medicis expetita concoctio, operæprecium fuerit, quæ à* Galeno *ſuper ea materia ſcripta ſunt, breuibus tranſigere, ac pro uiribus enucleare. Eſt igitur coctio, alteratio ea quæ in humido fit, ab innato corporis calore, mixturam perficiens.* Coctio quid. Dico *autẽ innato calore, quoniã ab eo prima eſt coctionis radix.* Neq; *enim alia ratione, extrinſecis calidis iuuari ſolet, niſi quatenus huic robur addunt. Atq; alia quidem qualitatis ſimilitudine adaugent: alia uero emplaſtica ui, qua ipſum digeri prohibent.* Quod *ſi concocta ipſa plurimam perfectionis differentiam ſortiantur, hoc nimirum ex ſucci natura eſt. Alia enim ullatenus perfici nequeunt. Alia iterum ita tranſmutantur, ut nutriendo corpori ſimilia euadãt. Sunt & quæ medio modo ſe habeãt, ut quæ aliqua ex parte calidi actionem ſuſcipiant, uerum omnino confici nequeant, propterea quod à putreſcente calido, male habita ſunt. Alia demũ nutrimenti rationem,*

non

Digitized by Google

non ſubterfugiunt, uerum ſua natura difficilia ſunt ut concoquantur. Primo *itaq; genere putreſcentia comprehenduntur, quæ quidem nulla ex parte corrigi queunt, uerũ à corpore penitus abijcienda ſunt.* Poſtremo *uero genere ea continentur, quæ quidem initio calidi actionem ſuſcipiunt, non eam tamen qua perficiantur: atq; hæc nõ æquidem putreſcentia, ſed cruda dicentur:* Putredo *nanq; corruptionẽ ſignificat, cruditas uero coctionem imperfectã, quamuis cruditatis quoq; nomine, quandoq; putreſcẽtia comprehendat* Galenus: *quæ mediam quandam naturam obtinent: ea nimirum ſunt, quæ neq; omnino perfectam coctionem ſortiri queunt, nec tamen cruda penitus, atq; actionis calidi expertia ſunt.* Hoc *autem propterea euenit, quod humidum omnino alienum non eſt, ut uinci aliquo pacto nequeat: neq; iterum adeo familiare, ut perfectam alterationem ſuſcipiat, quam & proprie coctionem dicimus:* Cum *enim iam in corruptionem tenderet, ac nutritioni minime foret idoneum, tranſmutatur in mediam quampiam naturam, eius ſcilicet quod omnino corruptum eſt, atq; eius quod corpori familiare efficitur.*

Cruditas. Putredo.

Pus. Pus *itaq; fit à natiuo calore aliqua ex parte humidum obtinente, non autem omnino, propterea quod ab alieno calore corruptionem nonnullam ſuſceperat.* Quod *ſi concoctum iam pus exiſtere dicimus: non quidem exactiſſimam illam coctionem intelligimus (nam &* Ariſtoteles *eam quæ in abſceſſibus accidit minus proprie coctionem appellari ait:) ſed quia ab eo ſtatu in quo prius conſtiterant alteratione facta, quoad ſcilicet fieri potuit bonitatis nonnihil acquiſiere.* Quæret *itaq; quiſpiam non immerito,*

rito, num aliquis corruptorum ordo corrigi queat, an penitus quæ ab externo calido quippiam paſſa ſunt, in= nati caloris actionem fruſtrentur. Atqui his faciet ſatis Galenus ipſe libro Aphoriſmorum ſecundo: ubi in hanc ſcripſit ſententiam: Quemadmodum (inquit) aceſcẽte ui= no contingit quandoq; ut artis, aut naturæ beneficio ad priſtinam redeat naturam, ita & ſi mox corruptio proce dat, iam nõ poterit amplius reuerti. Hoc & in ſanguinis corruptione accidit, ſiquidem enim leuem adhuc ſuſcepe= rit, corrigi poterit, ſicuti undecimo artis curatiuæ, docet Gal. Sin maiorem, neutiquam poterit omnino innati calo ris actione ſuperari, neq; iterum uim eius omni ex parte effugiet, atq; hoc eſt mediam nanciſci naturam, qualis in pure eſt. Quod ſi demum penitus corruptus ſit, iam nul= lo caloris noſtri opere iuuari poteſt. Verum igitur eſt, quod initio proponebatur, unicam quidem eſſe innati ca= loris actionem, & qua cibos afficit, & qua putreſcentes ſuccos: Cæterum non unicum ſortiri finem, propter affi= ciendi corporis diſpoſitiones. Iam igitur manifeſto appa ret, & quid nam humores concoquat, & quid nam con= coctio ſit: cur item multæ concoctorũ differentiæ exiſtãt. Nam & Hippocrates cum de pure loqueretur, Laudabi le eſt (inquit) ſi minime liuens, nõ fœtidum, quaſi & co= ctionis eius quæ in pus uertit, plurimæ ſint differentiæ. Eſt autem coctionis proprium ut putredinem ceſſare fa= ciat, ut Galenus dixit, ea nimirum ratione, quod cum ſe= mel innatus calor externum ſuperauit, inſequitur in exco quendo humido mediocritas quædam, qua & omni acri= tudine exuitur, ſimul & praua omni ac rebelli qualitate,

Digitized by Google

quod & in cibis accidit, quũ probe cõficiuntur. Quamuis & quæ modo cõcocta ſunt, ni citius abijciantur à corpore, proceſſu temporis putreſcant iterum, ut Galenus docuit. Quamobrem & quæ relinquũtur in morbis poſt iudicationem, recidiuas facere conſueuerunt.

Nõ temere credendum abſynthij ſuccũ uentri inimicum eſſe: deq; ſalſedine abſynthij hallucinari Auicennam, atq; ex ipſius libro ſecundo pauca.

ABſynthij ſuccum uẽtri inimicum eſſe ſcribit Auicenna, ſed & poſt eum Meſues, ut qui ipſum plurimũ ſectari ſoleat. Atq; hic quidem à Serapione, hic uero rurſus à Dioſcoride, qui capite de abſynthio ita inquit: In potionibus tamen eum non probamus, ſtomacho enim nocet, & capitis dolores facit. Addiderunt hi cauſam, cur eiuſmodi incommoda pariat: ſalſedinem, quam ſatis norunt, & uentri officere, & uomitum & aiunt ciere. Cæterum ſi ita ſe res habent, mirum profecto eſt, cur nõ modo eum potui tradant, Auicenna & Meſues, ſed quod amplius mirere, ad uentris uitia eo utuntur, ſuccũ nanq; abſynthij appetentiam excitare aiunt. Hæc igitur acrius conſideranti, non nihil ſuſpitionis habent: neq; enim primum ſalſedo ea qualitas eſt, quam credamus nauſeam uomitumq; ciere: proinde & uentri officere, quin potius ea quæ ſale condiri ſolẽt (ſalgama uocãt) guſtui grata ſunt, atq; in quotidiana menſa recepta: contra, quæ ſalis expertia ſunt, inſipida fere, atq; inolida, demum omnino guſtui ingrata reperies. Porrò eſto ſal nauſeam ciens, ac uentri inimicum: num ea de cauſa abſynthiũ fugies, quod ſcilicet

ſalſitudine

ſalſitudine abundet? Haud ſanè: nam & ſi quiſpiã acrius guſtarit, amaritudinem, atq; aſtringentiam ualidam in eo reperiet, atq; omni ſui qualitate, uentri gratum, ni os amarore torqueret. Tu'ne igitur (inquies) Dioſcoridi obuiam ire audebis? Ego uero neutiquam Dioſcoridi obuiam ire timuerim, dum Galenũ aliter ſentientem uideam. Is itaq; in libris ſimplicium pharmacorum de abrotano in hunc modum ſcribit: Inimicum eſt ſtomacho abrotanum, & ſeriphum: gratum uero abſynthium. Nam amarũ omnifariam ſtomacho infenſum eſt: auſterum uero, & acerbũ, atq; uniuerſim aſtringens omne ſtomacho amicum. Ea igitur eſt cauſa, cur hoc quidem uentri aduerſetur, hoc uero minus: non autem ſalſedo, quã abſynthio ineſſe Meſues & Auicenna ſcripſere: cum tamen ſalſus ſapor non niſi ſeripho proprius ſit: neq; ea ratione uentri inimicum eum eſſe aſſerat Galenus: ſed quia amaritudinis multæ, aſtrictionis uero paucæ particeps exiſtat. Cum igitur multis modis peccet ratiocinatio hæc, atq; idcirco nullam fidem concluſioni faciat, multo ſatius fuerat Auicennæ, experiri num huiuſmodi incommoda pareret abſynthij ſuccus: quàm ubi ſemel id ſcriptum inuenerat, ratione quoq; cõfirmare uelle. Quod ſi feciſſet, haud temere multa pronunciaſſet, quale eſt quod apium capiti inimicũ ſit, quod radix pentaphyli pernicioſa, quod ancuſa ualidiſſime menſes cieat, atq; alia multa, quæ experientia falſa eſſe monſtraſſet: neq; iterum difficile eſt in plurimis uidiſſe erroris cauſam, atq; originem: plantarũ enim notitiæ imperitus, ſæpius æquiuocatione aliqua decipitur, quale eſt quod de abſynthio pauloante dicebat. Cum enim & ſeri

phum quoq; abſynthiũ dici ſoleat, hinc factum eſt, ut quã huic ſalſedinem Galenus tribuit, iſti uniuerſim ad abſyn-thium tranſtulerint. Nam quod de pentaphyli radice ait, nullus eſt qui non uideat, à colchico tranſumptum eſſe, æquiuocatione quadam, quoniam ſcilicet tam colchicum quàm pentaphylus, hermodactyli nomine cenſeretur? Ve rum non eſt modo nobis animus errores ipſius in ſimpli cium medicamentorum uiribus aut natura annotare. Hoc unum tamen præteriiſſe nolim, quod initio ſecundi libri ſcribit, ubi ſummatim medicamẽtorum uires enarrat. Vix enim fieri poteſt, ut à quopiam uel minimũ medicinæ pe-rito, dicatur carnis productiuam eam medicinam eſſe, quæ ſanguinem ſuperuenientem ulceri coagulet & exiccet: cũ enim Galenus libro tertio, ac deinceps in curatiua me-thodo de his diſſereret, ne utiquam uoluit medicum quip piam per ſe operari, ſed ueluti eum qui prohibentia lon-ge amoueat: quamobrem & ea ratione carnem producere docet, ſi detergentibus & ſiccantibus modice utaris: tu uero imaginaris uim medicinæ eſſe, nõ naturæ, quæ ſan guinem ipſum influentem coagulet, atque in carnis ſpeciem, ac conſiſtentiam ducat. Verum hæc parum quoque in ea arte exercitatis nota erant: quamobrem non eſt cur de his loqua-mur amplius.

FINIS.

99950983

Digitized by Google